

ปีที่ ๕๔ ฉบับที่ ๔ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘

รัฐสภาสาร

LIIR

Legislative Institutional Repository of Thailand

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา (เปิดสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ) ระบบ F.M. เริ่มวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไป

เวลา	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์	เวลา	
๐๕.๐๐	ศาสนาซิกข์/ พราหมณ์-ฮินดู	ศาสนาพุทธ			ศาสนาอิสลาม		ศาสนาคริสต์	๐๕.๐๐	
๐๖.๐๐	จับข่าวเช้า เข้าข่าวคู่					เช้าที่สภา	สนทนากับ คลังสมอง วปอ.๑	๐๖.๐๐	
๐๖.๓๐									
๐๗.๐๐	ถ่ายทอดเสียง ข่าว สวท.								
๐๗.๓๐	เดินทอล์กรัฐสภาไทย (ประมาณ ๗-๑๐ นาที)					วิจัยก้าวไกล	ทำดี ทำได้ จ่ายนิคเดียว	๐๗.๓๐	
๐๗.๔๐	การเมืองเรื่องของประชาชน								
๐๘.๐๐	ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที								
๐๘.๐๐	การเมืองฯ	การเมืองฯ	การเมืองเรื่องของประชาชน (ต่อ)			บันทึกการประชุมสภา		๐๘.๐๐	
๐๘.๓๐	ข่าว, คู่กับ สว.	สภาชนบท	สภาชนบท						
๐๘.๐๐	ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที								
๐๘.๐๐	สภาชนบท	มองรัฐสภา (NBT/NBT 15)	ถ่ายทอดเสียง การประชุมสภา ผู้แทนราษฎร			รัฐสภาของ ปชช. (NBT/NBT 15)	ร้อยเรื่องเมืองไทย / ชีวิตกับการเรียนรู้	ร้อยเรื่องเมืองไทย / สภาปริทัศน์	๐๘.๐๐
๐๘.๓๐	ถ่ายทอด เสียง การประชุม วุฒิสภา	ข่าวสั้นชั่วโมง ๑							ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที
๑๐.๐๐		สถานีนิติบัญญัติ (กมธ.ของ ส.ส.)				สถานีนิติบัญญัติ (กมธ.ของ ส.ส.)	สภาน่ารู้	สังคมคุณธรรม นำประชาธิปไตย	๑๐.๐๐
๑๑.๐๐		ข่าวสั้นชั่วโมง ๑				ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที			๑๑.๐๐
๑๑.๐๐		เกาะติดวุฒิสภา (กมธ.ของ ส.ว.)				เกาะติดวุฒิสภา (กมธ.ของ ส.ว.)	เที่ยวทั่วไทย ไปกับรัฐสภา	คุยกันนอกศาล	๑๑.๐๐
๑๒.๐๐		ข่าวสั้นชั่วโมง ๑				ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที			๑๒.๐๐
๑๒.๐๐		กะลาหาลี	ถ่ายทอดเสียง การประชุมสภา ผู้แทนราษฎร			ถ่ายทอดเสียง การประชุมสภา ผู้แทนราษฎร			๑๒.๐๐
๑๓.๐๐		ข่าวสั้นชั่วโมง ๑				ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที			๑๓.๐๐
๑๓.๓๐		มุมมองกฎหมายไทย ติวเข้ม..ฟังปัญหา				มุมมองกฎหมายไทย ติวเข้ม..ฟังปัญหา	ห้องฉันบ้านเรา		๑๓.๐๐
๑๔.๐๐		ข่าวสั้นชั่วโมง ๑				ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที			๑๔.๐๐
๑๔.๐๐		ติวเข้ม..ฟังปัญหา				ติวเข้ม..ฟังปัญหา	ห้องฉันบ้านเรา (ต่อ)		๑๔.๐๐
๑๕.๐๐	ข่าวสั้นชั่วโมง ๑				ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที			๑๕.๐๐	
๑๕.๐๐	นานาชาติ				นานาชาติ	นานาชาติ		๑๕.๐๐	
๑๕.๓๐	เสียงจากสภา				เสียงจากสภา	ได้รับพระบรมมิ	กระบี่สภา	๑๕.๓๐	
๑๖.๐๐	ข่าวสั้นชั่วโมง ๑				ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที			๑๖.๐๐	
๑๖.๓๐	เสียงจากสภา				เสียงจากสภา	สภาสุดสัปดาห์		๑๖.๓๐	
๑๖.๓๐	คนข่าว คู่ข่าว				คนข่าว คู่ข่าว			๑๖.๓๐	
๑๗.๐๐	ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที								
๑๗.๐๐	ประชาธิปไตย..นอกห้องเรียน					เจ้าตัวเล็กเล็กดี	สนทนากับ ขานชื่น	๑๗.๐๐	
๑๗.๓๐	ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที								
๑๗.๓๐	คู่กับ	คู่กับ	ภาษาพาสาร์	ได้ฟังดีด้วยกัน		เพลงไทย	เพลงซีพี	๑๗.๓๐	
๑๗.๓๐	วิปรัฐบาล	วิปฝ่ายค้าน	ร้อยเรื่องข่าวมาเล่า			ศรีน่านดิน	เพื่อสยาม	๑๗.๓๐	
๑๘.๐๐	ถ่ายทอดเสียง ข่าว สวท.								
๑๘.๓๐	ปชช.	กรรมการสิทธิฯ	ศาล รธน.	สดง.	ผู้ตรวจการฯ	กกด.	สภาที่ปรึกษาฯ	๑๘.๓๐	
๒๐.๐๐	ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที								
๒๐.๐๐	มุ่งสู่ประชาธิปไตยไปกับสถาบันพระปกเกล้า					บ้านสุขภาพ			๒๐.๐๐
๒๑.๐๐ - ๒๒.๐๐	ข่าวสั้นชั่วโมง และ สปรดต่าง ๆ รวม ๑-๕ นาที								
๒๒.๐๐	กานท์ก่อนนอน								

หมายเหตุ - ในวันที่มีการประชุมสภา/การสัมมนาของกรรมาธิการคณะต่างๆ /องค์การตามรัฐธรรมนูญ ฯลฯ สถานีฯ จะดำเนินการถ่ายทอดเสียงจนเสร็จสิ้นการถือ

รัฐสภาสาร

LIRT

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

Legislative Institutional Repository of Thailand

ISSN 0125-0957

รัฐสภาสาร

ที่ปรึกษา

นายพิฑูร พุ่มหิรัญ

นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์

บรรณาธิการ

นางสาวอัจฉราฉวี นิ่มศิริ

ผู้จัดการ

นางบุษราคัม ชาวน์ศิริ

เหรียญกิตติมศักดิ์

นางสาวสุพัตรา กบิลคาม

กองบรรณาธิการ

นางพรรณพร ลินสวัสดิ์

นางสาวอรทัย แสนบุตร

นางสาวอารีย์วรรณ พูลทรัพย์

นางสาวจุฬารัตน์ เต็มผล

นางสาวสทวรรณ เพ็ชรไทย

นายสมยศ วงษ์มา

นายพรชัย แวนแคว้น

ฝ่ายศิลปกรรม

นายมานะ เรืองสอน

นายนิธิทัศน์ องค์กรกิจชัย

นางสาวทิพย์วิมล อ่อนกลิ่น

ฝ่ายธุรการ

นางอำไพ กันเกษแก้ว

นางสาวเสาวลักษณ์ ธนชัยอภิภัทร

นางสาวดลธิ์ จุลนานนท์

นางสาวอรภาณี เนื่องเศรษฐ์

นายสุชานินทร์ อินทาบัจ

พิมพ์ที่

สำนักการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายวีระพันธ์ มุขสมบัติ

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่การปกครองระบอบประชาธิปไตย

และเพื่อเสนอข่าวสารวิชาการในวงงานรัฐสภา และอื่น ๆ

ทั้งภายในและต่างประเทศ

การส่งเรื่องลงรัฐสภาสาร

ที่บรรณาธิการหนังสือรัฐสภาสาร

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักประชาสัมพันธ์ กลุ่มงานผลิตเอกสาร

ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

โทร. ๐ ๒๒๕๔ ๒๒๕๔-๕ โทรสาร ๐ ๒๒๕๔ ๒๒๕๒

e-mail : rattasapasarn@yahoo.com

การสมัครเป็นสมาชิก

ค่าสมัครสมาชิก ปีละ ๕๐๐ บาท (๑๒ เล่ม)

ราคาจำหน่ายเล่มละ ๕๐ บาท (รวมค่าจัดส่ง)

กำหนดออกเดือนละ ๑ ฉบับ

การส่งบทความลงเผยแพร่ในหนังสือรัฐสภาสารจะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยลงพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน การพิจารณาอนุมัติบทความที่นำมาลงพิมพ์ดำเนินการโดยกองบรรณาธิการ และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งนี้ บทความ ข้อความ ความคิดเห็น หรือข้อเขียนใดที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้เป็นความเห็นส่วนตัว ไม่ผูกพันกับทางราชการแต่ประการใด

บทบรรณาธิการ

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายหลังการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ แม้จะมีการเปลี่ยนชั่วคราวจากพรรคประชาธิปัตย์มาเป็นพรรคเพื่อไทย ดังที่หลายฝ่ายคาดการณ์ไว้ แต่รัฐบาลใหม่ภายใต้การนำของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ก็ยังต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่รอการแก้ไขอีกมากมาย รวมทั้งแรงกดดันอันเกิดจากความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อนโยบายต่างๆ ของพรรคที่ให้ไว้ระหว่างการหาเสียงด้วย ดังนั้น ในการแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภาเมื่อเดือนสิงหาคม ที่ผ่านมา จึงถูกจับตามองว่านโยบายที่ได้หาเสียงไว้จะถูกหยิบยกนำมาเป็นนโยบายของรัฐบาลตามสัญญาที่เคยให้ไว้กับประชาชน ก่อนการเลือกตั้งหรือไม่ อย่างไรก็ตามหลายคนตั้งข้อสังเกตว่า แม้รัฐบาลประกาศจะผลักดันทุกนโยบายที่ได้แถลงไว้เพื่อประชาชน พร้อมกับยืนยันว่าทุกนโยบายที่ได้แถลงไว้สามารถทำได้จริง แต่นโยบายหลายๆ เรื่องของรัฐบาลก็ค่อนข้างจะมีปัญหาในทางปฏิบัติต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังอาจสร้างความสับสนและความไม่แน่ใจแก่คนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นค่าแรงขั้นต่ำวันละ ๓๐๐ บาท หรือเงินเดือนผู้จบปริญญาตรี ๑๕,๐๐๐ บาท เป็นต้น

หากพิจารณาการเลือกตั้งของไทยหลายๆ ครั้งที่ผ่านมาจะพบว่า นักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมือง ยังคงเป็นฝ่ายเดียวที่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองในการสร้างประเด็นและวางแนวทางกระแสการเมืองเพื่อหวังผลในการเลือกตั้ง ในขณะที่ประชาชนเอง ก็อ่อนแอเกินกว่าที่จะพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง ที่เป็นเช่นนี้คงปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะปัญหาเรื่องต่างๆ ในสังคมไทยที่มีมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน อาทิเช่น ปัญหาหนี้สิน ความยากจน การขาดที่ดินทำกิน ความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท ฯลฯ ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจากทุกภาคส่วน ส่งผลให้การเมืองภาคประชาชนอ่อนแอตามไปด้วย ดังนั้นหากจะกล่าวว่าการเมืองไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นการเมืองของนักการเมืองมากกว่าจะเป็นการเมืองของประชาชน จึงดูเหมือนเป็นคำพูดที่ไม่เกินเลยไปจากความจริงเท่าใดนัก การจะทำให้คนในสังคมตระหนักว่าการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนทุกคน และการเลือกตั้งทุกครั้งก็ล้วนมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งทุกคน รวมทั้งส่งผลกระทบต่อคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก จึงเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนต้องช่วยกันสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักและเห็นคุณค่าของประชาธิปไตยอย่างต้องแท้ การนำหลักหัวใจนักปราชญ์ สุ. จิ. ปุ. ลิ. และอ่าน มาใช้ในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและคิดวิเคราะห์อย่างรอบด้าน จึงนับเป็นอีกหนทางหนึ่งที่มีความน่าสนใจไม่น้อย ทั้งยังอาจช่วยคลี่คลายและแก้ไขปัญหาการเลือกตั้งที่อยู่สังคมไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานได้ พร้อมๆ กันนี้การแสวงหาคำตอบ

ให้กับตัวเองต่อประเด็นคำถามเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่หลายคนอาจมองข้าม จะมีพลังมากเพียงพอที่จะสร้างแรงกระตุ้นทางความคิดและมุมมองใหม่ๆ ต่อคนในสังคมได้หรือไม่ อย่างไรก็ตามสามารถติดตามอ่านและหาคำตอบเหล่านี้ได้ด้วยตนเองจากบทความ เรื่อง สุ. จิ. ปุ. ลิ. และอ่านสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกี่ยวกับบริบทต่าง ๆ ทั้งก่อนและหลังเลือกตั้งทั่วไปวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔

บทความ เรื่อง ธนาธิปไตย : จากอีสานสู่การเลือกตั้งในประเทศไทย กล่าวถึงปัญหาการเลือกตั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย โดยเฉพาะปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงซึ่งปัจจุบันปัญหาดังกล่าวได้กลายเป็นปัญหาระดับประเทศที่ยังรากฝังลึกจนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองและค่านิยมที่นักการเมืองมักใช้ปฏิบัติในการเลือกตั้งแทบจะทุกครั้ง ดังนั้นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ได้ผลอย่างแท้จริง คนในสังคมต้องตระหนักและเชื่อมั่นในอำนาจของประชาชน รวมทั้งร่วมกันขับเคลื่อนการเมืองภาคประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังในทุกภาคส่วนของสังคม

สำหรับบทความ เรื่อง ความวิปลาสตลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยของการเมืองไทย : บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ผู้เขียนมีมุมมองที่น่าคิดเกี่ยวกับประเด็นเงื่อนไขการจัดตั้งและดำรงอยู่ของพรรคการเมืองไทยในปัจจุบัน โดยชี้ให้เห็นว่าเงื่อนไขดังกล่าวนั้นไม่ได้ตั้งอยู่บนหลักการประชาธิปไตยที่แท้จริง หรือมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของพรรคการเมืองแต่อย่างใด หากแต่เป็นการครอบงำและควบคุมพรรคการเมืองโดยระบบกลไกราชการอิสระมากกว่า

ก่อนจากกันรัฐสภาสารฉบับเดือนกันยายนนี้ ขอปิดท้ายเล่มด้วยการนำเสนองานวิจัย เรื่อง ปัญหาการใช้มาตรการบังคับทางปกครองต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำละเมิด จากการศึกษาพบว่า สาเหตุที่การใช้มาตรการบังคับทางปกครองต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำละเมิดให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนไม่บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเนื่องจากมีปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

กองบรรณาธิการหวังว่าบทความต่างๆ ที่คัดสรรมานี้ จะช่วยกระตุ้นความคิดใหม่ๆ ของคนในสังคมให้หันมามองและยอมรับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเข้าใจและมีเหตุผล รวมทั้งมีความเชื่อมั่นในอำนาจคุณธรรมและพลังความดีจะช่วยนำพาสังคมไทยกลับคืนสู่ความสุขสงบได้อย่างแท้จริง แล้วกลับมาพบกันอีกเช่นเคยในรัฐสภาสารฉบับเดือนตุลาคมที่จะถึงนี้

LIART

บรรณาธิการ

Legislative Institutional Repository of Thailand

สารบัญ

- สุ. จ. ปุ. ลี. และอ่านสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกี่ยวกับบริบทต่าง ๆ
ทั้งก่อนและหลังเลือกตั้งทั่วไปวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ๗
ดร.เสนีย์ คำสุข
- สนาธิปไตย : จากอีสานสู่การเลือกตั้งในประเทศไทย ๒๕
ณิชาคมล ศรีอาราม
- ความวิปลาศคลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยของการเมืองไทย ๕๗
: บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐
ดร.โชคชัย สุทธาเวช
- ปัญหาการใช้มาตรการบังคับทางปกครองต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำละเมิด ๙๕
สาธิต ชูหวด

สุ. จิ. ปุ. ลิ. และอ่าน
สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
เกี่ยวกับบริบทต่าง ๆ ทั้งก่อนและหลังเลือกตั้งทั่วไป
วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔

ดร.เสนีย์ คำสุข *

บทนำ

ในการเลือกตั้งทั่วไปแต่ละครั้ง มีคนไทยและโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนหนึ่งมักจะเกิดอารมณ์ ความรู้สึก และความคิด ตลอดจนความคาดหวังหรือความต้องการไปตาม “กระแส” ที่นักการเมือง กลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองพยายามจะทำให้เป็นไป ซึ่งเป็นแนวโน้มที่จะเป็นผลดีหรือมีผู้สนับสนุนผู้สมัครและพรรคการเมืองเหล่านั้นเป็นจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้

ในมิติของ “อำนาจ” (power) ที่เป็นหัวใจของการเมือง หมายความว่า นักการเมืองและพรรคการเมืองเป็นฝ่ายที่มีอำนาจและอิทธิพล (influence) เหนือประชาชนและผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เพราะเป็นฝ่ายเดียวที่สามารถก่อให้เกิดการตั้งประเด็นทางการเมือง (setting agenda) ขึ้นในสังคมได้

เหตุนี้ประชาชนและผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไหลไปตามกระแสทางการเมืองจากประเด็นทางการเมืองที่นักการเมืองและพรรคการเมืองเป็นฝ่ายเสนอและชี้นำได้ จึงตกอยู่ใต้อำนาจ

* รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ.)

LIART

และอิทธิพลของนักการเมืองและพรรคการเมือง การเมืองหรือแม้แต่การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทดังกล่าวนี้ ก็คือการเมืองของนักการเมือง (politics of politicians) หรืออำนาจอยู่กับนักการเมืองและพรรคการเมือง และมีความเป็นไปได้สูงที่จะเกิดการใช้อำนาจไปเพื่อประโยชน์และความต้องการของนักการเมืองและพรรคการเมืองมากกว่าที่จะเป็นประโยชน์หรือตรงกับความต้องการที่แท้จริงของคนส่วนใหญ่ในสังคม

ประชาชนและผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่เห็นด้วยกับนักการเมืองและพรรคการเมืองหรือแม้แต่แสดงออกในทางคัดค้านหรือต่อต้านนักการเมืองและพรรคการเมือง จึงถือเป็นส่วนสำคัญของการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแนวทางของระบอบประชาธิปไตย เพราะคนเหล่านี้พยายามรักษาและใช้อำนาจของตนเองเพื่อต่อต้านอำนาจของนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ไม่สอดคล้องหรือตรงกับความต้องการของพวกเขา ในมิติของอำนาจถือเป็นอำนาจสำคัญในการถ่วงดุลกับผู้มีอำนาจทางการเมือง และสามารถนำไปในการตรวจสอบควบคุมและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้อีกด้วย

ในประเทศที่สามารถพัฒนาระบอบประชาธิปไตยได้ก้าวหน้า จึงต้องมีอำนาจทางการเมืองของประชาชนหรือการเมืองภาคประชาชน (politics of citizens) ที่เข้มแข็งจนสามารถก่อให้เกิดประเด็นทางการเมืองที่ใกล้เคียงกับความต้องการที่แท้จริงของคนส่วนใหญ่ในสังคมได้ นักการเมืองและพรรคการเมืองจำเป็นต้องปรับตัวรับเอาความต้องการและแรงขับเคลื่อนของการเมืองภาคประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง และทำให้กระบวนการผลิตนโยบายสาธารณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถสนองตอบต่อความต้องการของภาคประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในกระบวนการการเลือกตั้งของประเทศต่างๆ จึงสามารถสังเกตเห็นกระแสและสาระสำคัญของการเมืองในระบบการเมืองเหล่านั้นได้ว่า เป็นการเมืองในลักษณะใด กล่าวคือการเมืองของนักการเมืองหรือการเมืองของกลุ่มผู้นำ (politicians-oriented) หรือเป็นการเมืองของภาคประชาชนหรือการเมืองมวลชน (mass-oriented) หรือบางทีก็เป็นการผสมผสานในลักษณะถ่วงดุลกันของทั้ง ๒ รูปแบบ ซึ่งอาจเป็นอยู่ในช่วงเวลาหนึ่งก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจาก ๒ รูปแบบที่กล่าวมาข้างต้น

ประเทศไทยได้เกิดการเลือกตั้งทั่วไปอีกครั้งหนึ่งในวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ แต่กระบวนการทางการเมืองก่อนหน้านี้เน้นเอียงจะเป็นการเมืองของนักการเมืองค่อนข้างมาก และต่อเนื่อง หรืออย่างน้อยๆ ก็เกิดขึ้นตั้งแต่หลังคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญในวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๑ ใหยุบพรรคพลังประชาชน ชาติไทย และประชาธิปัตย์ แล้วเกิดการรวมตัวกันของนักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมือง จนเกิดรัฐบาลชุดใหม่ที่มีพรรคประชาธิปัตย์เป็น “แกนนำ” ในการจัดตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เสียงข้างมากในสภา

ได้ลงมติให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นนายกรัฐมนตรีใช้อำนาจบริหารงานมาจนถึงเกือบกลางปี ๒๕๕๔ จึงได้มีการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร พร้อมกับกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่ขึ้นดังกล่าว

ตลอดระยะเวลาการทำงานของรัฐบาล “อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ” ราว ๒ ปี ๕ เดือน ได้เผชิญกับการต่อต้านอย่างเข้มข้นและแหลมคมจากนักการเมือง กลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม แต่นักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองที่รวมกันเป็นฝ่ายเสียงข้างมากในสภาและเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล ก็ยังคงรวมตัวกันอยู่ได้ตลอดจนผ่านการลงมติในญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

รวม ๒ ครั้ง และการชุมนุมต่อต้านจากกลุ่มคนที่สวมเสื้อแดงที่อยู่ภายใต้การชี้นำของผู้นำทางการเมือง นักการเมือง กลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามที่เกิดขึ้นอยู่ตลอด ๒ ปีกว่าจะเกิดเหตุการณ์รุนแรงถึง ๒ ครั้ง ในช่วงเดือนเมษายนและพฤษภาคม ๒๕๕๓ และทำให้มีผู้เสียชีวิตถึงประมาณ ๑๐๐ คน

ในกระบวนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนักการเมือง กลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองต่าง ๆ ในช่วงตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคมถึงก่อนวันเลือกตั้งวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ นักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมือง ยังเป็นฝ่ายเดียวที่มีบทบาททางการเมืองอย่างสำคัญในการสร้างประเด็นและวางแนวทางการเมืองเพื่อให้เกิดผลต่อการเลือกตั้งตามที่แต่ละฝ่ายได้วางเป้าหมายไว้

สื่อมวลชนต่าง ๆ ส่วนใหญ่โดยเฉพาะสื่อหลักที่ผู้คนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สื่อเหล่านี้นำเสนอ คือ สถานีวิทยุโทรทัศน์ของรัฐ และหนังสือพิมพ์หลัก ๆ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด และมติชน ก็ได้แสดงบทบาทเป็นทั้งท่อขยายเสียงของประเด็นและกระแสทางการเมืองที่เกิดขึ้นดังกล่าว บางส่วนยังเน้นบทบาทสนับสนุน และ/หรือคัดค้านนักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ส่วนบทบาทในเชิงสุนัขเฝ้าบ้าน (watchdog) และการนำเสนอข่าวเชิงลึก (investigated news) มีน้อยมากหรือเกือบไม่มีเลย

เหตุนี้จึงเป็นเรื่องที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำเป็นจะต้องนำเอา “หัวใจนักปราชญ์” มาใช้อย่างจริงจังเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทั้งก่อนและหลังวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ คือ ต้อง “ฟัง” (ส.) และได้ยินให้กว้างขวางและชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม ต้อง “คิด” หรือ “จินตนาการ” (จ.) ให้ลึกซึ้ง มีเหตุผลผลมากขึ้นกว่าเดิม ต้อง “ถาม” หรือ “ตั้งประเด็น

ปัญหา” (ป.) ให้รอบด้าน และครอบคลุมประเด็นต่างๆ มากขึ้นกว่าเดิม ต้อง “เขียน” หรือบันทึกข้อมูลความรู้ต่างๆ ไว้ (ล.) ให้มากกว่าเดิมและเป็นระบบมากขึ้นกว่าเดิม และต้อง “อ่าน” ให้มากขึ้นกว่าเดิมทั้งเอกสารสิ่งพิมพ์ อิเล็กทรอนิกส์ ไปจนถึงอ่านคำพูด อ่านพฤติกรรม และวิถีคิดของผู้นำทางการเมือง นักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองให้มากขึ้นกว่าเดิม

คนไทยส่วนใหญ่มีค่านิยม ความคิด ความเชื่อ หรือวัฒนธรรมทางการเมือง ในแบบไพร่ฟ้า (subject political culture) และชนชั้นนำนิยม (elitism) คือการยกย่องและศรัทธาตัวบุคคลมากกว่าหลักการ ขาดการใช้เหตุผลหรือไม่มีการใช้ตรรกะในการคิด การเชื่อผู้นำ หรือผู้ที่มีสถานภาพสูง หรือ “สร้างภาพ” ว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมาก หรือมีอำนาจ และอิทธิพลมากโดยไม่มีการตั้งคำถามหรือข้อสงสัยใดๆ จึงกลายเป็นปัญหาพื้นฐานและสำคัญมากเพราะเป็นเสมือนการเปิดทางเสรีให้นักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมือง สามารถสร้างประเด็นการเมืองเพื่อสร้างกระแสนิยมให้ตนเองและพวกพ้อง พร้อมๆ กับการเกิดกระแสลบต่อฝ่ายตรงกันข้าม ถ้าเป็นกระแสเกี่ยวกับการเลือกตั้งก็เป็นเรื่องยากที่จะทำให้การเลือกตั้งเกิดความชัดเจนใน “ความสุจริตและเที่ยงธรรม” ในสายตาของฝ่ายที่ฝ่ายแพ้ หรือแม้แต่กลุ่มคนที่เข้าใจบริบททางการเมืองดีและมีข้อมูลข่าวสารทางการเมืองค่อนข้างหลากหลาย

ในบทความนี้ผู้เขียนจึงต้องการนำเอาแง่คิดและเป็นประเด็นคำถามที่ต้องการให้ผู้อ่านได้นำไปคิดและแสวงหาคำตอบให้กับตัวเองมานำเสนอไว้ โดยนอกจากจะเป็นการสร้างแรงกระตุ้นทางความคิดต่างๆ แล้ว ยังอาจกระตุ้นให้ผู้อ่านบางคนได้นำไปแสวงหาคำตอบด้วยวิธีการต่างๆ รวมทั้งโดยกระบวนการ ส. จ. ป. ล. และอ่าน อันเป็นวิธีการที่ดียิ่งต่อการแสวงหาความรู้จากพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์ของเรา เพราะมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตหนึ่งเดียวในจักรวาลนี้ที่มีสมองและสามารถพัฒนาสติปัญญาได้อย่างก้าวหน้าได้มากที่สุด

LIRT

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะจัดแยกออกเป็น ๒ ช่วงเวลา คือ ก่อนเลือกตั้ง กับหลังจากการเลือกตั้ง โดยในแต่ละช่วงเวลาจะจัดแยกแ่งคิดและประเด็นคำถามต่าง ๆ ออกเป็น ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ หนึ่ง คำถามและแ่งคิดที่ค่อนข้างใกล้เคียง หรือเกี่ยวข้องกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนอย่างมาก และสอง คำถามและแ่งคิดที่เป็นเรื่องไกลตัว หรือไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้สิทธิเลือกตั้ง หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งอาจไม่จำเป็นต้องตอบคำถามทั้งหมดหรือไม่ต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องเหล่านั้น แม้ว่าจะเป็นคำถามหรือแ่งคิดที่เชื่อมโยงมาสู่เรื่องที่ใกล้ตัวอย่างแยกไม่ออกก็ตาม

การแยกการนำเสนอออกเป็นระบบย่อย ๆ ดังกล่าวนี้ก็เพื่อให้ผู้อ่านสามารถสร้างมุมมองใหม่ ๆ และสามารถแยกแยะประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งมิติทางด้านเวลาอย่างมีโครงสร้าง ซึ่งอาจจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถคิดอย่างรอบด้านและเป็นระบบมากขึ้น รวมทั้งสามารถคิดต่อยอดจากแ่งคิดและประเด็นคำถามต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้อีกด้วย

ก. แ่งคิดและประเด็นคำถามก่อนการเลือกตั้ง

๑. ด้านที่ใกล้ตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

๑.๑ เราได้หรือเสียอะไรบ้างในการไปลงคะแนนเสียงหรือไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งนี้

๑.๒ การเลือกตั้งครั้งนี้มีอะไรที่ตรงกับความคิด ความคาดหวังของเราบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเมือง

๑.๓ การเมืองที่เป็นอยู่ในขณะนี้ มีอะไรที่รบกวนจิตใจและความรู้สึกของเราจนทำให้เราเกิดความเครียดและรู้สึกไม่สบายใจบ้าง

๑.๔ ถ้าเราคิดว่าต้องมีการ “เปลี่ยนแปลงทางการเมือง” ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของเราจะสามารถผลักดันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้หรือไม่ อย่างไร

๑.๕ จริงหรือไม่กับหลักการของประชาธิปไตยสากลที่ว่า “เสียงประชาชนคือเสียงสวรรค์” คะแนนเสียงของเราเป็นเสียงสวรรค์หรือไม่ เพราะเหตุใด

๑.๖ เราควรจะเชื่อตัวเองดี หรือว่าควรจะเชื่อการกล่าวหาและใส่ร้ายกันของผู้สมัครและพรรคการเมืองต่าง ๆ และต้องคล้อยตามและทำตามนักการเมืองและพรรคการเมืองที่เรามีความโน้มเอียง (ลำเอียง) ขึ้นขอบ

๑.๗ คนที่เราสนทนาพูดคุยด้วยไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัว เครือญาติ และเพื่อน ๆ ที่มองแง่มุมการเลือกตั้งแตกต่างจากเรา พวกเขาคือศัตรูของเราหรือฝ่ายตรงกันข้าม หรือเป็นเพียงธรรมชาติของคนในสังคมที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันเท่านั้น

๑.๘ เราฉลาดหรือโง่ที่ไม่เลือกสีเลือกข้างใด แต่เลือกที่จะทำหรือ ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามความคิดและความเชื่อมั่นของตัวเอง

๑.๙ การรับเงิน รับสิ่งของ รับคำสัญญา หรืออื่น ๆ จากหัวหน้าของ ผู้สมัครและพรรคการเมืองมาแล้ว ถ้าเราไปลงคะแนนให้เขาตามที่รับมา จะมีผลอะไรต่อไปบ้าง แต่ถ้าไม่ลงคะแนนให้พวกเขาจะมีผลอะไรบ้าง

๑.๑๐ ตัวเราเองเป็นปัญหาหรือไม่อย่างไรต่อปัญหาสำคัญทางการเมืองที่เป็นอยู่ในขณะนี้

๑.๑๑ เรารักและศรัทธา “ผู้นำ” หรือ “นักการเมือง” บางคนรวมทั้ง พรรคการเมืองบางพรรคหรือไม่ ถ้าใช่ เพราะเหตุใดจึงรักและศรัทธาบุคคลนั้น ๆ หรือว่าไม่มี เหตุผล และการรักและศรัทธาดังกล่าวเราได้นำมาสู่การตัดสินใจในการเลือกตั้งด้วยหรือไม่

๑.๑๒ ในทางตรงกันข้ามกับข้อ ๑.๑๑ เราไม่ชอบและรู้สึก “ชิงชัง รังเกียจ” ผู้นำหรือนักการเมืองบางคนรวมไปจนถึงพรรคการเมืองบางพรรคด้วยหรือไม่ เพราะ เหตุใด และได้นำเอาความรู้สึกเหล่านี้มาร่วมในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือไม่

๑.๑๓ เรารู้สึกไม่ชอบ รังเกียจไปจนถึงโกรธแค้นไม่พอใจนักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองที่ลงสมัครรับเลือกตั้งในครั้งนี้นี้หรือไม่ เพราะเหตุใด และเราจะ สามารถแสวงหาข้อดีเพื่อที่จะได้มองคนเหล่านั้นในแง่บวกบ้าง (ในบางด้าน) จะเป็นไปได้หรือไม่

๑.๑๔ เราเคยคิด หรือมีความต้องการที่จะให้เกิดการ “ปรองดอง” กัน ของบรรดานักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองต่างๆ ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับ การเลือกตั้งในครั้งนี้นี้หรือไม่ และได้นำเอาประเด็นนี้มาร่วมตัดสินใจในการไปลงคะแนนเสียง เลือกตั้งด้วยหรือไม่

๑.๑๕ เราได้รับข้อมูลการเลือกตั้งจากแหล่งใดบ้าง (สื่อต่าง ๆ การฟัง ปราศรัยของนักการเมืองและพรรคการเมือง หัวหน้าคณะ และผู้ที่ เป็น “แกนนำ” ของกลุ่มเรา จากเจ้าหน้าที่รัฐ จากเจ้าหน้าที่ กกต. และอื่น ๆ) รับจากแหล่งเดียวหรือจาก ๒-๓ แหล่ง หรือ จากหลากหลายแหล่ง ทำไม่จึงเป็นเช่นนั้น และมาจากความสนใจส่วนตัวเราเองหรือไม่

๑.๑๖ ก่อนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เราได้รับการติดต่อผ่าน บุคคลหรือกลุ่มคนที่เรียกกันว่า “หัวหน้าคณะ” หรือผู้ช่วยเหลือผู้สมัครและพรรคการเมืองในการ แสวงหาคะแนนเสียงหรือไม่ ถ้ามีการติดต่อกัน การติดต่อพูดคุยกันดังกล่าวนี้ได้มีผลต่อการ ตัดสินใจในการเลือกตั้งของเราหรือไม่ อย่างไร

๑.๑๗ เราได้ “ขายสิทธิ์ขายเสียง” โดยได้รับเงินตอบแทนในการเลือกตั้งครั้งนี้หรือไม่

๑.๑๘ เราไม่ได้อยู่ในกระแสการเมืองใด และไม่สนใจทางการเมืองรวมทั้งไม่ได้สนใจใด ๆ ในการเลือกตั้งครั้งนี้ จึงคิดว่าจะไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือไม่

๑.๑๙ เราเคยสนใจทางการเมืองมาก่อน แต่พบว่าหลังจากได้รับเลือกตั้งแล้ว นักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองมีพฤติกรรมที่น่าผิดหวังมาก ทำให้เกิดความรู้สึกที่เรียกว่า “เบื่อหน่ายทางการเมือง” ในการเลือกตั้งครั้งนี้ก็ยังคงมีความรู้สึกเบื่อหน่ายทางการเมืองเหมือนเดิมอยู่หรือไม่ เพราะเหตุใด

๑.๒๐ เราได้รับการติดต่อในลักษณะข่มขู่ คุกคาม และกดดันในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากหวัคະແນ นักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมือง หรือจากผู้สนับสนุนบุคคลและพรรคการเมืองต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร

๑.๒๑ เจ้าหน้าที่รัฐในระดับต่าง ๆ ได้พยายามสร้าง “อิทธิพล” เพื่อโน้มน้าวจิตใจเรา หรือแม้แต่ชี้แนะให้สนับสนุนหรือเลือกนักการเมือง กลุ่มการเมือง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในทางใดทางหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

๑.๒๒ เราได้เคยติดตาม (ผ่านสื่อ หรือโดยตัวเราเอง) การทำงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือบุคคลที่เป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ในระดับต่าง ๆ หรือไม่ เพราะเหตุใด

๑.๒๓ ก่อนตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตั้งแต่จะไปเลือกตั้งหรือไม่ จะเลือกใคร พรรคการเมืองใด ไปจนถึงการตัดสินใจไปลงคะแนนเสียงในวันเลือกตั้ง เราได้ถามตัวเองกี่ครั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งครั้งนี้ และถามในเรื่องอะไรบ้าง ถ้าไม่เคยถามตัวเองเลยเป็นเพราะเหตุใด

๑.๒๔ ก่อนจะตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งในทุกเรื่อง เราเคยทราบไหมว่า มีพรรคการเมืองส่งผู้สมัครเข้าร่วมในการเลือกตั้งที่พรรคใดในระบบบัญชีรายชื่อ (party list) ส่วนในเขตเลือกตั้งที่เราลงคะแนนมีผู้สมัครกี่คน จากพรรคใดบ้าง

๑.๒๕ เราเคยได้พบหน้าตาและพูดคุยกับผู้สมัครในเขตเลือกตั้งของเราหรือไม่ จำนวนกี่คน ได้พูดคุยกันในเรื่องใดบ้าง และเราเคยถามผู้สมัครในเรื่องที่เรามีความสงสัยอยู่หรือไม่

๑.๒๖ เราเคยคิดไหมว่า เมื่อผู้สมัครที่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ ส.ส. หลายสมัย ปราบศรัทธาเสียงเลือกตั้งว่าเขาจะได้เป็น “รัฐมนตรีและจะสร้างความเจริญให้พื้นที่และจังหวัดของเรา” นั้น มีความหมายอะไรบ้าง มีความหมายว่าเราเองก็จะได้รับการพัฒนาให้เจริญไปด้วย ใช่หรือไม่

๑.๒๓๗ เราเคยมีประสบการณ์ตรงอย่างอื่นเกี่ยวกับการเลือกตั้งนอกเหนือจากการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือไม่ เช่น การเป็นกรรมการในหน่วยเลือกตั้ง การช่วยเหลือผู้สมัครในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ไปจนถึงการลงสมัครรับเลือกตั้งด้วยตนเอง เป็นต้น ถ้าเคยมีประสบการณ์มาแล้ว ประสบการณ์เหล่านั้นมีส่วนช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งมากขึ้นหรือไม่

๑.๒๓๘ เราเคยคิดจะลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับใดระดับหนึ่ง (ท้องถิ่นและชาติ) มาก่อนหรือไม่ เพราะเหตุใดจึงคิดจะลงสมัครและทำไมจึงไม่ลงสมัคร ส่วนผู้ที่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งมาแล้ว ได้รับประสบการณ์อะไรมาบ้างและนำมาใช้ในการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

๑.๒๓๙ เราเคยคิดจะจัดตั้งพรรคการเมืองร่วมกับเพื่อน ๆ หรือคนที่รู้จักสนิทสนมกันหรือไม่ เพราะเหตุใด ถ้าไม่ได้จัดตั้ง ทำไมจึงไม่มีการจัดตั้ง แต่ถ้าได้จัดตั้งได้รับประสบการณ์อะไรมาบ้าง และได้นำเอาประสบการณ์นั้นมาใช้ในการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

๑.๓๐ เราได้เคยอ่านรัฐธรรมนูญและกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ส.ส. (รวมทั้งฉบับแก้ไข) มาก่อนหรือไม่ เพราะเหตุใด การอ่านกฎหมายดังกล่าวนี้ทำให้เราสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้ชัดเจนและมีหลักการมากกว่าที่ผ่านมาหรือไม่ เพราะเหตุใด)

๑.๓๑ อยากให้ กกต. ให้ “ใบเหลือง” “ใบแดง” ก่อนวันเลือกตั้งหรือไม่ เพราะเหตุใด

๑.๓๒ เราเคยคิดใหม่ว่า ถ้าบุคคลที่ลงสมัครหมายเลข ๑ ในระบบบัญชีรายชื่อของหลายพรรคการเมืองได้เป็นนายกรัฐมนตรีจะมีข้อเด่น-ข้อด้อย แตกต่างหรือเหมือนกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๓๓ “คนดี” ในมุมมองของเราคือคนแบบใดและมีอยู่ในกลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้งในครั้งนี้นี้หรือไม่ จำนวนเท่าใด

๑.๓๔ ในทางตรงกันข้ามกับข้อ ๑.๓๓ “คนไม่ดี” ในมุมมองของเราคือคนแบบใด และมีอยู่ในกลุ่มผู้สมัครในครั้งนี้นี้หรือไม่ จำนวนเท่าใด

๑.๓๕ เราคิดว่า “ทหาร” เข้ามาแทรกแซงการเลือกตั้งครั้งนี้เพื่อช่วยเหลือผู้สมัคร กลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองบางคน บางกลุ่ม บางพรรคหรือไม่ และคิดว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

LIART

๑.๓๖ ในฐานะที่เป็น “คนไทย” เรามีมุมมองในแง่ความเป็นจริงอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า “คนไทยไม่มีระเบียบวินัย แต่ชอบทำอะไรตามอำเภอใจ” ในการเลือกตั้งครั้งนี้ คนไทยเป็นไปตามคำกล่าวนี้หรือไม่ อย่างไร

๑.๓๗ ในแง่นโยบายหาเสียงเลือกตั้ง เราคิดว่านโยบายของพรรคใดดี และเหมาะสมต่อประเทศไทยมากที่สุด และเราเองก็จะได้ประโยชน์จากนโยบายดังกล่าว นั้นด้วย ในทางตรงกันข้ามนโยบายของพรรคใดที่ไม่เหมาะสมต่อประเทศไทย เพราะเหตุใด

๑.๓๘ เราคิดอย่างไรกับการสำรวจความคิดเห็นหรือโพล (Poll) ต่าง ๆ และได้นำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกตั้งครั้งนี้ด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

๒. ด้านที่ไกลตัวแต่เกี่ยวข้องกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

๒.๑ การเมืองคืออะไร

๒.๒ การเมืองที่ดีเป็นอย่างไร

๒.๓ อะไรคือประชาธิปไตย

๒.๔ อะไรคือปัญหาที่แท้จริงของประชาธิปไตยไทย

๒.๕ นักการเมืองเป็นปัญหาต่อประชาธิปไตยอย่างไรบ้าง

๒.๖ พรรคการเมืองต่าง ๆ เป็นปัญหาต่อประชาธิปไตยอย่างไรบ้าง

๒.๗ การเลือกตั้งคืออะไร สำคัญอย่างไรต่อประชาธิปไตยบ้าง

๒.๘ การเลือกตั้งทั่วไปวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาระบอบประชาธิปไตยของไทยหรือไม่ อย่างไร

๒.๙ ทำไมคน องค์กร สถาบันต่าง ๆ ในต่างประเทศหลายแห่ง จึงสนใจการเลือกตั้งครั้งนี้ของไทย

๒.๑๐ กระแสโลกาภิวัตน์ ตามที่มีการพูดกันมากและมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้กันอย่างกว้างขวางติดต่อกันมาหลายปี มีผลอย่างไรต่อการเมืองไทยและต่อการเลือกตั้งในครั้งนี้

๒.๑๑ กลุ่มธุรกิจ และทุนต่างชาติมองการเลือกตั้งครั้งนี้ของไทยอย่างไรบ้าง และเป็นไปได้หรือไม่ที่กลุ่มธุรกิจและทุนต่างชาติบางส่วนจะสามารถช่วยเหลือพรรคการเมืองบางพรรคในทางอ้อมและไม่เปิดเผย

๒.๑๒ ทำไมบางประเทศจึงมีปัญหาคาการเลือกตั้งและการพัฒนาประชาธิปไตยน้อย ส่วนในบางประเทศมีปัญหามาก และเกิดเหตุรุนแรงมากมายหลายรูปแบบในการเลือกตั้งด้วย

๒.๑๓ ทำไมในหลายประเทศแม้ว่าจะจัดให้มีการเลือกตั้งแต่ก็มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางว่าไม่เป็นประชาธิปไตย

๒.๑๔ ปัญหาการเลือกตั้งและการพัฒนาประชาธิปไตยของแต่ละประเทศเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๒.๑๕ ประเทศไทยจะยกเอารูปแบบ (model) ของประเทศที่ประสบความสำเร็จและมีความก้าวหน้าในการเลือกตั้ง และการพัฒนาประชาธิปไตยมาใช้ได้เลยหรือไม่ เพราะเหตุใด

๒.๑๖ หลักการสำคัญของประชาธิปไตยประการหนึ่งที่ใช้กันอย่างจริงจังอยู่ในหลายประเทศที่มีความก้าวหน้าในการเลือกตั้งและการพัฒนาประชาธิปไตย ก็คือ “หลักนิติธรรม” (rule of law) หรือกฎหมายเป็นใหญ่และมีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด “หลักนิติธรรม” ดังกล่าวนี้นี้ของประเทศเหล่านั้นมีลักษณะสำคัญอย่างไรบ้าง

๒.๑๗ ถ้าประเทศไทยจะไม่ใช้แบบอย่างใดๆ ของต่างประเทศเลย ประเทศไทยจะเดินไปอย่างไร ถ้าเป็น “ประชาธิปไตยแบบไทยๆ” ที่มีผู้พูดถึงมานาน เป็นประชาธิปไตยในลักษณะใด และจะใช้ได้จริงในทางปฏิบัติหรือไม่

๒.๑๘ ในหลายประเทศที่มีความก้าวหน้าในการเลือกตั้งและการพัฒนาประชาธิปไตยในปัจจุบันได้ผ่านการปฏิรูปทางการเมืองมาหลายครั้ง รวมทั้งการจัดทำกฎหมาย และแก้ไขกฎหมายเพื่อเอาชนะการทุจริตเลือกตั้งและการคอร์รัปชัน (corruption) ของนักการเมืองมาหลายครั้ง จนสามารถลดการทุจริตเลือกตั้งและการคอร์รัปชันลงได้มาก ทำไมประเทศเหล่านั้นจึงเชื่อมั่นในแนวทางการปฏิรูปดังกล่าว

๒.๑๙ นโยบายที่เรียกว่า “ประชานิยม” (populist policies) คืออะไร มีผลดีและผลเสียต่อสังคมส่วนรวมอย่างไรบ้าง

๒.๒๐ การเลือกตั้งของประเทศไทยตั้งแต่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ จนถึงปัจจุบันมักเต็มไปด้วยการทุจริต คดโกง การเอารัดเอาเปรียบกันระหว่างนักการเมือง กลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองที่แข่งขันกัน และเกิดเหตุรุนแรงในหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการใช้ “มือปืน” สังหารชีวิตฝ่ายตรงข้าม ในการเลือกตั้งครั้งนี้ก็ได้เกิดบริบทการเลือกตั้งในลักษณะเดิมๆ อีก ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

๒.๒๑ จากสาระสำคัญในข้อ ๒.๒๐ ทำให้ผลการเลือกตั้งของไทยมีระดับ “ความชอบธรรมทางการเมืองต่ำ” (low level political legitimacy) ส่งผลไปถึงความไร้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของรัฐสภาและรัฐบาล ในที่สุดเมื่อเกิดปัญหา “ทางตันทางการเมือง” (political deadlocked) จากเงื่อนไขต่างๆ รวมทั้งความขัดแย้งด้านผลประโยชน์และด้านอื่นๆ ที่มีฝ่ายทหารเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทหารก็จะเข้ามายึดอำนาจด้วยวิธีการรัฐประหาร (coup d'état) การเลือกตั้งครั้งนี้โน้มเอียงจะเป็นเช่นนั้นหรือไม่ สาเหตุสำคัญของปัญหาการเลือกตั้งครั้งนี้คืออะไร

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

รัฐสภาสาร กันยายน ๒๕๕๔

๒.๒๒ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ทำงานเพื่อให้เกิดการเลือกตั้งที่ “สุจริตและเที่ยงธรรม” ได้จริงหรือไม่ เพราะเหตุใด

๒.๒๓ สื่อมวลชนต่างๆ ได้เสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้หลากหลายครบถ้วนและชัดเจนหรือไม่ เพราะเหตุใด มีสื่อแขนงใดหรือไม่ที่เสนอข่าวสารข้อมูลในลักษณะลำเอียงเข้าข้างนักการเมือง กลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจนในช่วงก่อนการเลือกตั้ง

๒.๒๔ ความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มคนที่รณรงค์ให้ “โหวตโน” และใช้ภาพสัตว์หลายชนิดทำป้ายรณรงค์ในเรื่องนี้ด้วย คืออะไร

๒.๒๕ การที่พรรคเพื่อไทยรณรงค์เลือกตั้งด้วยสโลแกนที่ว่า “ทักษิณคิดเพื่อไทยทำ” หมายถึงอะไร และสะท้อนถึงความสำคัญใดบ้างในทางการเมือง

๒.๒๖ วาทกรรมของฝ่ายเสื้อแดงที่กล่าวหาว่า “รัฐบาลสังฆาประชาชน ๙๑ ศพ” และของฝ่ายแกนนำพรรคประชาธิปัตย์ที่กล่าวหาฝ่ายเสื้อแดงและผู้สมัครพรรคเพื่อไทยหลายคนว่า “พวกเผาบ้านเผาเมือง” มีความสำคัญอย่างไรหรือไม่ต่อการเลือกตั้งครั้งนี้

๒.๒๗ การที่พรรคประชาธิปัตย์ใช้สื่อรณรงค์หาเสียงในรูปแบบต่างๆ โดยเน้นเสนอรูปภาพ บทบาท และคำพูดของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคเป็นหลัก เป็นการสะท้อนถึงความเป็น “พรรคประชาธิปัตย์” หรือไม่ อย่างไร และมีความหมายอย่างไรหรือไม่ต่อการเลือกตั้งครั้งนี้

ข. แง่คิดและประเด็นคำถามหลังการเลือกตั้ง

๑. ด้านที่ใกล้ตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

๑.๑ จนถึงวันนี้ (หลังจากการเลือกตั้งวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔) การที่เราไป/ไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คิดว่าเป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

๑.๒ การที่เราไปลงคะแนนให้กับผู้สมัครและพรรคการเมืองไปแล้ว คะแนนที่ผู้สมัครและพรรคการเมืองที่เราลงคะแนนให้มีจำนวนมาก-น้อยเพียงใด และมีมาก-น้อยอย่างไรเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับพรรคการเมืองอื่นๆ และเรารู้สึกอย่างไรกับผลคะเนนดังกล่าว คะแนนเป็นไปตามที่เราได้คาดคิดไว้หรือไม่

๑.๓ เรารู้สึกสมหวังหรือผิดหวัง หรือไม่อย่างไรกับผลการเลือกตั้งครั้งนี้ ทั้งในระดับเขตเลือกตั้งที่เราลงคะแนน และในระดับภาพรวมของทั้งประเทศ

๑.๔ เราได้ไปติดตามการนับคะแนนในหน่วยเลือกตั้งหรือไม่ เพราะเหตุใด

๑.๕ เราเคยสังเกตเห็นพฤติกรรมต่าง ๆ ตลอดจนคำพูดและข้อความต่าง ๆ ที่นักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองแสดงออกมาหรือไม่ เราจะจัดแยกและเปรียบเทียบได้หรือไม่ว่าในช่วงก่อนกับหลังการเลือกตั้งมีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไรบ้าง

๑.๖ เราได้พูดคุยหรือได้รับการพูดคุยของผู้คนที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราหรือไม่ ทั้งที่บ้าน ชุมชน หมู่บ้าน และที่ทำงาน หรือในที่สาธารณะต่างๆ ในช่วงภายหลังการเลือกตั้งว่า ส่วนใหญ่เป็นการพูดคุยกันในประเด็นใดบ้าง

๑.๗ ถ้าเราได้รับคำมั่นสัญญาต่าง ๆ จากตัวแทนของนักการเมือง หรือจากนักการเมืองเองโดยตรง ภายหลังการเลือกตั้งแล้ว นักการเมืองเหล่านั้นได้ทำตามคำมั่นสัญญาหรือไม่ อย่างไร

๑.๘ เราได้ติดตามสื่ออะไรบ้างภายหลังการเลือกตั้ง และให้ความสนใจกับเรื่องใดเกี่ยวกับการเลือกตั้งบ้าง และพอใจหรือไม่พอใจอย่างไรกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อเหล่านั้น

๑.๙ คนในครอบครัวของเรามีความคิดเห็นอย่างไรบ้างกับผลการเลือกตั้งครั้งนี้ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไรและเพราะเหตุใด

๑.๑๐ เราเคยคิดหรือไม่ว่า ควรจะกำหนดบทบาททางการเมืองของตัวเองอย่างไรภายหลังจากการเลือกตั้ง หรือคงจะให้ไปตามวิถีชีวิตแบบเดิมตามที่เคยเป็นมา เพราะเหตุใด

๑.๑๑ เราเคยพิจารณาดูหรือไม่ว่า คะแนนเสียงของเราได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามที่เป็นไปภายหลังการเลือกตั้งหรือไม่ อย่างไร

๑.๑๒ ลองคิดเปรียบเทียบดูว่า การเมืองช่วงก่อนการเลือกตั้งกับช่วงหลังจากการเลือกตั้ง ช่วงเวลาใดที่อยู่ “ใกล้” หรือ “ไกล” ตัวเรา เพราะเหตุใด

๑.๑๓ ภายหลังการเลือกตั้งเราพอใจกับคำพูดและพฤติกรรมของนักการเมืองคนใด กลุ่มใด และพรรคใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

๑.๑๔ ในทางตรงกันข้ามกับข้อ ๑.๑๓ เราผิดหวังกับคำพูดและพฤติกรรมของนักการเมืองคนใด กลุ่มใด และพรรคใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

๑.๑๕ ได้ติดตามการดำเนินการทางด้านต่าง ๆ ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ในทุกระดับหรือไม่ เรามีความคิดเห็นอย่างไรต่อการทำงานของ กกต. ภายหลังจากการเลือกตั้งบ้าง

๑.๑๖ ได้ติดตามการเจรจาและดำเนินการเพื่อหาทางจัดตั้งรัฐบาลของนักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองต่าง ๆ ภายหลังการเลือกตั้งหรือไม่ เพราะเหตุใด และรู้สึกอย่างไรกับกระบวนการการจัดตั้งรัฐบาลที่เกิดขึ้น

๑.๑๗ ยังคิดว่า “อำนาจอธิปไตย” เป็นของเรา (ประชาชน) หรือไม่หลังจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไปแล้ว เพราะเหตุใด และคิดว่านักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองต่าง ๆ จะ “รับฟังเสียง” ของเราหรือไม่ เพราะเหตุใด

๑.๑๘ เราควรจะให้เหตุผลกับตัวเองอย่างไรหรือควรที่จะแสดงออกอย่างไร ถ้านักการเมืองที่เราคาดหวังอยากให้เป็น “นายกรัฐมนตรี” แต่ไม่ได้ตำแหน่งดังกล่าวนี้ ภายหลังจากการเลือกตั้ง

๑.๑๙ เคยสังเกตบ้างไหมว่า ภายหลังจากการเลือกตั้งเราเกิดความรู้สึกขัดแย้งขึ้นในใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเมืองโดยทั่วไป หรือเกิดขัดแย้งในลักษณะต่าง ๆ กับคนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้ตัวเราจากประเด็นการเลือกตั้งและการเมืองโดยทั่วไป สาเหตุมาจากอะไรบ้าง

๑.๒๐ เราเคยคิดที่จะติดต่อกับนักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงเพื่อเสนอแนะความคิดเห็นต่าง ๆ หรือไม่ เพราะเหตุใด

๑.๒๑ เราเคยคิดที่จะติดต่อขอความรู้ หรือข้อแนะนำต่าง ๆ หรือแม้แต่การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันกับ “นักวิชาการด้านการเมือง” ในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาที่มีหลักสูตรด้านรัฐศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ เพราะเหตุใด

๑.๒๒ ถ้านักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองที่ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตที่เราอาศัยอยู่ได้รับการตัดสินใจให้ “ใบเหลือง” หรือ “ใบแดง” จาก กกต. เราคิดว่าเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

๑.๒๓ เราได้เรียนรู้ทางการเมืองจากการเลือกตั้งครั้งนี้มากขึ้นกว่าการเลือกตั้งครั้งก่อน ๆ หรือไม่ และเรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง

๑.๒๔ สำหรับผู้ที่ “เบื่อหน่ายการเมือง” หลังจากการเลือกตั้งยังคงเบื่อหน่ายการเมืองอยู่หรือไม่ เพราะเหตุใด

๑.๒๕ สามารถวิเคราะห์หรือคิดแยกแยะได้หรือไม่ว่า “จุดอ่อน” ที่สุดของการเลือกตั้งครั้งนี้คืออะไร และ “จุดแข็ง” ที่สุดของการเลือกตั้งครั้งนี้คืออะไร

๑.๒๖ หลังการเลือกตั้งได้มีนักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองออกมาพบปะพูดคุยกับเราเหมือนกับช่วงก่อนการเลือกตั้งหรือไม่ อย่างไร

๒. ด้านที่ใกล้ตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

๒.๑ “การเมืองหลังการเลือกตั้งของนักการเมือง” คืออะไร เป็นการเมืองที่แตกต่างออกไปจากช่วงก่อนการเลือกตั้งหลายอย่าง ที่สำคัญมีอยู่ ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

หนึ่ง ความแตกต่างทางความคิดเห็น ความไม่พอใจกัน และการวิพากษ์วิจารณ์ไปจนถึงการ “กล่าวหา” และ “กล่าวร้าย” ต่อกันและกันในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ไม่ใช่

เงื่อนไขหรืออุปสรรคต่อการเจรจาเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้ง การจัดตั้งรัฐบาลชุดแรกหลังจากการเลือกตั้ง อาจมีการ “เลือก” ได้บ้างสำหรับพรรค “แกนนำ” ที่มีเสียงไม่เกินกึ่งหนึ่งของ ส.ส. ทั้งหมด แต่ครั้งที่สองและสามถ้าเกิดจากปัญหาความขัดแย้งกันในพรรคร่วมรัฐบาล “การเลือก” ก็คือ รับทุกพรรคที่ต้องการเข้าร่วม

สอง การตกลงเป็น “พันธมิตร” กัน หรือการจับมือเป็น “ชั่วคราวเมืองร่วมกัน” หรือพฤติกรรมอื่นๆ ในลักษณะการตกลงเป็นฝ่ายเดียวกันหรือเป็น “พวกพ้องที่ใกล้ชิดกัน” ก่อนการเลือกตั้ง มักจะไม่มีความแน่นอนเหนียวหรือเป็น “กลุ่มก้อนเดียวกัน” จริงๆ ในช่วงหลังการเลือกตั้ง หรือพูดอีกอย่างหนึ่งได้ว่า การตกลงร่วมมือกันใดๆ ของบรรดานักการเมืองเป็นจริงอยู่ในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปและไม่สามารถจะแบ่งปันสิ่งที่ เป็น “ผลประโยชน์” ร่วมกันได้ หรือการมี “เงื่อนไขทางการเมือง” ที่ต่างกัน การเป็นพันธมิตรก็สามารถแตกแยกออกได้ แต่ก็ไม่ทำให้กลายเป็นศัตรูหรือต้องอยู่คนละขั้วทางการเมือง

“การเมืองของนักการเมืองไทย” คือ การเมือง **“ที่ไม่มีมิตรแท้และศัตรูถาวร”** ปัจจัยสำคัญในการกำหนดก็คือ **“อำนาจ อิทธิพล และผลประโยชน์”** กล่าวคือ ถ้าอำนาจ อิทธิพล และผลประโยชน์สามารถจัดแบ่งปันกันได้และเป็นที่ยอมรับของทุกคนทุกฝ่ายก็เกิด “มิตร” หรือ “พันธมิตร” ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันในการหาเสียงเลือกตั้ง พยายามไม่กล่าวถึงกันในทางลบ เข้าร่วมในการจัดตั้งรัฐบาล และ/หรือร่วมมือกันในการเป็นพรรคฝ่ายค้าน แต่ถ้าเมื่อใดก็ตามที่อำนาจ อิทธิพล และผลประโยชน์ขัดกันหรือไม่สามารถจัดสรรแบ่งปันกัน ได้ลงตัว ทำให้บางคนบางกลุ่มไม่พอใจแม้ว่าจะอยู่ในพรรคเดียวกัน ก็จะก่อเกิด “ศัตรู” หรือ “ความไม่ชอบ (หน้ากัน)” เกิดขึ้น ความห่างเหิน การไม่ร่วมมือ การไม่ติดต่อคบค้าสมาคม ไปจนถึงการกล่าวร้ายป้ายสีและการประกาศว่า “ตายไม่เผ่าเงาไม่เหยียบ” ก็จะเกิดขึ้น แต่สุดท้ายแล้วถ้าวันใดที่อำนาจ อิทธิพล และผลประโยชน์กลับมาให้ร่วมกันแบ่งปันจนเกิดความพอใจของทุกฝ่าย มิตรหรือพันธมิตรก็จะเกิดขึ้นใหม่

การเมืองของนักการเมืองไทยจึงกลายเป็นวัฏจักรของการแบ่งปันอำนาจ อิทธิพลและผลประโยชน์ของคนกลุ่มนี้ นอกจากจะไม่มีมิตรแท้และศัตรูถาวรในกลุ่มนักการเมืองแล้ว ประชาชนกลุ่มใดที่แสดงท่าทีไม่เห็นด้วยก็อาจจะต้องกลายเป็นศัตรูกับกลุ่มนักการเมืองเหล่านี้ด้วย การใช้อำนาจข่มขู่ คุกคาม และการใช้อำนาจขัดขวางการกระจายผลประโยชน์ต่างๆ มาสู่ประชาชนเหล่านี้ก็สามารถจะเกิดขึ้นได้

ทั้งหมดนี้ก็คือสาเหตุหลักๆ ของการบังคับใช้กฎหมายหรือปัญหาของหลักนิติธรรมที่เห็นได้ชัดเจนของปัญหากระบวนการยุติธรรมทั้งในขอบเขตอำนาจรัฐและบริบททางสังคม ปัญหาหลักๆ ของการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อาทิเช่น คอร์รัปชัน ยาเสพติด ข่มมือปืน อิทธิพลมืด หวยใต้ดิน การละเมิดสิทธิมนุษยชน แรงงานเถื่อนนอกระบบ

ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และปัญหาการกระจายรายได้ที่ทำให้คนบางกลุ่มด้อยโอกาสและยากจน เหล่านี้เป็นต้น ได้เกิดขึ้นและพอกพูนเป็น “ภูเขาน้ำแข็ง” อยู่ในสังคมไทย

๒.๒ จากข้อ ๒.๑ จะแก้ปัญหามืองของนักการเมืองได้อย่างไร โดยใคร ถ้าจะแก้โดยนักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมือง คงไม่น่าจะแก้ได้

๒.๓ ภายหลังการเลือกตั้งได้มีสิ่งที่เรียกว่า “การเมืองของภาคพลเมือง” หรือไม่ อย่างไร

ถ้าการเมืองของภาคพลเมือง หมายถึง พลเมืองทั่วไปมีอำนาจอิทธิพล และผลประโยชน์ในระดับเดียวกันหรืออาจมากกว่านักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมือง การเมืองภาคพลเมืองคงเกิดขึ้นอย่างแท้จริงได้ยาก เพราะการเมืองของนักการเมือง “ครอบงำ” หรือมีพลังเหนือกว่าพลเมืองและกลุ่มต่างๆ ของคนในสังคม

สาเหตุของปัญหาดังกล่าวนี้มาจากเหตุผล ๒ ด้านใหญ่ๆ คือ

หนึ่ง นักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมือง มีสติปัญญาและความเฉลียวฉลาดและทักษะทางการเมืองสูงกว่าประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม คนเหล่านี้ นอกจากสามารถเข้าไปมีตำแหน่งเกือบจะถาวรอยู่ในโครงสร้างทางการเมืองทุกระดับแล้วยังสามารถปรับตัวเข้ากับค่านิยมเชิงวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้าและอุปถัมภ์ค้ำชูได้อย่างกลมกลืน และสามารถทำให้เกิดการยอมรับและเชื่อถือศรัทธาอย่างกว้างขวางของประชาชนในเขตเลือกตั้ง

สอง ประชาชน และกลุ่มต่างๆ ของประชาชน อ่อนแอกว่านักการเมืองทั้งด้านสติปัญญาและด้านทักษะทางการเมือง บวกกับความคิด ความเชื่อแบบเคารพยกย่องตัวบุคคล ศรัทธาและเชื่อฟัง “ผู้นำเชิงบารมี” หรือมีภาพพจน์ว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมากและอยู่ในสถานะทางสังคมที่สูงกว่าประชาชนทั่วไป การยอมรับการช่วยเหลือทางด้านต่างๆ จากนักการเมืองและนักการเมืองที่อยู่ในฝ่ายรัฐบาลและกลไกรัฐ หรือ “การพึ่งพา” การเมืองของนักการเมือง

ผู้ที่เปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อไปสู่แนวทางการพึ่งพาตัวเอง และต้องการให้ใช้หลักนิติธรรมอย่างจริงจัง ยังมีจำนวนน้อย พลังของการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมจึงอ่อนแอและตกเป็นของพลังการเมืองของนักการเมือง

๒.๔ การเมืองของนักการเมืองดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็น “การเมืองแบบไทยๆ” หรือเป็นการเมืองประชาธิปไตยแบบสากล เพราะ “มีการเลือกตั้งตัวแทน” คล้ายคลึงกัน และนักการเมืองมักจะอ้างว่า การมีการเลือกตั้งคือประชาธิปไตย ถ้ามี

ความคิดเห็นที่ต่างออกไปว่าการเมืองแบบไทยๆ ดังกล่าวนี้ไม่ใช่การเมืองประชาธิปไตยแบบสากล การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นคงมีปัญหาหรือไม่เป็นประชาธิปไตยด้วย

๒.๕ หลังจากการเลือกตั้งครั้งนี้แล้วการเมืองไทยจะมั่นคง มีปัญหาทางด้านต่างๆ น้อยลง และเกิด “การปรองดอง” หรือไม่ คงเป็นเรื่องที่มีข้อสงสัยและมีความไม่แน่นอนสูง เหตุนี้ทหารจะเข้ามาแทรกแซงและทำรัฐประหารหรือไม่ ยังมีโอกาสที่เกิดขึ้นได้ เพราะยังมีเงื่อนไขต่างๆ ทางการเมืองที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งในระหว่งนักการเมือง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองที่มีกลุ่มพลังทางสังคม (social forces) ให้การสนับสนุนแตกต่างกัน และอาจเกิดความขัดแย้งกันระหว่งกลุ่มพลังทางสังคมเหล่านั้นด้วย ไม่ว่าจะกลุ่มเสื้อแดง กลุ่มเสื้อเหลือง กลุ่มเสื้อหลากสี กลุ่มพลังเงียบ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มตำรวจ กลุ่มผู้นำทหาร กลุ่มนักธุรกิจและอื่นๆ

๒.๖ การปฏิรูปการเมืองครั้งใหม่ด้วยการแก้ไขรัฐธรรมนูญและ “กฎหมายลูก” หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สำคัญๆ รวมทั้งกฎหมายกกต. กฎหมายพรรคการเมือง กฎหมายเลือกตั้งทุกระดับ กฎหมายเกี่ยวกับองค์กรอิสระต่างๆ ตลอดจนกฎหมายปฏิรูประบบราชการ ปฏิรูประบบการศึกษา ปฏิรูประบบสื่อสารมวลชน ปฏิรูปกฎหมายต่อต้านการคอร์รัปชัน ต่อต้านการฟอกเงิน เพื่อลดอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มการเมือง กลุ่มนอกกฎหมาย และข้าราชการที่มีพฤติกรรมละเมิดกฎหมายและใช้ตำแหน่งหน้าที่ไปสร้างอิทธิพลต่อธุรกิจต่างๆ ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย จะมีความเป็นไปได้หรือไม่ ประเด็นสำคัญของการปฏิรูปดังกล่าวนี้คงไม่ใช่เพียงแค่การเขียนกฎหมายใหม่ให้มีความก้าวหน้าและให้อำนาจอย่างจริงจังเป็นรูปธรรมแก่องค์กรอิสระใหม่ๆ เพื่อทำหน้าที่ผลักดันการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น แต่ระดับที่ยากยิ่งกว่านั้น และมีความล้มเหลวจากผลการปฏิรูปทางการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ก็คือ กฎหมายที่เขียนไว้ “สวยหรู” ไม่สามารถนำไปบังคับใช้ได้ อย่างแท้จริง คำถามที่ท้าทายนักปฏิรูปทั้งหลายก็คือ จะทำอย่างไรจึงจะไม่ล้มเหลวอีกครั้ง

๒.๗ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเพื่อให้เกิด “การเมืองภาคพลเมือง” อย่างเป็นรูปธรรมในอนาคตจะต้อง “ปฏิรูปอย่างก้าวหน้า” (advance reform) หรือปฏิรูป

ในเชิงปฏิวัติ (revolutionary reformation) คือต้องทำอย่างก้าวหน้าและทำให้เกิดผลจริงจัง จนเป็นที่น่าพอใจ ไม่ใช่ปล่อยให้จนเกิดวิกฤตและนำไปสู่การรัฐประหารเหมือนที่ผ่านมาหรือไม่ คำถามที่สำคัญมากขึ้นกว่านี้คือ ใครทำ

บทเรียน

บทความนี้ผู้เขียนต้องการกระตุ้นความคิดและการแสวงหาความรู้ความเข้าใจอย่างมีเหตุผลและเป็นไปในเชิงประจักษ์ (empirical study) ของผู้อ่าน เพราะการเมืองไทยเป็นเรื่องของคนไทยทุกคน และการเลือกตั้งก็เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้สิทธิเลือกตั้งทุกคน ปัญหาการเลือกตั้งไม่ใช่ปัญหาระหว่างนักการเมืองที่แข่งขันกันเท่านั้น แต่เป็นปัญหาของการเมืองไทยโดยรวม และในที่สุดก็ส่งผลกระทบต่อคนทุกคนในสังคม

เหตุนี้ เมื่อเกิดการเลือกตั้งขึ้นมาครั้งหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การเลือกตั้งทั่วไประดับชาติ (National General Election) ดังกรณีวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ที่ผ่านมานั้น ถ้าเราไม่ “สุ. จิ. ปุ. ลิ.” และอ่านกันบ้างแล้ว หรือปล่อยให้การเลือกตั้งผ่านไปด้วยการไป-ไม่ไป ลงคะแนน ตามสภาวะการณ์เดิมๆ เราก็คงปล่อยให้โอกาสต่างๆ ผ่านไป โดยไม่ได้เรียนรู้อะไรเลย หรือไม่ได้สร้าง “บทเรียนการเลือกตั้ง” ใดๆ ให้กับตัวเองที่จะเป็น “แบบอย่างที่ดี” ต่อลูกหลานในอนาคต

สาระสำคัญของแง่คิดและประเด็นคำถามที่ยกขึ้นเป็นตัวอย่างและพยายามให้มีความครอบคลุมรวมทั้งหมด ๙๘ คำถาม อาจมีความหลากหลายหรือจัดกระจายออกไปหลายประเด็นอยู่พอสมควร แต่สาระหลักส่วนหนึ่งที่ผู้เขียนต้องการเน้นให้ผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สิทธิเลือกตั้งได้คิดพิจารณากันให้มากๆ ก็คือ “ทวิภาวะของการเมืองไทย” คือ ระหว่างการเมืองของนักการเมืองกับการเมืองของภาคพลเมืองที่เกิดและดำรงอยู่ควบคู่กันมาตลอดในลักษณะกระแสหลัก-กระแสรอง หรือพลังรุนแรงศูนย์กลางกับพลังอ่อนแอรอบนอก ปฏิสัมพันธ์ของทั้งสองส่วน ปรากฏออกมาใน ๓ ลักษณะใหญ่ๆ หรือเป็นไตรลักษณ์ความสัมพันธ์ คือ **หนึ่ง** ประสานเชื่อมโยงเกื้อกูลเกือบเป็นเนื้อเดียวกัน ส่วนใหญ่ปรากฏชัดเจนอยู่ในทุกจังหวัดทุกพื้นที่ของประเทศระหว่างนักการเมือง กลุ่มการเมือง (“ตระกูลการเมือง” หรือ “ครอบครัวนักการเมือง”) และพรรคการเมืองกับประชาชนที่ยอมรับ และ “พึ่งพา” นักการเมืองเหล่านั้น **สอง** มีการประสานเชื่อมโยงเกื้อกูลกันแต่ไม่ได้เป็นเนื้อเดียวกันทั้งหมด หรือมีปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการอยู่ด้วย อาจปรากฏชัดเจนอยู่ในพื้นที่เขตเมืองหรือมีความเจริญทางด้านต่างๆ มากกว่าในลักษณะแรก และ **สาม** ความสัมพันธ์มีลักษณะเป็นทางการมากกว่าการติดต่อใกล้ชิดและช่วยเหลือกัน ประชาชนบางคนบางกลุ่มยังมีแนวคิดและพฤติกรรมไปในลักษณะไม่ยอมรับบทบาทและพฤติกรรมนักการเมือง กลุ่มการเมืองและ

ธนาริปไตย : จากอีสานสู่การเลือกตั้งในประเทศไทย

ณิชากรมล ศรีอาราม

ปฐมบท

ภายหลังการประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ ของนายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๕๔ (มีผลในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔) อันมีผลทำให้การทำงานของสภาผู้แทนราษฎรต้องยุติลงและจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่ผ่านมา อันเป็นความต้องการอย่างยิ่งของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ที่เรียกร้องให้ยุบสภา ก่อนหน้านี้ ประกอบกับการประกาศของนายกรัฐมนตรีว่าเป็นความเต็มใจที่จะยุบสภา แต่ภายหลังการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรอย่างเป็นทางการแล้ว การแข่งขันทางการเมืองก็เริ่มขึ้นอย่างเข้มข้น เพราะก่อนหน้านี้การประชุมสภาฯก็ตีรวนไม่ครบองค์ประชุม โดยเฉพาะการ “โศดประชุมสภา” ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) อย่างไรก็ตามภายใต้การปกครองในระบบประชาธิปไตย ถือว่าการเลือกตั้งนั้น เป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการทางการเมืองที่มีความจำเป็นสำหรับ

* รัฐศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปัจจุบันเป็นนักวิชาการศึกษา สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

LIART

ระบบการเมืองเกือบทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งที่ไหนหรือแบบใด จุดร่วมที่สำคัญของการเลือกตั้ง ก็คือการระดมมติมหาชน เพื่อสร้างความชอบธรรมของการปกครอง ทั้งนี้ การเลือกตั้งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการเลือกสรรผู้ปกครอง เลือกแนวนโยบายที่ใช้ในการบริหารประเทศ สร้างสรรค์การเรียนรู้ทางการเมือง ด้วยคุณประโยชน์ดังกล่าวจึงทำให้ การเลือกตั้งมีความสำคัญต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ท่านอาจารย์นิยม รัฐอมฤต (๒๕๔๐ : ๑๐๒) ได้กล่าวถึงความเป็นประชาธิปไตยหรือไม่เป็นประชาธิปไตยไว้ว่า ถ้าประชาชนไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ประชาธิปไตยก็ไม่เกิดเพราะภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวประชาชนมิได้เป็นผู้ตัดสินใจทางการเมือง หรือในกรณีประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง แต่ไม่ได้ใช้ดุลยพินิจเลือกคนดีหรือพรรคการเมืองที่มุ่งรับใช้สังคม ประชาชนก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากระบบประชาธิปไตยเช่นกัน ซึ่งการปกครองในระบบประชาธิปไตย จะเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของคุณสมบัติของผู้สมัคร องค์ประกอบ ในการตัดสินใจของผู้เลือกตั้ง กระบวนการในการตัดสินใจของผู้เลือกตั้ง และผลที่เกิดจากการตัดสินใจของผู้เลือกตั้ง จริงอยู่ที่ว่าประชาธิปไตยอาจไม่ใช่เฉพาะการเลือกตั้ง แต่ก็ไม่สามารถเลี่ยงวิธีการอันได้มาซึ่งผู้ปกครองด้วยวิธีการเลือกตั้งได้

เมื่อมีการเลือกตั้งย่อมแสดงถึงพฤติกรรมกาเลือกตั้งทั้งของนักการเมือง และประชาชนในสังคมนั้น ๆ ซึ่งในการศึกษาพฤติกรรมกาเลือกตั้งของไทยทั้งในระดับ ชาติและระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งในระยะหลัง ๆ มีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้นและใช้วิธีการหลายรูปแบบ เพื่อให้ได้รับชัยชนะ อาทิ การจัดตั้ง หัวคะแนน การจ่ายเงินซื้อสิทธิขายเสียง เป็นต้น (สมบัติ จันทรวงศ์, ๒๕๓๖ : ๑๘๕)

LIRT

ทั้งนี้ในการเลือกตั้งหลายครั้งที่ผ่านมา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ถือเป็นภูมิภาคที่เป็นฐานเสียงที่สำคัญสำหรับนักการเมือง รวมทั้งพรรคการเมือง ซึ่งคะแนนที่ได้จากภาคอีสานนี้หากรวมกันสามารถกำหนดเสียงข้างมากและจัดตั้งรัฐบาลได้ สำหรับภาคอีสานนั้นมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ซึ่งคำว่า “อีสาน” แต่เดิมเขียนเป็น “อิสาน” และ “อิสาน” เป็นคำที่เริ่มใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๔๓ โดยราชสำนักกรุงเทพฯ ใช้เรียกมณฑลอิสาน ซึ่งก่อนหน้าการปฏิรูปการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๓๓ บริเวณที่รู้จักในนามมณฑลอิสานนี้ จะเป็นที่ยู้งักกันเอนามของ “หัวเมืองลาวตะวันออก” และ “เขมรป่าดง” ซึ่งหมายรวมถึงหัวเมืองลาวทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงอีกหลายหัวเมืองก่อนที่จะตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ต่อมาเรียกว่าหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือ (๒๔๓๓) หัวเมืองลาวกาว (๒๔๓๔) และมณฑลลาวกาว (๒๔๓๗) ตามลำดับ ซึ่งในระยะนี้หัวเมืองลาวฝั่งซ้ายได้ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสแล้ว ยกเว้นนครจำปาศักดิ์ ฉะนั้นแถบนี้จึงเหลือแต่หัวเมืองฝั่งขวาที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศไทย ครั้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ ก็ได้เปลี่ยนชื่อจากมณฑลลาวกาวมาเป็นมณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนคำว่า “ภาคอีสาน” หรือ “ภาคอิสาน” เป็นคำที่ราชสำนักกรุงเทพฯ ประกาศใช้อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ อันเป็นผลมาจากการกำหนดเขตการปกครองที่ได้รวมมณฑลต่าง ๆ ที่มีอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพฯ เข้าด้วยกัน คือ มณฑลอุดร อุบลราชธานี และมณฑลร้อยเอ็ด (ซึ่งแยกมาจากมณฑลอิสานในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ และได้เปลี่ยนชื่อมณฑลอิสานเป็นมณฑลอุบลฯ) ยกเว้นมณฑลนครราชสีมา ดังนั้นคำว่า “อีสาน” หรือ “อิสาน” จึงไม่ใช่คำที่ใช้เรียกดั้งเดิมจากคนในแถบนี้ แต่เป็นคำที่สร้างขึ้นใหม่ภายหลังการปฏิรูปการปกครองของราชสำนักกรุงเทพฯ โดยใช้ชื่อทิศในสมัยโบราณเป็นคำที่นำมาใช้เรียกเขตการปกครองหัวเมืองแถบนี้ (ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. ๒๕๔๖ : ๑๙)

จากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์เบื้องต้นนี้ ประกอบกับช่วงที่ได้มีการจัดการเลือกตั้งครั้งสำคัญของประเทศ ผู้เขียนจึงต้องการสะท้อนเกร็ดสำคัญทางประวัติศาสตร์ทางการเมือง โดยเฉพาะเรื่องการเลือกตั้งในพื้นที่ภาคอีสาน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับความสนใจอย่างมาก เพราะพื้นที่ราบสูงแห่งนี้มีความสำคัญต่อการเป็นฐานคะแนนสำคัญในการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยในบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทที่สำคัญของภูมิภาคอีสานกับการเลือกตั้ง ทั้งในส่วนประเด็นหรือเกร็ดทางประวัติศาสตร์

ที่สำคัญทางการเมืองในอีสานและกระทบต่อการเมืองของรัฐไทย และเพื่อศึกษาถึงมูลเหตุสำคัญของปัญหาในการเลือกตั้งและแนวทางแก้ไขในพื้นที่ภาคอีสาน ซึ่งจะได้บรรยายขยายความตามลำดับ ทั้งนี้ผู้เขียนขอเสนอประวัติศาสตร์การเลือกตั้งของประเทศไทยก่อนอันเป็นการลำดับการณ์สำคัญ ดังต่อไปนี้

๑. การเลือกตั้งในประวัติศาสตร์ชาติไทย

ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎรเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีการวางแนวทางในการปกครองประเทศตามหลักการแห่งประชาธิปไตย โดยจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ถือเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในสยามประเทศ และเป็น “การเลือกตั้งทางอ้อมครั้งแรกและครั้งเดียวของไทย” โดยมีการเลือกตั้งในวันพุธที่

๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ที่มาของการเลือกตั้งครั้งนี้เกิดขึ้นหลังที่เหตุการณ์กบฏบวรเดชยุติลงในวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ เมื่อพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อรัฐสภาว่ารัฐบาลได้ปราบกบฏเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อบ้านเมืองสงบแล้วจำเป็นต้องมีการเลือกตั้งเกิดขึ้น ในขณะนั้นประเทศไทย

แบ่งการปกครองเป็นจังหวัด มีจังหวัดทั้งสิ้น ๗๐ จังหวัด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้บัญญัติให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒ ประเภท ประเภทที่หนึ่งได้ทั้งหมด ๗๘ คน โดยส่วนใหญ่จะสามารถเลือกผู้แทนฯ ได้จังหวัดละคน มีบางจังหวัดที่มีผู้แทนฯ ได้มากกว่าหนึ่งคน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดนครราชสีมา มีผู้แทนฯ ได้ ๒ คน ขณะที่จังหวัดพระนครและจังหวัดอุบลราชธานี มีผู้แทนฯ ได้ ๓ คน ซึ่งขณะนั้นรัฐธรรมนูญกำหนดอัตราประชากร ๒๐๐,๐๐๐ คน ต่อการมีผู้แทนฯ ได้หนึ่งคน ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่สอง มาจากพระมหากษัตริย์

ทรงแต่งตั้งขึ้นอีก ๗๘ คน รวมทั้งสิ้นเป็น ๑๕๖ คน ซึ่งการเลือกตั้งครั้งนั้นเป็นการเลือกตั้งทางอ้อม โดยได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้กรมการอำเภอดำเนินการเลือกตั้งผู้แทน

ตำบลขึ้นทั่วประเทศในวันที่ ๑ ตุลาคม ถึงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๗๖ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, ๒๕๕๔ : เว็บไซต์) จากนั้นผู้แทนตำบลก็จะไปเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกชั้นหนึ่ง ในขณะที่นั้นมีผู้มีสิทธิออกเสียงอยู่ทั้งหมด ๔,๒๗๘,๒๓๑ คน มีผู้ออกไปใช้สิทธิ ทั้งหมด ๑,๗๗๓,๕๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๕ โดยจังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิมากที่สุด คือ จังหวัดเพชรบุรี คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๘๒ และจังหวัดที่มีผู้ออกไปใช้สิทธิน้อยที่สุด คือ จังหวัด แม่ฮ่องสอน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๑ (เขาวนระ ไตรมาส, ๒๕๕๐ : ๑๓๘) ส.ส.สมัยแรกที่มี ชื่อเสียง เช่น นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายเลียง ไชยกาล เป็นต้น

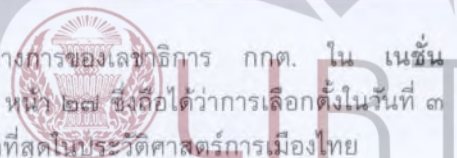
โปรดสังเกตว่าจังหวัดในภาคอีสานนั้น มีจำนวน ส.ส.ได้มากพอสมควร ในการเลือกตั้งครั้งแรกของสยามประเทศ อย่างจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัด นครราชสีมา รวมถึงจังหวัดอุบลราชธานี อีกทั้งในระหว่างปี ๒๕๗๖-๒๕๙๐ ยังมีผู้นำ ทหารการเมืองที่สำคัญของอีสาน ได้แก่ เตียง ศิริขันธ์ (สกลนคร ๒๕๕๒-๒๕๙๕) ทองอินทร์ ภูริพัฒน์ (อุบลราชธานี ๒๕๔๙-๒๕๙๒) อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม จำลอง ดาวเรือง (มหาสารคาม ๒๕๕๓-๒๕๙๒) อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ถวิล อุดล (ร้อยเอ็ด ๒๕๕๒-๒๕๙๒) ทองเปลว ชลภูมิ (๒๕๕๕-๒๕๙๒) ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นนักการเมือง ที่มีความสำคัญต่อภาคอีสาน ที่นำความเดือดร้อนของประชาชนไปเสนอหรืออภิปรายอย่าง ต่อเนื่อง โดยเฉพาะการคัดค้านเรื่องการจัดทำงบประมาณของรัฐบาลที่เน้นพัฒนากองทัพ มากกว่าการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค จนนำไปสู่การยุบสภาขึ้นครั้งแรกในรัฐสภาไทย (สุวัฒน์ชัย แสนราช, ๒๕๔๑ : ๕๑) และสุดท้ายสี่คนหลังต้องจบชีวิตลงด้วยการถูกลอบ สังหารในปี พ.ศ. ๒๕๙๒ และเป็นข่าวดังทั่วประเทศ

นับจากการเลือกตั้งครั้งแรกของประเทศไทย เรื่อยมาจนถึงการเลือกตั้งครั้งที่ ๒๖ ในวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ที่ผ่านมา นับเป็นวงจรสำคัญทางการเมืองในการให้ประชาชนได้ มีโอกาสตัดสินใจทางการเมืองอีกครั้ง ทั้งนี้หากย้อนกลับไปพิจารณาประวัติศาสตร์การเลือกตั้ง ของไทย โดยเฉพาะการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งนั้น พบว่าทศวรรษที่ผ่านมาดูเหมือน ประชาชนจะให้ความสนใจทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากหากพิจารณาจากสถิติการไป ใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ เมื่อมีการ เลือกตั้งในวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ และครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพิ่มขึ้นอย่างน่าสนใจ คือ ร้อยละ ๖๙.๙๕, ๗๒.๕๖, ๗๔.๔๕ และร้อยละ ๗๕.๐๓ ตามลำดับ ดังแสดงในตาราง ๑ ก็ได้แต่หวังว่าการเลือกตั้งที่จะมีในอนาคตต่อไป ประชาชนจะมาใช้สิทธิเพิ่มมากขึ้น และ ที่สำคัญเป็นการใช้สิทธิที่บริสุทธิ์ยุติธรรมมากขึ้นด้วย

ตาราง ๑ แสดงจำนวนครั้ง วัน เดือน ปี จำนวนผู้มีสิทธิและผู้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	ผู้มีสิทธิออกเสียง (คน)	ผู้ไปใช้สิทธิ (คน)	ร้อยละผู้ไปใช้สิทธิ
๑	๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๖	๔,๒๗๘,๒๓๑	๑,๗๗๓,๕๓๒	๔๑.๔๕
๒	๗ พฤศจิกายน ๒๔๘๐	๖,๑๒๓,๒๓๙	๒,๔๖๒,๕๓๕	๔๐.๒๒
๓	๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๘๑	๖,๓๑๐,๑๗๒	๒,๒๑๐,๓๓๒	๓๕.๐๓
๔	๖ มกราคม ๒๔๘๙	๖,๔๓๑,๘๒๗	๒,๐๙๑,๗๘๘	๓๒.๕๒
๕	๒๙ มกราคม ๒๔๙๑	๗,๑๗๖,๔๖๔	๒,๑๑๗,๔๖๔	๒๙.๕๑
๖	๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๕	๗,๖๐๒,๕๙๑	๒,๔๖๑,๒๙๑	๓๒.๓๗
๗	๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐	๙,๘๕๙,๐๓๙	๕,๖๖๘,๕๖๖	๕๗.๕๐
๘	๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๐	๙,๙๑๑,๑๑๘	๔,๓๗๐,๕๘๖	๔๔.๑๐
๙	๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒	๑๔,๘๒๐,๐๘๐	๗,๒๘๕,๘๓๒	๔๙.๑๖
๑๐	๒๖ มกราคม ๒๕๑๘	๑๘,๓๔๓,๔๘๖	๙,๔๗๓,๓๒๐	๕๑.๖๔
๑๑	๔ เมษายน ๒๕๑๙	๒๐,๖๓๒,๔๓๐	๙,๐๗๒,๖๒๙	๔๓.๙๙
๑๒	๒๒ เมษายน ๒๕๒๒	๒๒,๕๘๑,๗๘๐	๙,๙๑๓,๔๐๑	๔๓.๙๐
๑๓	๑๘ เมษายน ๒๕๒๖	๒๔,๒๒๔,๔๗๐	๑๒,๒๙๕,๓๓๙	๕๐.๗๖
๑๔	๒๗ กรกฎาคม ๒๕๒๙	๒๖,๒๒๔,๓๐๕	๑๖,๐๗๐,๙๕๗	๖๑.๒๘
๑๕	๒๔ กรกฎาคม ๒๕๓๑	๒๖,๖๕๘,๖๓๘	๑๖,๙๔๔,๙๓๑	๖๓.๕๖
๑๖	๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕	๓๒,๔๓๖,๒๘๓	๑๙,๒๑๖,๔๖๖	๕๙.๒๔
๑๗	๑๓ กันยายน ๒๕๓๕	๓๑,๘๕๕,๑๕๖	๑๙,๗๖๐,๓๗๗	๖๒.๐๓
๑๘	๒ กรกฎาคม ๒๕๓๘	๓๗,๘๑๗,๙๘๓	๒๓,๔๖๒,๗๔๖	๖๒.๐๔
๑๙	๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๙	๓๘,๕๖๔,๕๙๓	๒๔,๐๗๐,๗๕๐	๖๒.๔๒
๒๐	๖ มกราคม ๒๕๔๔	๔๒,๗๕๙,๐๐๑	๒๙,๙๐๙,๒๗๑	๖๙.๙๕
๒๑	๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘	๔๔,๕๗๒,๑๐๑	๓๒,๓๔๑,๓๓๐	๗๒.๕๖
๒๒	๒ เมษายน ๒๕๔๙	การเลือกตั้งไม่สมบูรณ์	-	-
๒๓	๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	๔๔,๐๐๒,๕๙๓	๓๒,๗๕๙,๐๐๙	๗๔.๔๕
๒๔	๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ^{๑)}	๔๖,๙๒๑,๖๘๒	๓๕,๒๐๓,๑๐๗	๗๕.๐๓

* เป็นการแถลงสรุปผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการของเลขาธิการ กกต. ใน เนชั่น สดส์ปตาห์ ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๙๙๗ วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔ หน้า ๒๗ ซึ่งถือได้ว่าการเลือกตั้งในวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ นั้น ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งที่มากที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทย

แหล่งที่มา : กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ใน ๒๕๕๐ : ๑๓๗)

หมายเหตุ : ๑) ไม่นับรวมการเลือกตั้งเพิ่มที่กระทำในบางจังหวัดเพื่อให้มีสมาชิกครบองค์รัฐสภาตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ ๒ ครั้ง คือ การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๔๙ และการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๔๒ และ ๒) การเลือกตั้งทั่วไป ๒๓ ครั้ง มีประชาชนผู้มีสิทธิไปใช้สิทธิเฉลี่ย ร้อยละ ๕๙.๑๔

การเลือกตั้งในช่วงระยะหลังๆ เริ่มมีนายทุนเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ศาสตราจารย์ประเวศ วะสี (สืบค้นจาก <http://www.prawase.com/article/74.pdf> วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔) ได้กล่าวถึงว่าเมื่อการเลือกตั้งทุกประเภทมีเงินจำนวนมากเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการซื้อตัว และการซื้อเสียง ประชาธิปไตยก็กลายเป็นธนาธิปไตย ธนาธิปไตยคือ การที่อำนาจเงินเข้ามาใช้อำนาจรัฐ ธนาธิปไตยเป็นเผด็จการชนิดหนึ่งแม้ใช้รูปแบบการเลือกตั้ง อำนาจเงินนั้นเป็นอำนาจที่มีพลังมากกว่าอำนาจรัฐ เมื่ออำนาจเงินไปผนวกอำนาจรัฐในระบบธนาธิปไตย อำนาจจึงเบ็ดเสร็จและรุนแรง อันส่งผลเสียหายแก่ระบอบประชาธิปไตยโดยรวมของไทย ซึ่งปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยช่วงที่ผ่านมาคงสะท้อนให้เห็นแล้วว่าเมื่อทุนซื้ออำนาจรัฐ ประเทศชาติจะเป็นอย่างไร

๒. บริบทที่สำคัญของภูมิภาคอีสาน

ส่วนนี้จะได้กล่าวถึงความสำคัญของภาคอีสานโดยเฉพาะ สมรมภูมิเลือกตั้งที่มีการแข่งขันกันอย่างหนักไม่แพ้กับภูมิภาคอื่นๆ โดยจะได้นำเสนอว่าทำไมอีสานจึงเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางการเมืองเลือกตั้ง อีกทั้งจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาอันสำคัญของการซื้อสิทธิทางการเมืองอย่างใหญ่หลวง ซึ่งเกิดขึ้นในอีสานที่รู้จักกันในนาม *ไรค์ร้อยเอ็ด* จากนั้นจะกล่าวถึงพลวัตของการซื้อสิทธิขายเสียงที่มีอย่างต่อเนื่องยาวนานทุกเวทีของการเลือกตั้ง ซึ่งจะขอกล่าวถึงในรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๒.๑ อีสาน : พื้นที่สำคัญทางการเมือง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน เป็นดินแดนที่กว้างใหญ่ที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ ในประเทศไทย โดยมีพื้นที่ ๑๐๖,๓๙๑,๒๕๐ ไร่ หรือประมาณ ๑ ใน ๓ ของพื้นที่ในประเทศ ปัจจุบันมีพื้นที่การปกครองรวม ๒๐ จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร

สุรินทร์ หนองคาย อุตรธานี อุบลราชธานี ยโสธร มุกดาหาร หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ และจังหวัดใหม่ล่าสุดของประเทศไทย คือจังหวัด บึงกาฬ สำหรับอาณาเขตของภาคอีสานติดต่อกับดินแดนต่าง ๆ ดังนี้ ทิศเหนือจดประเทศลาว ทิศตะวันออกจดแม่น้ำโขงและเทือกเขาดงรัก ทิศใต้จดภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทยและกัมพูชา ซึ่งมีเทือกเขาดงรักเป็นเส้นกั้นเขตแดน และทางทิศตะวันตกติดกับภาคกลาง ซึ่งมีเทือกเขาดงพญาเย็น

และเทือกเขาเพชรบูรณ์เป็นเส้นกั้นเขตแดน (รัตนารุจิกรกุล, ๒๕๒๕ : ๒๗) จากข้อมูลในข้างต้น พบว่าอีสานเป็นภูมิภาคที่มีจังหวัดมากที่สุด ประชากรมากที่สุด^๒ และมีเขตเลือกตั้งมากที่สุด ซึ่งมากพอที่จะรวม ส.ส. เพื่อจัดตั้งรัฐบาลได้ ข้อพึงสังเกตคือ ทำไมจากระยะกว่า ๘๐ ปี ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองมานี้ จึงไม่เห็นนายกรัฐมนตรีที่เป็นคนอีสานอย่างแท้จริง เรื่องนี้สมชัย ภัทรธนานันท์ (๒๕๔๘ : ๑๐) ได้ตั้งข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของอีสานอันเกิดจากประวัติศาสตร์การเมืองในช่วงก่อนการปฏิรูปในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ โดยประวัติศาสตร์ช่วงดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการเมืองอีสานในเวลาต่อมาอย่างน้อย ๔ ประการ ดังนี้

๑. ทำให้มีแนวโน้มการแตกแยกแบ่งพวกฝ่ายสูง ไม่ว่าจะในหมู่ข้าราชการเมืองหรือ ขบวนการประชาชน ซึ่งเป็นผลมาจากการที่คนอีสานขาดศูนย์กลางทางการเมืองร่วมกันในอดีต ตัวอย่างที่มีการพูดถึงมากที่สุดตัวอย่างหนึ่งของการแตกแยกเป็นพวกฝ่ายของ ข้าราชการเมืองอีสาน คือ ความล้มเหลวของ ส.ส.อีสานในการรวมตัวกันเพื่อสร้างอำนาจ

^๒ ภาคอีสานซึ่งมีจำนวนประชากรมากที่สุดเป็นอันดับ ๑ นั้น มีประชากรทั้งสิ้น ๒๑,๒๖๗,๔๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔ ของจำนวนประชากรทั้งหมด อันดับที่ ๒ ได้แก่ ภาคกลางมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๑๔,๗๙๗,๐๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔ ของจำนวนประชากรทั้งหมด อันดับที่ ๓ ได้แก่ ภาคเหนือมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๑๑,๘๔๒,๒๙๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙ ของจำนวนประชากรทั้งหมด และภาคที่มีประชากรน้อยที่สุดคือ ภาคใต้มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๘,๔๓๒,๖๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔ ของจำนวนประชากรทั้งหมด ทั้งนี้ ๗ ใน ๑๐ อันดับแรกของจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดเป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคอีสาน คือ จังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี ขอนแก่น บุรีรัมย์ อุตรธานี ศรีสะเกษ และสุรินทร์ (สืบค้นจาก http://www.cps.chula.ac.th/html_th/pop_base/trend/trend_004.htm วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

ต่อรองในรัฐสภา ทั้ง ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด ส่วนกรณีขององค์กรประชาชนนั้น ความขัดแย้งของสมัชชาต่าง ๆ เป็นตัวอย่างที่ดีของแนวโน้มดังกล่าว

๒. มีแนวโน้มการพึ่งคนนอกเหมือนที่เมืองต่าง ๆ ของอิสานในอดีตวิ่งเข้าหาสวามิภักดิ์กรุงเทพฯ ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในหมู่นักการเมืองอิสาน

๓. การที่อิสานตกเป็นเบี้ยล่างของผู้อื่นเป็นเวลายาวนาน ทำให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในตนเอง รู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าคนอื่น

๔. เป็นพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับพฤติกรรมที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ การถูกเอารัดเอาเปรียบทำให้มีการต่อต้านอำนาจรัฐในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้อิสานเป็นศูนย์กลางของการต่อสู้ของประชาชนที่ถูกกดขี่ จากปรากฏการณ์ดังที่นำเสนอนี้เองทำให้นักการเมืองอิสานรวมตัวกันไม่ค่อยได้

๒.๒ ตำนานการเลือกตั้งในอิสาน : โรคร้อยเอ็ดที่ระบาดไปทั่วประเทศ

การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการให้ได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชนที่ประชาชนผู้เลือกตั้ง (voters) ใช้ดุลยพินิจเลือกตัวแทนของตนจากบรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้งที่หลากหลาย (candidates) เพื่อให้ผู้ได้รับเลือกไปดำรงตำแหน่งและทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งแทนประชาชน เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศประชาธิปไตยต่าง ๆ ทั่วโลกในปัจจุบันเป็นประชาธิปไตยโดยอ้อมหรือประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนของประชาชน การเลือกตั้งจึงถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากที่จะขาดไม่ได้ของประชาธิปไตยในทางปฏิบัติ เพราะเมื่อเปรียบเทียบทั่วด้านแล้ว การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่าอำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของประชาชน และประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจนั้นผ่านทางผู้แทนของตนในการปกครองและบริหารประเทศ การเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นเบื้องต้นว่าประเทศนั้นปกครอง “โดย” ประชาชน (วิสุทธิโพธิ์แท่น, ๒๕๕๐ : ๕๑) ทั้งนี้ในยุคแรกของการเลือกตั้ง ผู้สมัครไม่จำเป็นต้องจ่ายอาภิสลินจ้าง เพียงแต่ขอให้ผู้อุปถัมภ์ในหมู่บ้าน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระ ครู ช่วยหาเสียงเลือกตนก็พอแล้ว ซึ่งการใช้จ่ายเงินทองในการหาเสียงเลือกตั้งจึงจะมีในช่วง ๒ ทศวรรษที่ผ่านมา (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, ๒๕๕๓ : ๒๓) ซึ่งในการเลือกตั้งทางอ้อมอันเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกของสยามประเทศนั้น คือการที่ผู้แทนตำบลเป็นผู้ไปเลือกตั้ง ส.ส. นั้น ก็ได้เริ่มเกิดระบบฐานเสียงขึ้นเป็นครั้งแรก โดยเริ่มจากเครือญาติของผู้

ที่ต้องการได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร โดยได้ให้เครือญาติลงสมัครเป็นผู้แทนตำบล เพื่อจะได้สร้างฐานเสียงหรือฐานคะแนนของตน รวมทั้งจะได้เป็นหัวหน้าด้วย (दारार्त्तन् मेत्तदारिकानन्, ๒๕๔๖ : ๑๒๕) อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับกันในวงการการเมืองไทยว่าเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อระบบการเลือกตั้งที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปคือ **โรคร้อยเอ็ด** อันเป็นคำที่ใช้เรียกปรากฏการณ์การใช้จ่ายซื้อเสียงครั้งสำคัญในการเลือกตั้งในความเป็นจริงแล้ว การซื้อเสียงในการเลือกตั้งคงจะมีมานานแล้ว แต่การเลือกตั้งในครั้งนี้ถือว่าเป็นการเลือกตั้งที่มีความรุนแรงมากเป็นพิเศษ จนมีการกล่าวขานกันและคุ่นหูกัน ตราบจน ณ ปัจจุบันนี้ คือคำว่า **“โรคร้อยเอ็ด”** ท่านอาจารย์นิยม รัฐอมฤต ได้เรียบเรียงเหตุการณ์ไว้ในฐานข้อมูลการเมืองการปกครองของสถาบันพระปกเกล้าว่า ในการเลือกตั้งซ่อมที่จังหวัดร้อยเอ็ด เขตหนึ่ง เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๒๔ เหตุที่จะมีการเลือกตั้งซ่อมเกิดจากนายสมพร จุริมาศ ส.ส. จังหวัดร้อยเอ็ด ถึงแก่กรรมในเดือนพฤษภาคม ๒๕๒๔ จึงต้องมีการเลือกตั้งซ่อมเกิดขึ้นภายใน ๙๐ วัน การเลือกตั้งซ่อมครั้งนี้ **พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์** อดีตนายกรัฐมนตรี และหัวหน้าพรรคชาติประชาธิปไตย ประสงค์จะแจ้งเกิดในทางการเมือง เพื่อทำชิงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกวาระหนึ่ง จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญมากที่ฝ่ายรัฐบาลจะต้องหาทางปกป้องฐานะของตนไม่ให้ใครแย่งชิงไป ส่วนทางฝ่ายพลเอก เกรียงศักดิ์ ก็ถือหลักการว่านายพลแพ้ไม่ได้ เพราะเป็นนักการเมืองใหญ่ จึงต้องทุ่มตัวต่อสู้อย่างเต็มที่ ส่วนทางฝ่ายรัฐบาลส่ง พ.ต.ท. บุญเลิศ เลิศปรีชา นักการเมืองที่มีความชำนาญทางการเมือง ตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคกิจสังคม ลงแข่งขันในการเลือกตั้งซ่อมครั้งนี้ อาจารย์เกษมศิริสัมพันธ์ อดีตเลขาธิการพรรคกิจสังคม เล่าว่า ไปนั่งดูพลเอก เกรียงศักดิ์หาเสียงในตลาดพลเอก เกรียงศักดิ์ เดินนำขบวน ตามด้วยคาราวะครโทรทัศน์ แล้วตามหลังด้วยคนถือกระเป๋า กำเงินใบละร้อยเดินแจกไปเรื่อย ทางอาจารย์เกษมให้คนคอยดักจ่ายรูปไว้ พอได้รูปก็พากันเดินขึ้นศาลากลางเพื่อร้องเรียนว่ามีการแจกเงินในการหาเสียง ปรากฏว่าผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด และนายอำเภอ ต่างลาราชการกันหมด ต่อมาตอนเย็นก่อนการเลือกตั้ง ฝ่ายพรรคชาติประชาธิปไตยตั้งโต๊ะที่ร้านกาแฟ ริมฝั่งพระราม แจกเงินอย่างเปิดเผย จึงมีการแจ้งความว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย ปรากฏว่าโรงพักร้าง คงคาดได้แล้วว่าจะมีการแจ้งความดำเนินคดี ตำรวจเลยทิ้งโรงพักหนี เจ้าเมืองก็ทิ้งเมือง เพราะกลัวเกรงบารมีนักการเมืองระดับอดีตนายกรัฐมนตรี จึงปล่อยให้การแจกเงินซื้อเสียงกันเป็นไปอย่างเย้ยฟ้าทำดิน

(นิยม รัฐอมฤต, สืบค้นจาก <http://www.thaipoliticsgovernment.org/wiki/> วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔) อย่างไม่เคยมีมาก่อนในสังคมไทย ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นที่มาสำคัญของการซื้อเสียงอย่างรุนแรง ซึ่งโรคนี้ได้ระบาดเป็นการซื้อสิทธิขายเสียงทั่วประเทศในเวลาต่อมา จนกลายเป็นวัฒนธรรมการเมืองของชาวบ้านที่ ส.ส. ต้องมีเงิน มีทองหรือข้าวของติดไม้ติดมือเมื่อถึงฤดูการเลือกตั้ง แต่ผลการเลือกตั้งในครั้งนั้นพบว่า นายชินทร์ ละครคำ หรืออดีตพระมหาชินทร์เป็นฝ่ายชนะการเลือกตั้ง ซึ่งนายชินทร์ไม่สนการแจกเงิน หากแต่แจก “เข็มเย็บผ้าและยาแก้ปวด” แทน” ทั้งนี้ประมาณการกันว่าในการเลือกตั้งครั้งนั้นมีเงินสะพัดในจังหวัดร้อยเอ็ดกว่า ๕๗ ล้านบาท นับเป็นเม็ดเงินจำนวนมหาศาลสำหรับการใช้เพื่อเลือกตั้งในสมัยนั้น จนเป็นที่ปรากฏว่าโรคที่อาจไม่มีวันรักษาหายหรืออาจไม่มียาหรือแพทย์เฉพาะทางเพื่อรักษาโรคดังกล่าวให้หายขาดได้ หากนักการเมืองและประชาชนยังยอมรับที่จะจ่ายและยอมที่จะเป็นผู้รับเงิน สิ่งของจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ปัจจุบันโรคนี้ได้ระบาดไปทั่ววงการการเลือกตั้งทั้งในเวทีระดับท้องถิ่น รวมถึงเวทีในระดับท้องที่ด้วยเช่นกัน

มูลเหตุจูงใจสำคัญในการซื้อสิทธิขายเสียง คือ *ความอยากได้ (อำนาจ) อยากมี (อำนาจ) อยากเป็น (ผู้ครอบครองอำนาจ)* ของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วย พอเวลาถึงเทศกาลเลือกตั้งจะพบเห็นข่าวเรื่องการทุจริตการเลือกตั้งเสมอ บางกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งถึงกับให้ใบแดง บางกรณีก็ขาดพยานหลักฐานเพราะเป็นการสมยอม เมื่อสมประโยชน์ระหว่างทั้งสองฝ่ายเรื่องก็เงียบไป ซึ่งปัจจุบันเรื่องการทุจริตการเลือกตั้งเรียกได้ว่าเกิดขึ้นทุกสนามเลือกตั้ง แต่ขึ้นอยู่กับว่าจะมีวิธีการหรือรูปแบบอย่างไรเท่านั้นเอง ซึ่งการทุจริตเลือกตั้งนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่าไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในภูมิภาคอีสานเท่านั้น หากแต่การทุจริตเลือกตั้งได้กลายเป็นสัญลักษณ์หนึ่งคู่กระบวนการเลือกตั้งไปแล้ว จากเหตุการณ์ในครั้งนั้น ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (๒๕๕๓ : ๑๙๖) เห็นว่า เป็นจุดเริ่มต้นของการคอร์รัปชันในหมู่นักการเมืองที่ขยายวงกว้างมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าโรคร้อยเอ็ด คือ ตัวแบบ (Model) ในการซื้อเสียงที่สำคัญในเมืองไทยอย่างปฏิเสธไม่ได้

^๓ แหล่งที่มาสืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/konthaiban/2007/12/22/entry-1> (วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔) การเลือกตั้งครั้งดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เป็นไม่ได้เป็นปัจจัยเดียวที่จะได้รับการเลือกเสมอไป

เป็นที่เข้าใจกันดีว่าในการเลือกตั้ง ส.ส. นั้น มีความสำคัญต่อคนไทยทุกคนที่ต้องไปทำหน้าที่ เพื่อมอบอำนาจอธิปไตยของเราโดยการเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่ในการปกป้องผลประโยชน์และดูแลทุกข์สุขของประชาชน รวมทั้งบริหารงบประมาณของประเทศชาติถึงปีละหนึ่งล้านล้านบาท ดังนั้นการเลือกผู้แทนที่เป็น “คนดี” มีความซื่อสัตย์เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนให้เข้าไปทำงานทางการเมืองแทนเรา จะทำให้สามารถใช้งบประมาณทุกบาททุกสตางค์ที่มาจากเงินภาษีของประชาชนไปพัฒนาประเทศชาติได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สืบค้นจาก <http://www.ect.go.th/newweb/th/election/> วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔) ทั้งนี้การเลือกตั้งนับเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ ซึ่งหากย้อนกลับมาพิจารณาหลักการพื้นฐานที่แท้จริงของการเลือกตั้ง เพื่อให้เห็นถึงแนวทางที่ควรจะเป็นสำหรับการเลือกตั้งนั้น มีหลายประการด้วยกัน ดังนี้ (วิทยา ชินบุตร, ๒๕๕๓ : ๒๖-๒๗)

ประการแรก หลักความเป็นอิสระในการเลือกตั้ง กล่าวคือ ในการดำเนินกิจกรรมในการเลือกตั้งนั้น ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีอิสระที่แท้จริง ปราศจากการคุกคามด้วยวิธีใด ๆ หรือการกดดันทางจิตใจ เพื่อให้เลือกหรือไม่ให้เลือกพรรคหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังนั้นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต้องเป็นไปโดยอิสระของผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง

ประการที่สอง การมีการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา กล่าวคือ การเลือกตั้งต้องมีการกำหนดระยะเวลาที่มีความชัดเจน เช่น การกำหนดให้มีการเลือกตั้งทุก ๆ ๔ ปี หรือการเลือกตั้งทุก ๖ ปี เพื่อเป็นการลดการผูกขาดอำนาจทางการเมือง และเป็นการให้ประชาชนประเมินผู้บริหารและการทำงานที่ของผู้แทนในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

ประการที่สาม การเลือกตั้งต้องดำเนินไปด้วยความยุติธรรม กล่าวคือ การเลือกตั้งต้องเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมและต้องเป็นการสะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งมีความจำเป็นที่ต้องให้ประชาชนเข้าร่วมสังเกตการณ์และตรวจสอบการเลือกตั้ง รวมทั้งทักท้วงต่อการเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมด้วย

ประการที่สี่ หลักการออกเสียงโดยทั่วไปและความเสมอภาคในการเลือกตั้ง กล่าวคือ เป็นการเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งอย่างทั่วถึง ไม่กีดกันและจำกัดสิทธิของประชาชน ต้องคำนึงถึงศักยภาพความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเพศเหล่ากำเนิด สีผิว ภาษาที่ต่างกัน หากเป็นคนไทยที่มีหลักเกณฑ์ตามกฎหมายเลือกตั้ง ควรได้รับสิทธินั้นในการใช้สิทธิหน้าที่อย่างเสมอภาค

LIRT

จากหลักการการเลือกตั้งที่ได้กล่าวถึงนี้ เป็นหลักการที่แท้จริงหรือเป็นหลักการทางทฤษฎีของการเลือกตั้ง แต่ในทางปฏิบัติ ดังที่ปรากฏในความเป็นจริง อาจจะมีผิดแผกกับความคิด ความเชื่อของคนในสังคมอยู่มาก ดังจะได้กล่าวต่อไปว่า มรดกของโรคร้อยเอ็ดได้กลายเป็นโรคประเทศไทย และการทุจริตการเลือกตั้งรูปแบบต่างๆ อย่างไร ในประเด็นที่ว่าด้วยกลยุทธ์และวิธีการทุจริตในการเลือกตั้ง : มรดกจากโรคร้อยเอ็ด

๒.๓ กลยุทธ์และวิธีการทุจริตในการเลือกตั้ง : มรดกจากโรคร้อยเอ็ด

เมื่อได้ยินคำว่า “โกง” คำนี้ หลายคนอาจนึกไปไกลถึงเรื่องการโกงบ้านกินเมืองและอีกหลาย ๆ เรื่อง ในที่นี้หมายถึง การโกงการเลือกตั้ง หรือการทุจริตการเลือกตั้ง ผู้เขียนเห็นว่าการทุจริตการเลือกตั้งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำในการเลือกตั้ง หรือกล่าวได้ว่า เป็นปัญหาที่อยู่คู่กันกับการเลือกตั้ง คือ การซื้อสิทธิ-ขายเสียง เมื่อเราพูดถึงการเลือกตั้งก็ต้องนึกถึงการซื้อสิทธิ ขายเสียงเสมอ จนเกิดวิธีการหรือกลยุทธ์และวิธีการทุจริตในการเลือกตั้งของนักการเมือง ที่พบเห็นโดยทั่วไปในอดีตโดยเฉพาะช่วงที่ยังไม่มีองค์กรกลางในการเลือกตั้ง แต่บางวิธีการยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งทำให้กรรมการการเลือกตั้งต้องตรวจตราอย่างหนักในช่วงเลือกตั้ง กล่าวคือ

๑. การซื้อเสียงเลือกตั้ง เป็นการหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีให้เสนอให้เงินสิ่งของ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน หรือสิ่งของหลังการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งนับได้ว่าเป็นวิธีที่คลาสสิกที่สุดที่นิยมใช้กัน จากการศึกษาของเกรียงศักดิ์ เขียวยิ่งและคณะ (๒๕๓๘ : ๕๔) พบว่าวิธีการที่ใช้ในการซื้อเสียงที่นิยมทำกันมากที่สุดคือ การให้หัวคะแนนแจกเงินถึงร้อยละ ๘๘.๘ ทั้งนี้จำนวนเงินที่ใช้ในการซื้อเสียงเลือกตั้งจะเพิ่มขึ้นตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคมสมัยก่อน (ประมาณปี ๒๕๓๕) ผู้เขียนจำได้ว่าผู้สมัครมีการแจกน้ำปลา ผงชูรส ยาทันใจ (หรือทัมใจ) กลี๋ยง ฯลฯ ปัจจุบันการซื้อเสียงเลือกตั้งได้พัฒนาไปสู่การควบคุมคะแนนในระดับจุลภาค โดยหัวคะแนนที่รับเงินจากผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องให้หลักประกันว่าผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้จ่ายเงินซื้อเสียงเลือกตั้ง จะได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่รับผิดชอบเท่าใด การทุจริตการเลือกตั้งด้วยวิธีให้เงินหรือสิ่งของเป็นเรื่องที่มีการร้องคัดค้านมากที่สุดในการเลือกตั้งทุกระดับของประเทศไทย

^๕ ในวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ นายสมชัย จึงประเสริฐ กรรมการการเลือกตั้ง ด้านกิจการสืบสวนสอบสวนและวินัย ได้แถลงข้อมูลการทุจริตการเลือกตั้งทั่วประเทศ ว่ามีการยื่นคำร้องคัดค้านมาแล้ว ๑๘๕ เรื่อง และที่ประชาชนแจ้งเบาะแสการทุจริตผ่านศูนย์รับเรื่องร้องเรียนของ กกต.อีก ๑๙๒๙ เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการซื้อเสียง และเจ้าหน้าที่ของรัฐวางตัวไม่เป็นกลาง (สืบค้นจาก <http://www.ect.go.th/newweb/th/news/detail.php?id=2815&SystemModuleKey=cms> วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๒. การซื้อบัตรประจำตัวประชาชนและการซื้อกรรมการประจำหน่วย

เลือกตั้ง เป็นการกว้านซื้อบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อทำลายฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งคู่แข่ง เพราะทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่สามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ เนื่องจากไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนไปแสดงตนเพื่อใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อีกทั้งบัตรประจำตัวประชาชนอาจถูกนำไปเป็นเครื่องมือใช้ในการทุจริตการเลือกตั้งได้อีก (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, ๒๕๔๔ : ๓๗) นอกจากนี้ยังมีการซื้อกรรมการนับคะแนนเลือกตั้งเพื่ออำนวยความสะดวกในการทุจริตการลงคะแนนและการนับคะแนนเลือกตั้ง หากคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งร่วมกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง และหัวหน้าคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งกระทำการทุจริตในการลงคะแนนเลือกตั้งหลายครั้ง หรือลงคะแนนเลือกตั้งแทนผู้ที่ไม่มาลงคะแนนเลือกตั้งก็สามารถทำได้

๓. การทำบัญชีผี เป็นการที่ผู้ทุจริตร่วมมือกับพนักงานทะเบียน โดยการย้ายชื่อบุคคลเข้ามาอยู่ในทะเบียนบ้านก่อนมีการเลือกตั้งตามเงื่อนไขของกฎหมาย หรือทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้มีชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งหน่วยเลือกตั้ง (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, ๒๕๔๔ : ๓๗)

๔. การหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีหลอกลวงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นการหาเสียงเลือกตั้งในลักษณะโฆษณาชวนเชื่อว่ามีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ชอบช่วยเหลือสังคม หรือกระทำประโยชน์ให้สาธารณะมาโดยตลอด ซึ่งไม่เป็นความจริง รวมทั้งการหลอกลวงเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ว่าจบการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก ทั้งที่อยู่ระหว่างการศึกษา หรือหลอกลวงโดยอ้างว่าเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณโครงการก่อสร้างในเขตพื้นที่เลือกตั้ง ทั้งที่เป็นการจัดทำโครงการโดยใช้งบประมาณแผ่นดิน

๕. การทำลายหรือเก็บป้ายหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งคู่แข่ง ทำให้ประชาชนไม่พบเห็นป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งและหมายเลขของผู้สมัคร โดยเฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก และมีใบบุคคลมีชื่อเสียงในพื้นที่เลือกตั้งมาก่อน (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, ๒๕๔๔ : ๓๖) การเลือกตั้งในวันที่ ๓ กรกฎาคม ที่ผ่านมาก็พบปรากฏการณ์เช่นนี้จำนวนมาก

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

รัฐสภาสาร กันยายน ๒๕๕๔

๖. การข่มขู่ทำร้ายผู้สมัครหรือการยิงทีงคู่แข่งหรือหวัคแนน วิธีกา รดังกล่าวมีทั้งระดับไม่ร้ายแรง เช่น การโทรศัพท์ข่มขู่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งถอนตัว หรือข่มขู่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้งดสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส่วนวิธีการที่ร้ายแรงที่ปรากฏเป็นประจำ ในช่วงที่มีการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น การขว้างระเบิดใส่บ้านผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือลอบยิง ผู้สมัครรับเลือกตั้งจนถึงแก่ความตายทั้งก่อนและหลังวันเลือกตั้ง (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, ๒๕๔๔ : ๓๖)

๗. การหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีใส่ร้ายผู้สมัครรับเลือกตั้งคู่แข่ง เป็นการ หาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีใส่ร้ายกันในเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่เป็นความจริง เช่น โฆษณาเสียงเลือกตั้ง ว่าผู้สมัครคู่แข่งเป็นนักเลงการพนัน ฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยเฉพาะการโจมตีเรื่องส่วนตัว ของคู่แข่ง การปล่อยข่าวลือในทางเสียหาย ที่ทำให้ประชาชนเกิดความไม่มั่นใจว่าผู้สมัคร รับเลือกตั้งที่ตั้งใจและคิดว่าจะลงคะแนนเลือกตั้งให้ นั้นเป็นคนดีหรือไม่และอาจทำให้ เปลี่ยนใจไปลงคะแนนให้กับผู้สมัครรายอื่น (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, ๒๕๔๔ : ๓๕)

๘. การเวียนเทียน เป็นการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งของ ตนเอง และใช้สิทธิเลือกตั้งให้ผู้อื่น การกระทำดังกล่าวเป็นการใช้หลักฐานปลอมในการ แสดงตนเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง การทุจริต การเลือกตั้งด้วยวิธีเวียนเทียนลงคะแนนจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ตรวจสอบสวนหลักฐานการแสดงตนของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างรัดกุม รอบคอบ (ไพฑูรย์ บุญวัฒน์, ๒๕๓๘ : ๒๗-๒๘ ; วิชา ชาญสาร, ๒๕๔๔ : ๕๘-๕๙)

๙. บัตรเหลือง คือบัตรประจำตัวชั่วคราวที่ทางราชการออกให้สามารถ นำไปใช้เป็นหลักฐานในการเลือกตั้งได้ บัตรเหลืองนี้สามารถโกงได้ง่ายและจะทำควบคู่กับ วิธีเวียนเทียนในการใช้สิทธิหลาย ๆ รอบ เพราะบัตรนี้ไม่มีรูปถ่ายซึ่งสามารถปลอมตัว ได้ง่าย (ไพฑูรย์ บุญวัฒน์, ๒๕๓๘ : ๓๐)

๑๐. พลร่ม การทุจริตเลือกตั้งด้วยวิธีพลร่ม เป็นกรณีที่บุคคลซึ่งไม่มีสิทธิ เลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นไปใช้สิทธิเลือกตั้งแทนผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย ซึ่งมักเกิดจากการ รับจ้างจากผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้ช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ไปแสดงตนว่าเป็นผู้มี สิทธิเลือกตั้งในชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนอื่น แล้วใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งให้กับผู้สมัคร รับเลือกตั้งนั้น (วิชา ชาญสาร, ๒๕๔๔ : ๕๙)

๑๑. ไฟฟ้า การทุจริตเลือกตั้งด้วยวิธีไฟฟ้า เป็นการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้บัตรเลือกตั้งปลอม หรือบัตรเลือกตั้งที่มีเครื่องหมายกากบาทหมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กากบาทนอกหน่วยเลือกตั้งโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อเข้าไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งก็นำบัตรเลือกตั้งดังกล่าวไปใส่รวมกับบัตรเลือกตั้งในหีบบัตรเลือกตั้ง (วัชรรา ไชยสาร, ๒๕๔๔ : ๕๙)

๑๒. บัตรผี เป็นการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้อื่นได้นำบัตรเลือกตั้งออกจากหน่วยเลือกตั้งได้ก่อนลงคะแนนเลือกตั้ง หรือระหว่างลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่อทำการทุจริตด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ทำการปลอมแปลงบัตรเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก แล้วให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นผู้สนับสนุนกากบาทหมายเลขของผู้สมัครรับเลือกตั้งคู่แข่งคนสำคัญ ๆ ไว้ทุกคน แล้วนำบัตรเลือกตั้งปลอมแปลงดังกล่าวติดตัวไปในหน่วยเลือกตั้ง เพื่อแสดงตนรับบัตรเลือกตั้งจริงจากเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง แล้วบุคคลเหล่านี้จะสับเปลี่ยนบัตรเลือกตั้งจริงกับ “บัตรผี” โดยเอาบัตรเลือกตั้งจริงออกนอกหน่วยเลือกตั้ง และหย่อน “บัตรผี” ลงในหีบบัตรเลือกตั้ง เมื่อนำบัตรเลือกตั้งจริงออกนอกหน่วยเลือกตั้งแล้วก็จะทำการกากบาทหมายเลขของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเองสนับสนุนแล้วหมุนเวียนให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนอื่น ๆ ที่ถูก “ซื้อตัว” โดยกระทำวิธีเดียวกันนี้เรื่อยไปจนหมดเวลาการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (วัชรรา ไชยสาร, ๒๕๔๔ : ๖๐)

๑๓. การแทรกซึมทางศาสนา หลายครั้งที่เห็นการใช้พื้นที่ทางศาสนาเพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น การทำตาลปัตรถวายพระสงฆ์ตามวัดต่าง ๆ ซึ่งเมื่อพระสงฆ์ให้พร ชื่อพรรคการเมืองก็ปรากฏที่หน้าพระสงฆ์ทันที ซึ่งนับเป็นวิธีการหาเสียงที่แยบยลมาก

๑๔. การเล่นเกมพนัน เนื่องจากคนไทยจำนวนมากไม่ชอบเล่นเกมพนัน ดังนั้นไม่ว่าจะมีการแข่งขันอะไรเกิดขึ้นการพนันย่อมตามมา โดยเฉพาะการเลือกตั้งในแต่ละครั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือหัวหน้าคะแนนจะกระทำกรับทำพนันจากประชาชน ถ้าผู้สมัครได้รับเลือกให้เป็น ส.ส. แสดงว่าประชาชนจะเป็นฝ่ายชนะพนัน ซึ่งเป็นเกมลึกลับเมืองที่แยบยลอย่างยิ่ง รวมไปถึงการเล่นหวยผู้แทน ว่าเบอร์ใดจะได้รับการเลือกตั้ง เป็นต้น

จากปัญหาการซื้อเสียงที่กล่าวถึงนี้ ผู้เขียนเห็นว่าการซื้อเสียงกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างหนึ่งที่อยู่กับสังคมไทยไปแล้วอย่างแยกไม่ออก กลายเป็นค่านิยมที่นักการเมืองใช้ปฏิบัติในการเลือกตั้งทุกครั้ง ประกอบกับทัศนคติของประชาชน

ที่เข้าทำนองคนที่ไม่จ่ายเงินคือคนที่ลงสมัครเล่น ๆ หรือเป็นการลงเพื่อตัดคะแนนไม่ได้หวังเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างแท้จริง ซึ่งในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นยิ่งเห็นได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีคำกล่าวที่ว่า “เงินไม่มาก กาไม่เป็น เงินไม่เห็น หนีไปนอนวินอนอยู่”^๕ แต่ในปัจจุบันดูเหมือนว่าประชาชนจะเล่นบทบาททางการเมืองเป็นมากขึ้น กล่าวคือ การหาเสียงของผู้สมัคร ส.ส. หากผู้สมัครต่างคนต่างแจกเงิน คราวนี้ก็คงขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นในการตัดสินใจ เช่น คุณงามความดีที่ทำในพื้นที่ นโยบาย รวมทั้งพรรคการเมืองที่สังกัดด้วย บางกรณีแม้จะไม่มีแจกเงินของนักการเมือง แต่ผู้สมัครก็สามารถได้รับการรับเลือกเช่นกัน เพราะประชาชนมองที่คุณประโยชน์ที่ทำแก่พื้นที่ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน เพราะคนอีสานเป็นคนตรงไปตรงมาและชอบความยุติธรรม ซึ่งหากพิจารณาสาเหตุแห่งพฤติกรรมการทุจริตการเลือกตั้ง คือ การใช้เงินซื้อเสียงนั้น มีสาเหตุที่มาจากทั้งประชาชนและตัวนักการเมืองเอง ซึ่งพฤติกรรมของคนทั้งสองกลุ่มนั้นมาบรรจบกันได้อย่างลงตัว กลายเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นวัฏธรรมทางการเมืองแบบหนึ่งก็ว่าได้ และเมื่อมองในภาพรวมแล้วพบว่า เป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง พฤติกรรม จากการที่ได้กล่าวถึงการซื้อสิทธิขายเสียงมานี้ เปรียบเสมือนการลงทุนของนักการเมือง เพื่อเข้าไปใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์และกำไร ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามในการประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียของการซื้อสิทธิขายเสียง รวมถึงการออกมาตรการต่าง ๆ ของรัฐเพื่อควบคุมพฤติกรรมกระทำทุจริตการเลือกตั้ง ก็ไม่ได้ทำให้การเลือกตั้งในอีสาน (รวมทั้งภาคอื่นๆ ด้วย) เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรมได้เลย ประเด็นจึงมีอยู่ว่าแล้วทางออกของปัญหาดังกล่าวที่ควรเกิดขึ้นนั้นควรจะเป็นอย่างไร และเป็นหน้าที่ของใคร ทั้งนี้ก็เพื่อให้การเลือกตั้งที่เป็นสัญลักษณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม

^๕ การนอนวินอน คือ การไปนอนหลับตอนกลางวันที่เตียงนาหรือกระต๊อบนั่นเอง แต่ปัจจุบันคำพูดดังกล่าวใช้ไม่ได้กับคนอีสาน เพราะการเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ประชาชนมีสิทธิที่จะเลือกผู้ปกครองและประชาชนอีสานก็ตื่นตัวกับการไปใช้สิทธิเป็นอย่างมาก อีกทั้งประชานิยมที่เป็นนโยบายทางการเมืองของพรรคการเมืองต่างๆ ก็ไม่สามารถเข้าถึงประชาชนอีสานได้เท่ากับบรรณพรรคเพื่อไทย เพราะประชาชนในอีสานมีอารมณ์ร่วมกับมวลชนคนเสื้อแดงและมีอิสระทางความคิดอันเนื่องจากสังคม เศรษฐกิจได้เปลี่ยนไป (โปรดดูความเห็นของ ผศ.ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์ ได้ที่ <http://prachatai.com/journal/2009/11/26733> สืบค้นวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๓. รากเหง้าแห่งปัญหาการเลือกตั้งในอีสาน

ปัญหาการเลือกตั้งที่เชื่อได้ว่ามีมาอย่างยาวนานของภาคอีสานและของประเทศไทย คือ ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง ทั้งนี้หากพิจารณามูลเหตุของการทุจริตเลือกตั้งด้วยการซื้อสิทธิขายเสียงในอีสาน อาจเกิดจากปัจจัยต่างๆ กล่าวคือ เกิดจากพัฒนาการกับความเคยชินของการโง่งการเลือกตั้งที่มีมาอย่างยาวนาน ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างชนบทกับเมือง รวมถึงความเชื่อทัศนคติเกี่ยวกับบาปบุญคุณโทษและธนาภิการเมืองกับการเลือกตั้งอันมาจากกลุ่มนักธุรกิจที่ลงเล่นการเมืองและใช้เงินอย่างมหาศาล ทั้งนี้สามารถพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

๓.๑ พัฒนาการกับความเคยชินของการโง่งการเลือกตั้งที่มีมาอย่างยาวนาน

การโง่งการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นวิธีใดก็ตาม ย่อมมีพัฒนาการในการก่อเกิดของวิธีต่างๆ การซื้อเสียงเองก็เป็นวิธีการในการโง่งการเลือกตั้งที่มีมาอย่างยาวนาน ซึ่งปรากฏการณ์ที่เป็นสัญลักษณ์ของการซื้อเสียงเป็นที่รู้จักกันในนาม “โรคร้อยเอ็ด” ซึ่งมีการใช้เงินซื้อเสียงอย่างมหาศาล โดยเป็นการเลือกตั้งซ่อมในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ดังได้กล่าวแล้วจนเข้าทำนอง “ใครๆ เขาก็จ่ายกัน” การเลือกตั้งในเวทีระดับท้องถิ่นก็จำลองวิธีการหาเสียงมาจากระดับชาติ การใช้เงินก็มีวบายจากระบบเลือกตั้งได้ แม้จะมีความพยายามปิดหูปิดตากก็ตาม ดังนั้นพอมีการเลือกตั้งประชาชนก็เตรียมพร้อมกับปฏิบัติการของนักการเมือง จนมีหลายครั้งที่เคยได้ยินการเสนอให้มีการใช้เงินในการหาเสียงอย่างเต็มที่ แล้วสุดท้ายประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าต้องการใคร ผลลัพธ์ในระยะแรกอาจดูดีที่ประชาชนสามารถเลือกผู้แทนได้ด้วยวิจรณ์ญาณ หากแต่กระบวนการหลังจากการเลือกตั้งไปแล้ว การถอนทุนและกำไรย่อมเกิดขึ้นตามมา แต่กระบวนการที่ทำทหายภาคประชาชนคือ จะยอมให้นักการเมืองกระทำการเช่นนี้ต่อไปหรือไม่ การที่กลไกทางการเมืองเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในการถอดถอนนักการเมืองอาจเป็นช่องทางหนึ่งในการเป็นผู้เล่นทางการเมืองของประชาชนได้ ทราบใดที่ประชาชนมองว่าการซื้อสิทธิขายเสียงเป็นเรื่องของความเคยชินและเป็นการตอบแทนซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่ยากจนด้วยแล้ว คงเป็นเรื่องยากที่จะบอกให้เขาเหล่านั้นเข้าใจว่า การรับเงินเพื่อแลกกับการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ดี ที่ขัดต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเป็นการกระทำที่ขาดจิตสำนึกทางการเมือง เนื่องจากประชาชนยังเห็นว่าการซื้อสิทธิขายเสียงแม้จะ

เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายเลือกตั้งก็ตาม แต่เห็นว่าเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ เป็นของคู่กันกับการเลือกตั้ง โดยประชาชนเชื่อว่าปัญหานี้ไม่มีทางหมดไปจากสังคมไทยได้โดย ประกอบกับทัศนคติที่ว่า **ผู้ใหญ่ดี ผู้ใหญ่มีไม่ได้** ที่ทำให้ประชาชนฝังใจมาตลอดว่าเงินสำคัญกว่าความดี นอกจากนี้งานของเกรียงศักดิ์ เชียวยิ่งและคณะ (๒๕๓๘ : ๖๐) ยังยืนยันแนวคิดข้างต้นด้วยการที่ประชาชนขายเสียงถึงร้อยละ ๘๐ มูลเหตุมาจากการที่ประชาชนเห็นว่าคนอื่น ๆ ก็รับเงินซื้อเสียงทั้งสิ้น ตนก็เลยรับบ้าง

๓.๒ สาเหตุจากภูมิหลังของความเหลื่อมล้ำของการพัฒนา

การพัฒนาประเทศมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพรวม ในความเป็นจริงกลับพบว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่มีความแตกต่างกันระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท ดังที่วิวัฒน์ชัย อัดถาวร (๒๕๕๓ : ๓๐-๓๒) ได้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาประเทศในห้วง ๖ ทศวรรษที่ผ่านมา ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยได้สมิทานเอากระบวนการพัฒนากระแสหลักจากโลกทุนนิยมตะวันตกอย่างเต็มที่ ดังที่ปรากฏในการออกแบบยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไว้สามยุทธศาสตร์หลัก คือ (๑) ยุทธศาสตร์การเปิดเสรีเต็มที่เชื่อมกับโลกาภิวัตน์ (Outward-looking) (๒) ยุทธศาสตร์ตลาดเสรีตามกรอบเสรีนิยมใหม่ในแนวทางฉันทานุมัติวอชิงตัน โดยมีระบบทุนนิยมโลกเป็นระบบนำ (Free market) (๓) **ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ไม่สมดุล** โดยทุ่มเม็ดเงินพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ภาคตลาดเงิน ตลาดหุ้น และภาคเมืองใหญ่ก่อนแล้วทิ้งภาคต่างจังหวัด ภาคเกษตร ภาคชนบทไว้ลำดับหลัง (Unbalanced) โดยเชื่อว่าการกระจายตัวของผลประโยชน์ทางการพัฒนาจะตามมาเอง แต่ความจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น การพัฒนากลับไม่กระจายอย่างทั่วถึง ทฤษฎีทำบุญไปรยทาน (trickle-down theory) ของธนาคารโลกและสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงล้มเหลว

ทั้งนี้หากพิจารณาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ถือเป็นปัญหาระดับชาติที่รอการแก้ไข สำนักเศรษฐกิจการคลัง (๒๕๕๓) พบว่าในช่วง ๒๕ ปีที่ผ่านมา แม้ว่าเศรษฐกิจไทยจะสามารถเติบโตได้ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ปรับตัวดีขึ้น ทำให้จำนวนคนจนลดลงทั่วประเทศจากกว่าร้อยละ ๔๕.๐ ของประชากร

๖ ผู้ใหญ่ดี หมายถึง ผู้ที่มีคุณงามความดี สร้างประโยชน์แก่สาธารณะ อาจจะแข่งขันสู้ผู้ใหญ่มหิหรือคนมีเงินไม่ได้

เมื่อช่วง ๒๕ ปีก่อน เหลือเพียงไม่ถึงร้อยละ ๙.๐ ของประชากรในปัจจุบัน แต่ประเทศไทยยังคงมีปัญหาเชิงสังคมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ ปัญหาการเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ก่อให้เกิดความแตกต่างเป็นอย่างมากระหว่างคนรวยกับคนจน **คนเมืองกับคนชนบท** ซึ่งสะท้อนได้เป็นอย่างดีจากข้อมูลสถิติช่องว่างความเหลื่อมล้ำรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรร้อยละ ๒๐ ที่มีรายได้สูงสุดกับกลุ่มประชากรร้อยละ ๒๐ ที่มีรายได้ต่ำสุด มีความห่างกันมากกว่า ๑๒ เท่าในปัจจุบัน ซึ่งถือว่าการกระจายรายได้ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วง ๒๕ ปีที่ผ่านมา กล่าวคือ กลุ่มผู้มีรายได้สูงสุดร้อยละ ๒๐ มีรายได้คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ ๕๕ ของรายได้รวมทั้งประเทศ ในขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ ๒๐ มีรายได้คิดเป็นสัดส่วนเพียงประมาณร้อยละ ๓-๔ ของรายได้รวมทั้งประเทศ อันสะท้อนความเหลื่อมล้ำอย่างชัดเจน ต่อเนื่องและยาวนานสำหรับสังคมไทย จนกลายมาเป็นประเด็นปัญหาทางการเมือง เมื่อปัญหาที่ถูกทับถมมาเป็นเวลาช้านานได้ประทุออกมา ซึ่งต้องเร่งดำเนินการแก้ไขกันไป

ตาราง ๒ แสดงการกระจายรายได้และความยากจนด้านรายได้ช่วงปี ๒๕๓๗-๒๕๕๐

กลุ่มประชากรตามระดับรายได้	สัดส่วนรายได้ของประชากร (ร้อยละ)							
	๒๕๓๗	๒๕๓๙	๒๕๔๑	๒๕๔๓	๒๕๔๕	๒๕๔๗	๒๕๔๙	๒๕๕๐
กลุ่ม ๒๐ % ที่จนที่สุด	๔.๐๗	๔.๑๘	๔.๓๐	๓.๙๕	๔.๒๓	๔.๕๔	๓.๘๔	๔.๓
กลุ่ม ๒๐ % ที่รวยที่สุด	๕๗.๒๓	๕๖.๕๓	๕๖.๑๓	๕๗.๔๕	๕๕.๙๑	๕๔.๘๖	๕๖.๒๙	๕๕.๐๖
สัดส่วนกลุ่มคนที่รวยที่สุด/กลุ่มที่จนที่สุด (เท่า)	๑๔.๐๗	๑๓.๕๒	๑๓.๐๖	๑๔.๕๕	๑๓.๒๓	๑๒.๑๐	๑๔.๖๖	๑๓.๘๑

แหล่งที่มา : สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

ตราบใดที่ประเทศไทยยังมีลักษณะ**รวยกระจุก จนกระจาย** (สมบัติ อำนวยวงศ์, ๒๕๕๖ : ๑๑) ปัญหาด้านปากท้องของประชาชนย่อมมีความสำคัญกับการเมืองอย่างแยกไม่ออก ด้วยลักษณะที่ผู้คนมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก ซึ่งสาเหตุนั้นมาจากทั้งลักษณะภูมิประเทศของอีสานเอง และนโยบายในอดีตของรัฐที่มีต่อภาคอีสาน

โดยเฉพาะหากพิจารณารายได้ต่อหัว (per capita) ซึ่งภาพรวมทั้งประเทศไทยโดยเฉลี่ย มีรายได้ ๑๒๘,๖๐๖ บาทต่อคนต่อปี ส่วนภูมิภาคที่ยากจนที่สุดคือภูมิภาคอีสานนั่นเอง โดยมีรายได้ต่อหัวเฉลี่ย ๔๐,๑๔๔ บาทต่อคนต่อปี ซึ่งแตกต่างจากภูมิภาคอื่นๆ อยู่มาก กล่าวคือ ภาคกลางมีรายได้ต่อหัว ๒๔๑,๑๖๕ บาท ภาคเหนือมีรายได้ต่อหัว ๖๓,๐๘๘ บาท ภาคใต้มีรายได้ต่อหัว ๙๓,๘๒๑ บาท ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวประชากรมากที่สุดคือ จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นเขตอุตสาหกรรม โดยมีรายได้เฉลี่ยคนละ ๑,๐๓๕,๕๓๖ บาท ต่อปี ในขณะที่จังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวประชากรน้อยที่สุด คือ **จังหวัดศรีสะเกษ** โดยมีรายได้เฉลี่ยคนละ ๒๙,๑๗๔ บาทต่อปี (เฉลี่ยประมาณเดือนละ ๒,๔๓๑ บาท) รองลงมาคือ **จังหวัดหนองบัวลำภู** ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยคนละ ๒๙,๒๒๔ บาทต่อปี (เฉลี่ยประมาณเดือนละ ๒,๔๓๕ บาท) (UNDP, ๒๐๐๙ : ๑๔๒) จากสภาพปัญหาแห่งความยากจนของคนอีสาน ดังกล่าวมานี้ ทำให้เงินกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการจะทำให้ชีวิตของคนอีสานเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้นในการเลือกตั้งทุกครั้ง เมื่อนักการเมือง พรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ใช้วิธีในการหาเสียงต่างๆ ซึ่งรวมถึงการแจกเงินเพื่อซื้อเสียงให้แก่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง โดยวิธีการนี้กระทำผ่านหัวคะแนน ทุกคนก็จะรับเงินนั้นเพราะเป็นเงินที่ได้มาง่าย ประกอบกับรับเงินแล้วได้ไปทำหน้าที่พลเมืองอีกด้วย ทำให้กระบวนการซื้อสิทธิขายเสียงเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า นักการเมืองในอดีตรวมถึงปัจจุบัน ได้ใช้โอกาสจากความยากจนของผู้คนในการใช้เป็นเครื่องมือที่นำมาสู่ชัยชนะการเลือกตั้ง เพราะผู้ศึกษาเชื่อว่า มีนักการเมืองที่หาเสียงด้วยวิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายโดยไม่ใช้เงินซื้อเสียง ก็คงพอจะมีอยู่บ้าง แต่ก็คงจะน้อยมาก การยกประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำในการพัฒนามานี้ เพื่อชี้ให้ชนชั้นกลางเห็นว่า การรับเงินจากผู้สมัคร ส.ส. เป็นเรื่องที่ชาวชนบทเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา ทั้งนี้อาจารย์รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (๒๕๔๔ : ๗-๘) ได้ให้ข้อพิจารณาคู่มือการเลือกตั้งว่า จงรับเงินจากนักเลือกตั้ง แต่อย่าให้สัญญาว่าจะลงคะแนนให้ถึงแม้ประชาชนทุกคนจะไม่รับเงินจากนักเลือกตั้ง ก็ไม่ได้มีหลักประกันว่านักเลือกตั้งจะไม่ฉ้อฉลอำนาจ นักเลือกตั้งเป็นนักแสวงหาอำนาจ และอำนาจก็ก่อให้เกิดความฉ้อฉล ดังนั้นนักเลือกตั้งจึงเป็นนักฉ้อฉลโดยพื้นฐานอยู่แล้ว ทั้งนี้อาจารย์เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (๒๕๕๓ : ๒๙-๓๐) ก็ได้ชี้ให้เห็นว่า การซื้อเสียงไม่ได้เป็นเรื่องเห็นแก่ตัว ไม่รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมอย่างที่ชนชั้นกลางหรือคนในเมืองเข้าใจ หากแต่ประชาชนจะพิจารณาจากผลงานของผู้สมัครและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากผู้สมัครที่จะนำมาให้กับชุมชน จริงอยู่เงินเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้

แต่เงินก็ไม่ได้เป็นปัจจัยที่เพียงพอที่จะดลบันดาลให้ใครคนใดคนหนึ่งได้รับการเลือกตั้งเสมอไป เพราะชาวบ้านจะดูเรื่องการช่วยเหลือชุมชนและประชาชน นั่นคือชาวบ้านส่วนใหญ่คำนึงถึงประโยชน์ระยะยาวมากกว่าการรับอามิสสินจ้างในช่วงหาเสียง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่รับเงิน เพราะถือเป็นการเลือกคนดี พร้อมกับรับเงินจากคนดี ในขณะที่ชนชั้นกลางอาจมองว่าใครให้เงินชาวบ้านก็ไม่ดีทั้งนั้น หรือความคิดที่ว่า การรับเงินด้วยได้คนดีด้วยย่อมเป็นไปได้ เพราะคนดียอมไม่แจกเงิน ทั้งนี้หากชนชั้นกลางไม่ยอมรับความจริงหรือไม่เข้าใจมุมมองชาวชนบทเลย ก็เป็นการยากที่จะเข้าใจและแก้ไขปัญหาทางการเมืองได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเงินไม่ได้เป็นปัจจัยเดียวที่ประชาชนในชนบทตัดสินใจเลือกผู้แทน หากแต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ควรพิจารณาอยู่มาก

๓.๓ ความเชื่อทัศนคติเกี่ยวกับบาปบุญคุณโทษ

แนวคิด ความเชื่อของชาวอีสานได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา พราหมณ์ และผี ซึ่งมีการผสมผสานกันอย่างมีเอกลักษณ์เป็นตัวของตัวเอง โดยแสดงออกผ่านวิถีชีวิต พิธีกรรม และจารีตของชุมชนหมู่บ้าน ส่วนหนึ่งเน้นเรื่องการรู้จักบุญคุณซึ่งเป็นเรื่องที่ดีหากใช้ไปในทางที่ถูกต้อง ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการที่นักการเมืองใช้เงินซื้อเสียงนั้นมีส่วนทำให้สามารถชนะการเลือกตั้งได้ เพราะในความรู้สึกนึกคิดนั้น โดยทั่วไปชาวพุทธจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง “บุญคุณ” หรือเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ เป็นอย่างมาก กล่าวคือคนที่รับเงินที่นักการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งนำมาแจกเพื่อซื้อเสียงแล้วนั้น ส่วนใหญ่ก็จะไปลงคะแนนให้กับนักการเมืองคนดังกล่าว เพราะมีจิตสำนึกว่า เมื่อรับเงินของผู้ใดมาแล้วถ้าไม่ไปเลือกหรือไปลงให้ก็จะเป็นบาปแก่ตนเอง ดังนั้นเราจึงได้เห็นปรากฏการณ์การ “หลับหูหลับตาเลือกให้” ของชาวบ้านที่ไปเลือกตั้งให้กับผู้ที่แจกเงินให้ตน แต่ปรากฏการณ์นี้ก็ไม่เสมอไป ดังที่ปรากฏในโรคร้อยเอ็ด ที่ว่าสุดท้ายผู้ใช้เงินอย่างมหาศาลกลับพ่ายแพ้แก่อดีตพระมหา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญที่สะท้อนการตัดสินใจในการเลือกตั้งของประชาชนในอีสานได้เป็นอย่างดี

๓.๔ ธนกิจการเมืองกับการเลือกตั้ง

เป็นที่ทราบกันว่าในระยะหลังโดยเฉพาะช่วงการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ พบว่านักธุรกิจหรือพ่อค้าวานิชจะให้ความสนใจทางการเมือง โดยเฉพาะการเข้ามามีตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งในการเลือกตั้งวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ พบว่าจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้งประกอบอาชีพธุรกิจ

ส่วนตัว/ค้าขายมากถึง ๑,๔๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๙๕ รองลงมาคือ นักการเมืองอาชีพ จำนวน ๔๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๙ การเข้ามามีบทบาทของนักธุรกิจมาพร้อมกับความหวังและอำนาจของเงินตรา ประกอบกับการปะทะกันของกลุ่มการเมืองมืออาชีพที่จะแพ้ไม่ได้เพราะคืออาชีพของตน แต่การเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ พบว่าแม้ผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่จะเป็นนักธุรกิจ แต่ผลการเลือกตั้งนักการเมืองมืออาชีพค่อนข้างจะมีความได้เปรียบในชั้นเชิงการหาเสียงและเข้าใจเกมส์การเมืองมากกว่า จึงทำให้นักการเมืองอาชีพได้รับเลือก จำนวน ๑๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๕๐ คน ส่วนรองลงมาคือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๐๐ ทั้งนี้สามารถพิจารณาได้จากตาราง ๓ การนำเสนอข้อมูลอาชีพนักการเมืองมานี้เพื่อต้องการสะท้อนให้เห็นถึงการเข้ามา มีบทบาททางการเมืองของนักธุรกิจ ซึ่งการที่นักธุรกิจเข้ามาเล่นการเมืองไม่ใช่เรื่องเสียหาย แต่จะเสียหายเมื่อนักธุรกิจเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองด้วยการลงทุนขนานใหญ่ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในทางการเมือง เป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่ามีความสัมพันธ์สูง เพราะนักธุรกิจจะมองในเชิงต้นทุนและผลได้เป็นสำคัญ การซื้อเสียงจากประชาชนย่อมนำมาซึ่งการใช้ อำนาจรัฐในการถอนทุนคืนอย่างเลี่ยงไม่ได้ ในกรณีที่นักธุรกิจลงแข่งขันทางการเมือง จะเข้าทำนอง เมื่อแข่งขันแล้วจะแพ้ไม่ได้ เข้าทำนอง **ใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อสร้างความ มั่งคั่งทางเศรษฐกิจ** ดังจะเห็นได้ในปัจจุบันนักธุรกิจต้องลงสมัครรับเลือกตั้งเอง เพื่อปกป้อง หรือเพิ่มพูนผลประโยชน์ในทางธุรกิจ (มานิต นवलละออ, มปป. : ๔๘) อันเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ประชาชนคนไทย คงคุ้นเคยกันอย่างมากกับพฤติกรรมดังที่ได้กล่าวมานี้

ตาราง ๓ แสดงจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้ได้รับเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐

อาชีพ	จำนวนผู้สมัคร				จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ข้าราชการบำนาญ	๒๔๐	๒๕	๒๖๕	๖.๘๑	๑๒	-	๑๒	๓.๐๐
ข้าราชการประจำ	๑๘๒	๑๕	๑๙๗	๕.๐๖	๑๙	๓	๒๒	๕.๕๐
รัฐวิสาหกิจ	๑๖	๓	๑๙	๐.๕๙	๑	๑	๒	๐.๕๐
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	๑,๑๓๖	๒๖๔	๑,๔๐๐	๓๕.๙๕	๙๒	๑๖	๑๐๘	๒๗.๐๐
แพทย์	๒๕	๔	๒๙	๐.๗๔	๙	-	๙	๒.๒๕
ที่ปรึกษา	๑๙	๒	๒๑	๐.๕๔	๓	-	๓	๐.๗๕
เกษตรกร	๒๕๘	๓๑	๒๘๙	๗.๔๒	๑๓	๒	๑๕	๓.๗๕
นักกฎหมาย	๓๑๑	๑๔	๓๒๕	๘.๓๕	๒๑	-	๒๑	๕.๒๕
นักการเมือง	๔๐๘	๕๑	๔๕๙	๑๑.๗๙	๑๔๒	๑๖	๑๕๘	๓๙.๕๐
นักวิชาการ / ครู / อาจารย์	๑๐๔	๒๒	๑๒๖	๓.๒๔	๕	๑	๖	๑.๕๐
พนักงานของรัฐ	๑๕	๓	๑๘	๐.๔๖	-	-	-	-
พนักงานส่วนท้องถิ่น	๘	๑	๙	๐.๒๓	๑	-	๑	๐.๒๕
วิชาชีพอิสระ	๔๒	๕	๔๗	๑.๒๑	๑	๑	๒	๐.๕๐
อาชีพอิสระ / รับจ้าง	๓๑๑	๖๙	๓๘๐	๙.๗๖	๙	๓	๑๒	๓.๐๐
อาชีพอื่น ๆ	๙๙	๓๓	๑๓๒	๓.๓๙	๙	๒	๑๑	๒.๗๕
ไม่ระบุ	๑๔๖	๓๒	๑๗๘	๔.๙๗	๑๔	๔	๑๘	๔.๕๐
รวมทั้งหมด	๓,๓๒๐	๕๗๔	๓,๘๙๔	๑๐๐.๐๐	๓๕๑	๔๙	๔๐๐	๑๐๐.๐๐

แหล่งที่มา : ผู้เขียนสรุปข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (สืบค้นจาก <http://www.ect.go.th/newweb/th/election/index๔.php> วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand
รัฐสภาสาร กันยายน ๒๕๕๔

๔. แนวทางที่น่าจะแก้ไขปัญหาการซื้อสิทธิ-ขายเสียงได้

มรรควิธีในการหาทางในการแก้ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง มีความพยายามในการศึกษาและเสนอในประเด็นดังกล่าวนี้ อาทิ งานของมานิต นवलละออบ (มปป.) ในบทความเรื่อง การรณรงค์เพื่อต่อต้านการซื้อสิทธิ-ขายเสียง : ทฤษฎีและปฏิบัติ งานของเกรียงศักดิ์ เขียวยิ่งและคณะ (๒๕๓๘) เป็นโครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางป้องกันการซื้อสิทธิ-ขายเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอาทิ ข้อเสนอของเกรียงศักดิ์ เขียวยิ่งและคณะ (๒๕๓๘ : ๖๓) คือ การปรับปรุงในการให้ข่าวสารในการเลือกตั้งอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ การรณรงค์ป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงในหมู่บ้าน การมีกลุ่มอาสาเพื่อป้องกันการซื้อสิทธิเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีความเห็นให้ราชการจ่ายเงินให้ผู้ไปลงคะแนนเสียงชดเชยรายได้ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นการจ้างประชาชนไปทำหน้าที่ ค่อนข้างที่จะขัดกับการทำหน้าที่พลเมืองพอสมควร ทั้งนี้ผู้เขียนขอเสนอแนวทางเพื่อใช้ในการลดปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง ดังนี้

๔.๑ การแก้ไขปัญหาเชิงข้อกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดยาแรงด้านการป้องกันการทุจริตในการเลือกตั้งไว้ในมาตรา ๒๓๗ ที่บัญญัติว่า “ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร... ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม...

ถ้าการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา ๖๘ และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าว มีกำหนดเวลาห้าปี (เน้นโดยผู้เขียน) นับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง”

ดูเหมือนว่าการยุบพรรคการเมืองที่ผ่านมาทำให้พรรคการเมืองที่ทำความผิดหลัง ๆ เกิดความหวาดกลัวจนถึงขั้นจะมีการแก้รัฐธรรมนูญในมาตราดังกล่าว นั่นเป็นการยอมรับข้อเท็จจริงประการหนึ่งพรรคการเมืองมีการทุจริตอย่างแน่นอน ขึ้นอยู่กับว่าจะจับได้ และมีหลักฐานมากน้อยเพียงใดเท่านั้นเอง กรณีนี้ผู้เขียนมองว่าการตัดสิทธิกรรมการบริหารพรรค หรือตัวผู้กระทำผิดระยะเวลาห้าปียังถือว่าน้อยไปกับการบ้านทอนประชาธิปไตยของไทย ควรเพิ่มเงื่อนไขเวลาในการถูกตัดสิทธิทางการเมืองอย่างน้อยควรจะเป็น ๑๐-๒๐ ปี ถือเป็น การตัดอนาคตทางการเมืองไปเลย จะทำให้ผู้สมัครแข่งขันกันในเชิงนโยบายและคุณงามความดีและการหาเสียงในทางสร้างสรรค์มากกว่าที่จะแข่งกันด้วยเงินทอง แต่หากจะแข่งด้วยเงินหากถูกดำเนินคดีท่านก็คงต้องยอมรับชะตากรรม และต้องเว้นวรรคเพื่อทบทวนความผิด

๔.๒ ธรรมาธิปไตยแก้ไขธนาธิปไตย

ธนาธิปไตย ธนอุปถัมภ์ และเศรษฐกิจธิปไตย เงินตราธิปไตย (Plutocracy) เป็นการ ใช้เงินในการเลือกตั้ง และเป็นการใช้เงินอย่างรุนแรงกว้างขวางในระบบการเมืองไทย แนวทางหนึ่งที่น่าจะช่วยขับเคลื่อนสังคมไทยให้เป็นสังคมที่ยึดหลักประชาธิปไตยที่แท้จริง เน้นเหตุผลมีความซื่อตรงและซื่อสัตย์ โดยยึดหลักธรรมาธิปไตย ซึ่ง “ธรรมาธิปไตย” หมายถึง การใช้หลักธรรมในการบริหารตัวเอง ครอบคลุม ยึดถือความถูกต้อง ความดีงาม ความจริงใจ และความบริสุทธิ์ใจ อยู่บนหลักการด้วยมีเหตุผล มีจิตใจที่มั่นคง ซื่อตรงและซื่อสัตย์ หรือหากจะแปลตรงตัวก็คือ การปกครองโดยธรรมนั่นเอง สังคมไทยทุกวันนี้ขาดหลัก ธรรมาธิปไตยในการบริหารการพัฒนาธรรมาธิปไตยและการพัฒนาจิตวิญญาณให้หนึ่งอยู่บน หลักความเป็นจริง และความถูกต้อง ทำการด้วยปัญญา เคารพข้อบังคับกฎระเบียบต่าง ๆ มุ่งเน้นในการทำความดีงาม มีแต่ให้ไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตน ยึดถือประโยชน์ส่วนรวม ในการทำความดีนั้นทำให้เกิดความสุขต่อกายและใจ เมื่อมีธรรมาธิปไตยในตนเองและ สังคมแล้ว จะก่อให้เกิด ดังนี้ (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาธรรมาธิปไตย, ๒๕๕๔ : เว็บไซต์)

๑. คุณธรรม หมายถึง มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยันหมั่นเพียร มีความอดทน ต่ออุปสรรค ประกอบอาชีพสุจริต

๒. ความโปร่งใส หมายถึง มีพฤติกรรมและการปฏิบัติเป็นที่เปิดเผย มีกระบวนการ ที่ทำให้สังคมไว้วางใจและตรวจสอบได้เป็นที่พอใจของทุกฝ่าย

๓. ความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในหน้าที่การงาน ใส่ใจต่อปัญหา ภาระต้อหรือร้นในตนเอง ในปัญหาที่เกิดขึ้น กล้าได้กล้าเสียในสิ่งที่ถูกต้อง

๔. การมีส่วนร่วม หมายถึง เปิดโอกาสให้กับทุกคนแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ตลอดจนการปฏิบัติงานในรูปแบบประชาสังคม โดยเน้นการปฏิบัติงานตามเสียงส่วนใหญ่ ปราศจากอคติ ถ้าคนเรามีธรรมาธิปไตยในตัวเองจะไม่สร้างปัญหาให้กับคนอื่น เพราะจะไม่ถือพรรคถือพวกและไม่ยึดถือประโยชน์ส่วนตัว พวกพ้อง มาเป็นแนวทางปฏิบัติ แต่จะมุ่งหาพลังธรรมาธิปไตยในการครองตน เพื่อนำหลักธรรมเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจ โดยเฉพาะการตัดสินใจในการเลือกตั้ง และแก้ไขปัญหารอบๆ ตัวเองก็น่าจะทำให้สังคมไทยก้าวเข้าสู่ความสันติสุขอย่างยั่งยืน

๔.๓ พลเมืองที่พึงประสงค์

การสร้างพลังใหม่ของการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านเด็กและเยาวชนของชาติ เพราะการหล่อหลอมกลมกล่อมเกลตาทางสังคม (Socialization) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การหล่อหลอมความคิดความเชื่อในทางที่ถูกต้องกับการเลือกตั้ง การเห็นคุณค่าเห็นโทษของการซื้อสิทธิและการทุจริตคอร์รัปชัน ระยะเวลาที่ผ่านมาเห็นแนวทางนี้บ้างแล้ว เช่น **โครงการโตไปไม่โกง** ที่กรุงเทพมหานครร่วมกับศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ คิดหลักสูตรเพื่อสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนของนักเรียน ซึ่งนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่น่าจะมีการขยายผลต่อไปให้ครอบคลุมทั้งประเทศ ที่พอจะมีหวังสร้างประเทศไทยให้ใสสะอาดได้บ้าง

๔.๔ การพัฒนาเชิงโครงสร้างในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

เรื่องนี้เป็นโจทย์ใหญ่ที่ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางจนนำมาสู่แนวคิดเรื่องสวัสดิการสังคม ในเรื่องนี้ วิทยากร เชียงกุล^๓ ได้กล่าวถึงการแก้ไขปัญหของการซื้อสิทธิขายเสียงว่า **ต้องปฏิรูปทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (การศึกษา วัฒนธรรม ค่านิยม) เพื่อกระจายความรู้ ความมั่งคั่ง อำนาจต่อรอง สิทธิและโอกาสไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่อย่างทั่วถึงและยุติธรรม** ไม่ใช่แค่ปฏิรูปการเมืองด้วยการแก้ไขรัฐธรรมนูญบางมาตรา หรือ

^๓ วิทยากร เชียงกุล. ปฏิรูปการเมือง. ๒๕๕๐ สืบค้นจาก <http://witayakornclub.wordpress.com/> วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔

การมุ่งทำให้เศรษฐกิจส่วนรวมเจริญเติบโตเท่านั้น จะต้องมีการกระจายอำนาจการปกครอง และการคลังไปสู่ท้องถิ่น และการปฏิรูประบบราชการให้เล็กลงมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีระบบ การตรวจสอบไม่ให้นักการเมืองและข้าราชการฉ้อฉลใช้อำนาจในทางที่ผิดด้วย การปฏิรูป ทางเศรษฐกิจ และสังคม เป็นหัวใจที่สำคัญที่จะทำให้การปฏิรูปการเมืองเป็นประชาธิปไตย เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น แทนที่จะคิดแก้ปัญหาเศรษฐกิจแต่เรื่องการส่งออก การแก้ปัญหาการขาดทุนบัญชีเดินสะพัด ฯลฯ ควรคิดเสียใหม่ว่าถ้าเรามุ่งพัฒนาให้คนไทย มีที่อยู่อาศัย มีอาหาร สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ยกระดับคุณภาพชีวิต มีการศึกษาดี มีงานทำ ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประชาชน ๖๐ กว่าล้านคน ก็จะเป็นพลังงานเศรษฐกิจอย่างมหาศาล เพราะประชาชนมีอำนาจซื้อ ตลาดในประเทศจะมีขนาดใหญ่ขึ้น สินค้าที่ผลิตได้ไม่ต้องพึ่ง การส่งออกทั้งหมด เงินก็จะหมุนเวียนเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจแบบส่งเสริม ซึ่งกันและกัน เมื่อคนไทยส่วนใหญ่มีฐานะดีขึ้น และฐานะไม่แตกต่างกันมาก ความรู้ และข้อมูลข่าวสารที่พวกเขาได้รับไม่แตกต่างกันมาก การจะซื้อเสียง การจะเอาเปรียบกัน ด้วยวิธีต่าง ๆ ก็ลดลงเหมือนในประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งหลายประเทศ มีประชากรและทรัพยากรธรรมชาติน้อยกว่าเราด้วยซ้ำ แต่เศรษฐกิจเขากลับดีกว่า ประชาชน มีมาตรฐานความเป็นอยู่ดีกว่า และการเมืองเป็นประชาธิปไตยที่มั่นคงมากกว่า

๔.๕ หน่วยเฝ้าระวังการซื้อสิทธิขายเสียง

ภาคประชาสังคมเป็นอีกหุ้นส่วนที่สำคัญ (Partnership) ในการขับเคลื่อน เรื่องการรณรงค์ทั้งการรณรงค์เพื่อให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง และการรณรงค์ ให้ประชาชนไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ประกอบกับเป็นองค์กรเฝ้าระวังการซื้อสิทธิขายเสียง หากมีเครือข่ายทั่วประเทศ โดยเฉพาะอาสาสมัครของชุมชนแต่ละชุมชนก็น่าจะช่วยลดปัญหา ลงได้ตามแนวทางของเกรียงศักดิ์ เชี่ยวยิ่งและคณะ (๒๕๓๘ : ๖๓) ก็ถือว่างเป็นอีก แนวทางที่จะช่วยได้หากแต่การขับเคลื่อนข้างยากลำบากนัก เพราะกว่าทศวรรษแล้ว แนวคิดนี้ยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังมากนักหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเอาใจใส่ และทำครอบคลุมทั้งประเทศ ทั้งการเลือกตั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ก็เชื่อว่า จะเป็นนิมิตรหมายที่ดี ที่ผู้ใหญ่ดีจะสู้ผู้ใหญ่มิได้ สังคมน่าจะได้อันดี ๆ เข้าทำหน้าที่แทน ประชาชนบ้าง

LIART

ปัจจัยมบท : ๓) จะมีเพียงการเลือกตั้งที่แสดงอำนาจของประชาชน?

จากที่ผู้เขียนได้อธิบายขยายความประเด็นปัญหาเรื่องการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งมานี้คงเน้นย้ำว่าพฤติกรรมดังกล่าวมา *ไม่ได้เกิดเฉพาะพื้นที่ภาคอีสานเท่านั้น*^๔ หากแต่เป็นปัญหาสำคัญของชาติและถือเป็นวาระแห่งชาติที่มาพร้อมกับ การเลือกตั้งในทุกเวทีก็ว่าได้ การเลือกตั้งแม้จะเป็นกระบวนการทางประชาธิปไตยหนึ่งที่มีอาจปฏิเสธได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าอำนาจของประชาชนจะสิ้นสุดเมื่อการเลือกตั้งผ่านไปแล้วเท่านั้น ประชาชนยังมีอำนาจในการถอดถอนนักการเมือง การมีส่วนร่วมในการเสนอกฎหมาย วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือถ้าจะเรียกอีกอย่างก็คือ การแสดงอำนาจในทางตรงของประชาชน หากเห็นว่าพฤติกรรมของนักการเมืองขี้ฉ้อ ประชาชนก็ควรต่อสู้ เพราะประเทศชาติเป็นของประชาชนทุกคน สุดท้ายก็ได้แต่หวังว่าวันหนึ่งประชาชนจะได้เรียนรู้ผลลัพธ์ของการเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม คงไม่ถึงขั้นต้องยกเลิกการเลือกตั้งเพราะการซื้อสิทธิขายเสียง เพราะผู้เขียนเชื่อมั่นอยู่อย่างหนึ่งว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ต้องยอมรับ เรียนรู้ เข้าใจ และอยู่ร่วมกับประชาชน และพร้อมที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหภายใต้บริบทสังคมแบบไทยๆ ที่ไม่เหมือนชาติใดในโลก

๑๑๑

^๔ ผู้สนใจสามารถอ่านงานบทความเรื่อง ๑๐๐ เล่ห์ ๑,๐๐๐ เหลี่ยมโกงการเลือกตั้ง ของ วิจิตร อยู่สุภาพ อดีตเลขาธิการ กกต.(ใน กกต. ๒๕๔๕. ๔ ปี กกต.สุจริตและเที่ยงธรรม. กทม. : สามเจริญพานิชย์) ซึ่งกล่าวถึงวิธีการโกงการเลือกตั้งของผู้สมัครและหัวหน้าคะแนนแบ่งเป็นรายภาค ซึ่งครอบคลุมทั่วประเทศไว้อย่างน่าสนใจ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่งและคณะ. ๒๕๓๘. การศึกษาแนวทางป้องกันการซื้อสิทธิ-ขายเสียง
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานวิจัยภาควิชา
สังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
คนไต่บ้าน. มปท. โรคร้อยเอ็ด ย้อนรอยตำนานโรคเลือกตั้งยาวนาน ๓๐ ปี. ค้นวันที่ ๑๘
พฤษภาคม ๒๕๕๔ จาก <http://www.oknation.net/blog/konthaiban/2007/12/22/entry-1>
เซาวนะ ไตรมาส. ๒๕๕๐. ข้อมูลพื้นฐาน ๗๕ ปีประชาธิปไตยไทย ๒๔๗๕-๒๕๕๐.
พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา.
ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. ๒๕๔๖. การเมืองสองฝั่งโขง. กรุงเทพฯ : มติชน.
ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. ๒๕๕๓. นักการเมืองไทย : จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน
การคอร์รัปชัน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สายธาร.
นิยม รัฐอมฤต. ๒๕๕๓. โรคร้อยเอ็ด. ค้นวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔ จาก
<http://www.thaipoliticsgovernment.org/wiki/>.
ประเวศ วะสี. มปท. ทางออกจากธนาธิปไตย ประชาธิปไตยโดยตรง – สังคมเข้มแข็ง.
ค้นวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔ จาก <http://www.prawase.com/article/74.pdf>
ไพฑูริย์ บุญวัฒน์. ๒๕๓๘. ระบบการเลือกตั้งที่ลดการซื้อเสียงและให้โอกาสคนดีสมัคร
เลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
มานิต นวลละออ. มปป. การรณรงค์เพื่อต่อต้านการซื้อสิทธิ-ขายเสียง : ทฤษฎีและปฏิบัติ.
мпท. : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สืบค้นจาก Thailand Library
Integrated System.
รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. ๒๕๔๔. คู่มือการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์
คปไฟ. หน้า ๓๗
วิชา ไชยสาร. ๒๕๔๔. ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร : บี.เจ.เพลท.
โปรเซซาเซอร์.

วิวัฒน์ชัย อัดถากร. ๒๕๕๓. นวัตกรรมกระบวนการทัศน์พัฒนาเศรษฐกิจไทยในอนาคต เพื่อความเป็นธรรมทางสังคม กับการบริหารนโยบายสาธารณะแนวใหม่ สู่พุทธศตวรรษ ๒๕๖๐. ใน วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

วิสุทธิ โปธิแทน. ๒๕๕๐. แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ๒๕๕๔. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๗๖. ค้นวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔ จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/>.

วิทยากร เชียงกุล. ๒๕๔๐. ปฏิรูปการเมือง. ค้นวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔ จาก <http://witayakornclub.wordpress.com/>.

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๐. ภาคอีสานครองแชมป์ ประชากรมากที่สุด. ค้นวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔ จาก http://www.cps.chula.ac.th/html_th/pop_base/trend/trend_004.htm

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาธรรมาธิปไตย. ๒๕๕๔. พลังชีวิตธรรมาธิปไตยชุมชนในวิถีมุสลิม. ค้นวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔ จาก <http://www.dhmt.org/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=1>

สมชัย ภัทรธนานันท์. ๒๕๔๘. อีสานกับรัฐไทย : การครอบงำ ความขัดแย้ง และการต่อต้าน. มหาสารคาม : วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมบัติ จันทรวงศ์. ๒๕๓๖. เลือกตั้งวิกฤต : ปัญหาและทางออก. กรุงเทพฯ : คบไฟ.

สมบัติ อารังธัญวงศ์. ๒๕๔๖. การเมือง : แนวคิดและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม

สุวัฒน์ชัย แสงราช. ๒๕๔๑. แนวคิดและบทบาททางการเมืองของนายถวิล อุดล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๕๓๒ . วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. มปท. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.

ค้นวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔ จาก <http://www.ect.go.th/newweb/th/election/>.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. ๒๕๕๐. **สถิติข้อมูลการเลือกตั้ง.** วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔ จาก <http://www.ect.go.th/newweb/th/election/index4.php>

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. ๒๕๕๓. **ประมาณการเศรษฐกิจไทยปี ๒๕๕๓ เดือนมิถุนายน.** มปท.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. ๒๕๕๓. **สงครามประชาธิปไตย.** พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

UNDP. 2009. **Human security, Today and tomorrow Thailand human development report.** Bangkok : United Nations Development Programme.

Legislative Institutional Repository of Thailand
รัฐสภาสาร กันยายน ๒๕๕๔

**ความวิปลาสกลาดเคลื่อนจากหลักการ
ประชาธิปไตยของการเมืองไทย :
บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐**

ดร.โชคชัย สุทธาเวศ *

๑. บทนำ : หลักการประชาธิปไตยกับระบบพรรคการเมือง

การเมืองในระบบประชาธิปไตย ต้องการผู้แทนและรัฐบาลที่มาจากประชาชน ฉะนั้นการมีพรรคการเมืองที่แข่งขันกันให้ประชาชนเลือกผู้สมัครของตนเข้าไปนั่งในสภาและบริหารบ้านเมืองถือเป็นปัจจัยสำคัญ พรรคการเมืองในสังคมประชาธิปไตยจึงจะต้องเป็นองค์การอิสระของประชาชนและปกครองตนเองตามหลักประชาธิปไตย (Magleby ๒๐๐๕ และโชคชัย สุทธาเวศ ๒๕๕๐) ตามหลักการดังกล่าวประชาชนจึงมีสิทธิตั้งพรรคการเมืองโดยอิสระ ในประเทศเสรีนิยมต่างๆ จึงอาจมีพรรคการเมืองจำนวนหลักสิบ เช่น ในประเทศสวีเดน ไปถึงหลักหลายร้อย เช่น ในประเทศอินเดีย ก็เป็นไปได้ แต่ในเมืองไทยมีอคติจากฝ่ายที่ไม่ชอบประชาธิปไตยแบบสากลบ้าง ฝ่ายที่ไม่ชอบระบบหลายพรรคบ้าง และฝ่ายที่มุ่งเน้นการปราบปรามการทุจริตของพรรคการเมืองบ้าง กลุ่มอำนาจที่เป็นปฏิปักษ์กับพรรคการเมืองเหล่านี้จึงมีแนวโน้มทำให้พรรคการเมืองไทยไม่มั่นคงหรือควบคุมพรรคการเมืองไทยไม่ให้เข้มแข็ง ระบบกฎหมาย ระบบงานธุรการ และระเบียบการต่างๆ ทั้งการจัดตั้ง การรับสมัครสมาชิก การเงิน และการประชุมใหญ่ ฯลฯ ที่ถูกกำหนดขึ้น

* อาจารย์สาขารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
อดีตหัวหน้าพรรคสังคมนิยมไทย

หรือประกาศใช้เพื่อให้พรรคการเมืองอยู่ในกรอบการประพฤติอันดีนั้น แท้จริงแล้วก็แฝงไว้ด้วยการควบคุมพรรคการเมืองมากกว่าการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพรรคการเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศอย่างแท้จริง

หนึ่งในบรรดาอคติทั้งหลายมีนัยต่อพรรคการเมืองนั้น พรรคการเมืองขนาดเล็ก โดยเฉพาะที่เกิดขึ้นใหม่ก็เป็นเป้าหมายหนึ่งที่ได้รับผลกระทบอย่างแรงไปด้วย อาทิ อคติที่ว่า “พรรคการเมืองเล็กๆ ทำให้การเมืองไม่มั่นคง และหากร่วมเป็นรัฐบาลก็จะยิ่งทำให้รัฐบาลไม่มั่นคง” และ “พรรคการเมืองขนาดเล็กไม่ได้ทำเพื่อประชาชนจริง แต่ตั้งขึ้นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากเงินทุนของรัฐที่ให้แก่พรรคการเมือง” ฉะนั้นพรรคการเมืองขนาดเล็กจึงจะต้องมีไม่มาก แม้รัฐธรรมนูญจะอนุญาตให้จัดตั้งพรรคการเมืองได้ แต่ก็ต้องมีกฎเกณฑ์ที่ทำให้พรรคการเมืองเหล่านี้ล้มสลายไปได้ง่าย การกำหนดเงื่อนไขต่อการจัดตั้งและดำรงอยู่ของพรรคการเมืองโดยมิใช่หลักประชาธิปไตยแต่เป็นเผด็จการระบบราชการจึงถูกนำมาใช้อย่างเคร่งครัด โดยคณะผู้มีอำนาจร่างกฎหมายและผู้ควบคุมพรรคการเมืองในรอบประมาณ ๑๐ ปีที่ผ่านมา อันเป็นความวิปลาสคลาดเคลื่อนไปจากหลักการประชาธิปไตยที่เคารพสิทธิประชาชนอย่างแท้จริง

ในบทความนี้ ผู้เขียนจึงต้องการแสดงให้เห็นว่าประชาธิปไตยของประเทศของเราเกิดความวิปลาสคลาดเคลื่อนไปจากหลักการประชาธิปไตยในประเด็นการจัดตั้งและดำรงอยู่ของพรรคการเมืองอย่างไรบ้าง (ไม่รวมการยุบพรรคเพราะทุจริตการเลือกตั้งซึ่งก็ไม่สมควรถึงขั้นยุบพรรค แต่ควรปลดกรรมการพรรคที่กระทำผิดออกจากตำแหน่ง หรืออย่างมากก็ปลดกรรมการบริหารพรรคทั้งหมด) ด้วยเหตุที่ในระหว่างปลาย พ.ศ. ๒๕๕๑ - ต้น พ.ศ. ๒๕๕๒ พรรคการเมืองขนาดเล็กมากกว่า ๓๐ พรรค ถูกยุบ (ประกาศให้สิ้นสภาพ) โดยนายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง) โดยตอบสมมติฐานของเรื่องด้วยการวิพากษ์ถึงความวิปลาสคลาดเคลื่อนไปจากหลักการประชาธิปไตยของไทย ต่อกรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ในอนาคตจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักการเมืองผู้มีจิตวิญญาณแห่งประชาธิปไตยและประชาชนผู้รักความเป็นธรรมทั้งหลายสมควรร่วมมือกันปรับปรุงแก้ไขกฎหมายฉบับนี้ให้กลับไปสถิตอยู่ ณ จุดแห่งความเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้อง และเพื่อสนับสนุนต่อการรังสรรค์ไปสู่ความสมบูรณ์แห่งอารยประชาธิปไตยในประเทศไทย

๒. สมมติฐานของความวิปลาสคลาดเคลื่อนและการขจัดความวิปลาสคลาดเคลื่อนจากหลักประชาธิปไตย

๑. ความวิปลาสคลาดเคลื่อนจากหลักประชาธิปไตยในกรณีการจัดตั้งและดำรงอยู่ของพรรคการเมือง ปรากฏในมาตรา ๒๖, ๓๔, ๓๕ และ ๙๑ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ และประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง การรับสมัครสมาชิกพรรคการเมือง การจัดทำและแบบทะเบียนสมาชิกพรรคการเมือง และวิธีการแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นการละเมิดสิทธิประชาชนและสิทธิของพรรคการเมือง โดยจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของประชาชน และกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง บทบัญญัติและประกาศดังกล่าวย่อมไม่ชอบด้วยคือขัดต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ในมาตรา ๒๙ และ ๖๕ จึงไม่สามารถใช้บังคับได้

๒. ทางออกที่เป็นไปได้ในการขจัดความวิปลาสคลาดเคลื่อนจากหลักประชาธิปไตยตามสมมติฐานข้อ ๑. คือการยกเลิกสาระที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญอันเป็นทางออกอันสำคัญที่มีใช้ทางตันทางหนึ่งก็คือ การดำเนินกระบวนการเรียกร้องสิทธิทางการเมืองที่กำหนดโดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือยื่นคำร้องผ่านการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และศาลรัฐธรรมนูญ โดยองค์การสุดท้ายคือ ศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นผู้ชี้ขาดหรือมีคำสั่งหรือไม่ที่จะยกเลิกมาตราและกฎระเบียบต่างๆ ที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งคุณภาพในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญย่อมเป็นปัจจัยชี้ขาดที่สำคัญ

๓. ข้อกฎหมายที่เป็นหัวใจของประเด็นปัญหาเกี่ยวกับบทพิสูจน์สมมติฐาน

๓.๑ ข้อกฎหมาย

ข้อ ๓.๑.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๖ บัญญัติว่า

“รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

ความวิปลาสคลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยของการเมืองไทย
บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

ข้อ ๓.๑.๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๖๕
บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์
ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น
ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่
บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง
ต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข...”

ข้อ ๓.๑.๓ มาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของ
ประชาชน และสามารถอ้างอิงใช้สำหรับกรณีพรรคการเมืองได้ด้วยนั้น มีหลายมาตรา เช่น

มาตรา ๒๖ บัญญัติว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร
ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

มาตรา ๒๗ บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้
โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง
และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ
โดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง”

มาตรา ๒๘ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือ
ใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์
ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยก
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตาม
บทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติ
รายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและ
เสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐ ในการ
ใช้สิทธิตามความในหมวดนี้”

LIRT

มาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติว่า
“การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำ
มิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้
กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมาย
ให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุ
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออก
โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม”

มาตรา ๓๐ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความ
คุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง
ในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะ
ของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความ
คิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

ข้อ ๓.๑.๔ อารัมภบทส่วนต้นก่อนมาตรา ๑ ของพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติว่า “...พระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล
ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๕ มาตรา ๖๔ และมาตรา ๖๕
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย...”

รายละเอียดของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่นำมาใช้อ้าง
เพื่อออกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มีดังต่อไปนี้

ความวิปลาสคลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยของกรมการเมืองไทย
บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

๑) มาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐
บัญญัติว่า

“การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม”

๒) มาตรา ๓๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐
บัญญัติว่า

“บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายหรือกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจรรยาบรรณ”

๓) มาตรา ๔๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐
บัญญัติว่า

“สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

๔) มาตรา ๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐
บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

รัฐสภาสาร กันยายน ๒๕๕๔

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้”

๕) มาตรา ๖๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและความต่อเนื่องในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของ

ความวิปลาสมคลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยของการเมืองไทย :
บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

ประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ”

ข้อ ๓.๑.๕ ประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง การรับสมัครสมาชิกพรรคการเมือง การจัดทำและแบบทะเบียนสมาชิกพรรคการเมือง และวิธีการแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ หมวด ๑ การรับสมัครสมาชิกพรรคการเมือง กำหนดว่า

“ข้อ ๔ ในการรับสมัครสมาชิกพรรคการเมืองต้องจัดทำใบสมัครสมาชิกพรรคการเมือง โดยมีรายละเอียดของผู้สมัครอย่างน้อย ดังต่อไปนี้

๑. ชื่อตัว ชื่อสกุล
๒. เลขประจำตัวประชาชน
๓. วัน เดือน ปีเกิด
๔. ลายพิมพ์นิ้วมือ
๕. ที่อยู่ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร
๖. อาชีพ
๗. วัน เดือน ปี ที่สมัคร
๘. สถานที่รับสมัคร
๙. เลขประจำตัวสมาชิก วันเดือนปีที่รับเข้าเป็นสมาชิก
๑๐. คำรับรองของผู้สมัครสมาชิกว่าตนเองมิได้เป็นสมาชิกของ

พรรคการเมืองอื่นอยู่ในขณะเดียวกัน และคำรับรองของนายทะเบียนสมาชิกพรรคการเมืองว่าได้ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครสมาชิกแล้ว มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม มิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ ผู้สมัครจะต้องยื่นใบสมัครด้วยตนเอง ตามสถานที่ที่พรรคการเมืองกำหนด

ข้อ ๕ เอกสารประกอบการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ประกอบด้วย

๑. รูปถ่ายขนาด ๑.๕ นิ้ว (รูปปัจจุบันถ่ายไว้ไม่เกิน ๖ เดือน) จำนวน ๒ รูป
๒. สำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน จำนวน

อย่างละ ๒ ชุด

๓. สำเนาหนังสือสำคัญการแปลงสัญชาติ กรณีมีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี หรือเอกสารอื่นใดที่ใช้ยืนยันแทนได้ จำนวน ๒ ชุด

ข้อ ๖ เมื่อมีการรับสมัครสมาชิก ให้พรรคการเมืองจัดส่งสำเนาใบสมัครสมาชิกและเอกสารประกอบดังกล่าวให้นายทะเบียนพรรคการเมืองภายในวันศุกร์ของทุกสัปดาห์

ข้อ ๓.๑.๖ มาตรา ๑๙ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดว่า

“ผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกต้องเป็นบุคคลธรรมดาผู้มีสัญชาติไทย มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง โดยยื่นใบสมัครด้วยตนเองพร้อมเอกสารประกอบตามที่นายทะเบียนกำหนดต่อพรรคการเมืองที่ผู้นั้นประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิก และให้คำรับรองว่าตนมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นอยู่ในขณะเดียวกัน ตามสถานที่ที่พรรคการเมืองกำหนด และให้พรรคการเมืองส่งสำเนาใบสมัครและเอกสารประกอบดังกล่าวให้นายทะเบียน...”

ข้อ ๓.๑.๗ มาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติว่า

“ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองใด พรรคการเมืองนั้นต้องดำเนินการรับสมัครสมาชิกให้มีจำนวนไม่น้อยกว่าห้าพันคน ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา”

ข้อ ๓.๑.๘ มาตรา ๙๑ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติว่า

“พรรคการเมืองย่อมสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

๑. ไม่สามารถดำเนินการตามมาตรา ๒๖ ได้ ภายในเวลาที่กำหนด
๒. ไม่ส่งสมัครเข้ารับเลือกตั้ง.....

๓. มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงห้าพันคนเป็นระยะเวลาติดต่อกันหนึ่งปี
๔. ไม่มีการเรียกประชุมใหญ่พรรคการเมือง.....

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนหรือเมื่อมีผู้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนว่ามีเหตุตามมาตรานี้ ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง ถ้าเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองใดจริง ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าพรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง

ในกรณีที่หัวหน้าพรรคการเมืองที่ถูกประกาศว่าสิ้นสภาพตามวรรคสอง เห็นว่าการประกาศของนายทะเบียนไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น อาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งเลิกการประกาศได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

มิให้นำความในมาตรานี้มาใช้บังคับกับกรณีที่พรรคการเมืองมีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”

ข้อ ๓.๑.๙ ความจากมาตรา ๑๙, ๒๖ และ ๙๑ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ในเรื่องการสิ้นสภาพของพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องกับประเด็นจำนวนสมาชิก และสาขาพรรคการเมือง กฎหมายฉบับนี้จึงกำหนดไว้ ๓ กรณี คือ

๑. พรรคการเมืองมีสมาชิกไม่ครบห้าพันคนภายใน ๑ ปี นับจากวันได้รับการจัดแจ้งจัดตั้งพรรคการเมืองโดยนายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง)

๒. พรรคการเมืองมีสาขาไม่ครบทุกภาคตามจำนวนที่นายทะเบียนพรรคการเมืองประกาศ ซึ่งข้อเท็จจริงคืออย่างน้อยใน ๔ ภาคๆ ละ ๑ สาขา ภายใน ๑ ปี นับจากวันได้รับการจัดแจ้งจัดตั้งพรรคการเมืองโดยนายทะเบียนพรรคการเมือง

๓. พรรคการเมืองเคยมีสมาชิกมากกว่าห้าพันคน แต่ต่อมาเหลือไม่ถึงห้าพันคนเป็นระยะเวลาติดต่อกัน ๑ ปี

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand
รัฐสภาสาร กันยายน ๒๕๕๔

การดำเนินการตามมาตราเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนในทางระเบียบปฏิบัติโดยประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง การรับสมัครสมาชิกพรรคการเมือง การจัดทำและแบบทะเบียนสมาชิกพรรคการเมือง และวิธีการแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง ต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองฯ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ดังที่อ้างถึงแล้วนั้น

ข้อ ๓.๑.๑๐ มาตรา ๓๔-๓๗ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติว่า

“มาตรา ๓๔ ในกรณีที่พรรคการเมืองใดจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง ให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่จัดตั้งสาขาพรรคการเมืองนั้น

หนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองให้เป็นไปตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด และอย่างน้อยจะต้องมีรายการแสดงที่ตั้งสาขาพรรคการเมือง รายชื่อ อาชีพ และที่อยู่ของกรรมการสาขาพรรคการเมืองนั้น

เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองแล้ว ให้ออกหนังสือรับรองการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง”

“มาตรา ๓๕ คณะกรรมการสาขาพรรคการเมือง ประกอบด้วยประธานสาขาพรรคการเมือง รองเลขานุการสาขาพรรคการเมือง เหนรัญญิกสาขาพรรคการเมือง นายทะเบียนสมาชิกสาขาพรรคการเมือง โฆษกสาขาพรรคการเมือง และกรรมการอื่นของสาขาพรรคการเมือง ซึ่งเลือกตั้งโดยที่ประชุมใหญ่สาขาพรรคการเมือง จากสมาชิกผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์และไม่มียกเว้นต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๒ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๑๓) และ (๑๔) ของรัฐธรรมนูญ

กรรมการสาขาพรรคการเมืองมีวาระการดำรงตำแหน่งตามข้อบังคับพรรคการเมือง ซึ่งต้องไม่เกินคราวละสี่ปี และอาจได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งอีกได้”

“มาตรา ๓๖ ให้คณะกรรมการสาขาพรรคการเมืองมีหน้าที่ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย นโยบายและข้อบังคับพรรคการเมือง”

ข้อ ๓.๑.๑๑ ประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง บัญชีรายชื่อภาคและจังหวัด พ.ศ. ๒๕๕๐ ลงวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดรายชื่อภาคสำหรับ

มาตรา ๒๖ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐
ไว้สี่ภาคคือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓.๒ ประเด็นปัญหาในข้อกฎหมาย

๓.๒.๑ มาตรา ๖๕ ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งบัญญัติให้บุคคล
มีเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองนั้น มิได้บัญญัติลงในมาตรานี้ให้การใช้สิทธิ
จัดตั้งพรรคการเมืองของบุคคลจะต้องตรากฎหมายสำหรับพรรคการเมืองรองรับเป็นการ
เฉพาะ ไม่เหมือนกับการใช้สิทธิในหลายกรณีที่หากจะให้มีการจำกัดสิทธิอื่นนอกเหนือจากที่
รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ก็ให้กระทำการผ่านการตรากฎหมายเพื่อการนั้นขึ้นเป็นการเฉพาะ และ
นอกเหนือมาตรานี้ก็ไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตราอื่นใดอีกที่บัญญัติให้มีการออก
กฎหมายสำหรับองค์กรใดเพื่อควบคุมพรรคการเมืองเป็นการเฉพาะ

ในบรรดามาตราต่าง ๆ ทั้ง ๖ มาตรา คือ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๑
มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๕ มาตรา ๖๔ และมาตรา ๖๕ ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐
ที่ถูกอ้างเพื่อจำกัดสิทธิประชาชนด้วยการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า
ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ นั้น เป็นการยกบทบัญญัติทั่วไป ทั้งที่มีสาระไม่ตรง
และตรงเกี่ยวกับพรรคการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา ๒๙ ที่อ้างเป็นมาตราแรกนั้น
เป็นมาตราที่สำคัญมาก แต่เป็นการถูกอ้างที่ขัดกันระหว่างรัฐธรรมนูญกับการออกกฎหมาย
โดยมาตรานี้กำหนดไว้ชัดเจนว่า “...การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญ
รับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะ
เพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่ง
สิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมาย
ให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุ
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย... การตราพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงเป็นการตราขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิ
และเสรีภาพ โดยไม่มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้อำนาจเป็นการเฉพาะไว้แต่อย่างใด
ความเป็นโมฆะของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐
จึงเป็นประเด็นการไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญรับรองไว้ให้ นี้ เป็นประการแรก

แต่มาตราที่มีบทบัญญัติสำคัญ ๆ อันเป็นคุณและสามารถเอื้อประโยชน์แก่การดำรงอยู่และดำเนินงานของพรรคการเมือง และการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและองค์กรตามรัฐธรรมนูญเพื่อรองรับการใช้สิทธิของประชาชนนั้น มิได้ถูกนำมาอ้างถึงเพื่อการตรากฎหมายฉบับนี้ ดังที่ระบุแล้วในตอนต้น เช่น

มาตรา ๒๖ บัญญัติว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

มาตรา ๒๗ บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง”

มาตรา ๒๘ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้”

และมาตรา ๓๐ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความ

ความวิปลาสคลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยของกรมการเมืองไทย
Legislative Institutional Repository of Thailand
บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

ดร.โชคชัย สุทธาเวศ

คิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม"

จากข้อสังเกตข้างต้นจึงย่อมแสดงถึงว่าสาระสำคัญพื้นฐานเกี่ยวกับพรรคการเมือง พึงยึดถือจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญมากกว่ากฎหมายระดับต่ำลงมา

๓.๒.๒ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้พรรคการเมืองยุติการดำเนินงานก็เมื่อถูกคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคการเมืองไว้เพียงสามกรณีเท่านั้น คือ เพราะเหตุการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา ตามมาตรา ๒๓๗ หรือทำการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือได้อำนาจมาโดยมิได้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๖๘ แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติให้พรรคการเมืองต้องยุติการดำเนินงานไว้เกือบ ๒๐ สาเหตุ อันเป็นการบัญญัติกฎหมายระดับรองลงไปจากรัฐธรรมนูญที่จำกัดสิทธิประชาชนเกินกว่าขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนด และเรียกชื่อการให้พรรคการเมืองยุติการดำเนินงานนั้นแตกต่างกันหลายคำ เช่น การยุบพรรคการเมือง (เกิดขึ้นได้ ๒ เหตุปัจจัย ตามมาตรา ๔๒ และมาตรา ๘๒ และ ๑๐ เหตุปัจจัยตามมาตรา ๙๔) การสิ้นสภาพพรรคการเมือง (เกิดขึ้นได้มี ๔ เหตุปัจจัยตามมาตรา ๙๑) และการเลิกพรรคการเมือง (เกิดขึ้นได้ ๒ สาเหตุ ตามมาตรา ๙๒) อันเป็นการทำให้พรรคการเมืองยุติการดำเนินงานโดยง่ายตาย มิใช่ให้อำนาจให้พรรคการเมืองดำเนินงานอย่างต่อเนื่องดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ว่า "พรรคการเมือง หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง โดยได้รับการจัดแจ้งการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมุ่งที่จะส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอื่นอย่างต่อเนื่อง" เท่ากับว่า นายทะเบียนพรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการ

การเลือกตั้งอัยกฏหมายในมาตราอื่น ๆ มิได้ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามความในมาตรา ๔ นี้
อย่างแท้จริง เพราะรับรองสิทธิเพียงชั่วคราวและประดิษฐ์กฎเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ
ในรายละเอียดเพื่อพร้อมต่อการลบล้างสิทธิของประชาชนอันรัฐธรรมนูญมิได้ให้อำนาจไว้

๓.๒.๓ นายทะเบียนพรรคการเมืองอาศัยมาตรา ๖ ของพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ให้อำนาจนายทะเบียน
พรรคการเมืองควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานของพรรคการเมือง และปฏิบัติงาน
ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ อย่าง
กว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกประกาศต่าง ๆ ของนายทะเบียนพรรคการเมือง
แต่กฎหมายมิได้บัญญัติให้พรรคการเมืองและนายทะเบียนพรรคการเมืองจะต้องเห็นชอบ
ร่วมกันในการออกประกาศต่าง ๆ ของนายทะเบียนพรรคการเมือง อันแสดงถึง
การมีอำนาจที่สมดุลกันระหว่างองค์กรที่มีลักษณะคล้ายศาลหรือกิ่งศาลกับพรรคการเมือง
ซึ่งเป็นองค์กรพื้นฐานที่จะไปเป็นรัฐบาล คือ การทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารแต่อย่างใด ทั้งการ
ออกประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง จะขอความเห็นพ้องหรือขอมติในที่ประชุม
ร่วมระหว่างผู้แทนพรรคการเมืองกับคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือไม่ก็ได้ อาทิ ประกาศ
นายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง การรับสมัครสมาชิกพรรคการเมือง การจัดทำและแบบ
ทะเบียนสมาชิกพรรคการเมือง และวิธีการแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นหรือ
ลดลงต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็น
ประกาศที่เป็นอุปสรรคต่อความสะดวกในการดำเนินงานอย่างเห็นได้ชัด ตั้งอยู่ในศีลธรรม
และรับผิดชอบตนเองของพรรคการเมือง และเป็นประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง

ความวิปลาสคลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยของการเมืองไทย
บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

ที่ออกบังคับใช้โดยไม่ผ่านการร่วมเห็นชอบจากผู้แทนพรรคการเมืองต่างๆ อันไม่สอดคล้องกับวิถีทางประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ในแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

๓.๓ ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง

๓.๓.๑ บทบัญญัติตามมาตรา ๒๖ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่กำหนดให้พรรคการเมืองจะต้องมีสมาชิกอย่างน้อยห้าพันคน และมีสาขาพรรคตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศอย่างน้อย ๔ สาขา ภายในหนึ่งปีนั้น เป็นบทบัญญัติที่ตายตัว มีลักษณะเป็นอัตวิสัย ไม่เป็นวัตถุวิสัย คือไม่สอดคล้องกับความเป็นมาและพื้นฐานของพรรคการเมืองที่แตกต่างกันไป วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน ความพร้อมและความสมัครใจของประชาชนที่จะเป็นสมาชิก และเข้าร่วมกิจกรรมกับพรรคการเมืองตามวิถีทางประชาธิปไตย อิสรภาพของคณะกรรมการบริหารและสมาชิกพรรคในการวางยุทธศาสตร์และโครงสร้าง (สาขา) พรรค และสภาพการณ์และบรรยากาศทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่ผันแปรไม่เที่ยงแท้แน่นอนทั้งในภาพรวมของประเทศและในภูมิภาคต่างๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชนในการสมัครเข้าเป็นสมาชิก การดำรงอยู่ของการเป็นสมาชิก และการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง

๓.๓.๒ การหาสมาชิกให้ได้ห้าพันคนภายในระยะเวลาหนึ่งปีเป็นเรื่องที่ทำได้ยากสำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กที่เน้นอุดมการณ์และไม่มีนายทุนหนุนหลัง เนื่องจากตามหลักประชาธิปไตยแล้วประชาชนต้องพิจารณาเข้าเป็นสมาชิกพรรคด้วยความสมัครใจตามธรรมชาติ ผ่านการเรียนรู้ ซึ่งต้องใช้เวลาตัดสินใจ เพราะไม่สามารถบังคับประชาชนหรือใช้วิธีการที่ไม่เป็นประชาธิปไตยเพื่อทำให้ประชาชนสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้ ฉะนั้นหากจะคงจำนวนสมาชิกดังกล่าวไว้ก็จำเป็นต้องแก้กฎหมายเพื่อขยายเวลาออกไปให้มากพอ แต่หากยังคงกรอบเวลาดังกล่าวก็จำเป็นต้องลดจำนวนสมาชิกลง ซึ่งจำเป็นต้องแก้กฎหมายเช่นกัน

๓.๓.๓ การจัดตั้งสาขาพรรคสี่สาขาภายในระยะเวลาหนึ่งปีเป็นเรื่องที่ทำได้ยากเช่นกัน เนื่องจากแต่ละภูมิภาคหรือท้องถิ่นมีขนบธรรมเนียมประเพณีและความนิยมชมชอบในทางการเมืองที่แตกต่างกัน เช่น ในระยะเวลาที่ผ่านมา ในภาคใต้ประชาชนส่วนใหญ่นิยมชมชอบพรรคประชาธิปัตย์ ภาคเหนือประชาชนส่วนใหญ่นิยมชมชอบพรรคเพื่อไทย (พลังไทยรักไทยและพรรคพลังประชาชนเดิม) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประชาชนส่วนใหญ่

นิยมชมชอบพรรคเพื่อไทย (พลังไทยรักไทยและพรรคพลังประชาชนเดิม) ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ประชาชนส่วนใหญ่นิยมชมชอบพรรคชาติไทยพัฒนา (พรรคชาติไทยเดิม) เป็นต้น การจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองในที่แห่งใดจึงจำเป็นต้องใช้เวลานานพอสมควร เช่น ๓-๕ ปี หรือมากกว่านั้น เพื่อทำความเข้าใจ สร้างการตื่นตัวของผู้ที่ติดยึดกับพรรคการเมืองเดิม และให้การศึกษาประชาชนในทางการเมืองของพรรคการเมืองใหม่ที่จะไปเป็นคู่แข่งของพรรคการเมืองเดิม ประกอบกับสถานการณ์วิกฤตในทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๙ - ปัจจุบัน อาทิ การประท้วงของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ กระทบต่อระบบรัฐสภาและพรรคการเมืองโดยทั่วไป โดยเฉพาะพรรคการเมืองนั้นถูกโจมตีจากชนชั้นกลาง (ผู้มีความรู้ มีฐานะ และตำแหน่งสำคัญๆ ในทางสังคม) อย่างหนักว่าเป็นองค์กรแห่งความชั่วร้ายและการทุจริต ทำให้เป็นอุปสรรคต่อพรรคการเมืองที่จัดตั้งใหม่ในการสร้างความนิยมชมชอบจากประชาชน การแสวงหาสมาชิก และการจัดตั้งสาขาในจังหวัดตามภาคต่างๆ

ประกอบกับในการบริหารงานพรรคการเมืองนั้น การตั้งสาขาพรรคจะมีที่ใดและจำนวนเท่าใด หรือมีลักษณะหน่วยงานภายในพรรคแบบใดย่อมเป็นเสรีภาพทางการบริหารขององค์กรประชาธิปไตยพรรคการเมืองของประชาชน พรรคการเมืองอาจ

ความวิปลาสนคลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยของการเมืองไทย :
บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

ดร.โชคชัย สุทธาวาศ

จะจัดตั้งหน่วยงานย่อยของพรรคแบบง่าย ๆ ตามสมรรถนะและความพร้อม และประหยัด
ในทางการเงินและบุคลากร แต่การตั้งสาขาพรรคตามแบบที่กฎหมายกำหนดนั้น เป็นการ
ทำสาขาพรรคที่มีลักษณะตายตัว มีมาตรฐานเดียว อย่างน้อยสี่สาขาในภาคทั้งสี่ (ภาคกลาง
ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้) ตามประกาศนายทะเบียน ไม่ยืดหยุ่นและ
ไม่สอดคล้องกับความสมัครใจที่ควรเป็นไปแบบค่อยเป็นค่อยไป เช่น ต้องมีคณะกรรมการ
บริหารอย่างน้อยแปดคน และสมาชิกในพื้นที่นั้นเลือกตั้งกันเองในตำแหน่งต่าง ๆ โดยวิธี
ลงคะแนนลับ คณะกรรมการบริหารพรรคสำนักงานใหญ่ไม่สามารถเข้าไปอำนวยความสะดวก
จัดตั้งคณะกรรมการสาขาพรรคได้อย่างเต็มที่ สาขาพรรคการเมืองตามกฎหมายว่าด้วย
พรรคการเมืองคล้ายกับเป็นองค์การอิสระของสมาชิกพรรคการเมืองที่มาเป็นเครือข่ายของ
พรรคการเมืองอย่างหลวม ๆ หารือเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองที่มีความแนบแน่นและ
เป็นเอกภาพร่วมกันไม่

การตั้งสาขาพรรคที่เร็วและต้องมียังน้อยสี่สาขานั้น อาจกระทำได้ใน
บางพรรคการเมืองที่มีความพร้อมทางการเงิน และบุคลากร แต่สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็ก
จำนวนมากแล้ว การตั้งสาขาตามจำนวนดังกล่าวทำให้เกิดค่าใช้จ่ายมาก เช่น ค่าเดินทาง
ค่าจัดประชุม และเมื่อตั้งได้แล้ว จะต้องจ้างเจ้าหน้าที่ประจำสาขา ต้องเช่าสำนักงาน
และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในขณะที่พรรคการเมืองขนาดเล็กยังไม่มีรายได้เพียงพอเพื่อใช้จ่าย
บริหารองค์การแบบพรรคขนาดใหญ่ การจะมีสาขาจำนวนเท่าใดหรือมากเพียงใดจึงควร
เป็นความพร้อมภายในพรรคการเมืองในเชิงยุทธศาสตร์และยุทธวิธี และในพื้นที่ต่าง ๆ
แต่กฎหมายมีลักษณะตายตัว ขาดการเกื้อหนุนบางประการเพื่อทำให้การจัดตั้งสาขาพรรค
เกิดขึ้นตามอรรถภาพและง่าย โดยเฉพาะในช่วงหนึ่งปีแรก

เรื่องความสำเร็จขององค์การภายในเวลาที่จำกัดนั้น แม้แต่ธุรกิจต่าง ๆ
ซึ่งมีใช้องค์การประชาธิปไตยของสมาชิก เช่น ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)
ซึ่งมีสถานภาพการดำเนินงานใกล้เคียงกับพรรคการเมืองขนาดเล็ก หรือบริษัทโดยทั่วไป
เราก็ไม่สามารถไปบังคับให้บริษัทเขาต้องประกอบการธุรกิจให้ประสบความสำเร็จภายในหนึ่งปีได้
พรรคการเมืองก็เช่นเดียวกัน มีการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองไม่ใช่เฉพาะในระดับชาติ
เท่านั้น แต่ในการจัดการระดับพื้นที่ เช่น การจัดตั้งสาขาที่มีการแข่งขันเช่นเดียวกัน ดังที่
กล่าวแล้ว และยังพบเห็นกันว่าพรรคการเมืองบางพรรคเมื่อตั้งสาขาเสร็จแล้ว หากไม่มี

ค่าใช้จ่ายให้แก่คณะกรรมการบริหารสาขาพรรคอย่างเพียงพอ พรรคการเมืองที่มีทุน
หนากว่าก็จะซื้อกรรมการบริหารสาขานั้นไป ทำให้สาขาพรรคถูกตั้งไว้เพียงแต่ในนามหรือ
สำนักงานถูกทิ้งร้าง ไม่สามารถทำกิจกรรมทางการเมืองได้ และจะต้องประชุมจัดตั้งกันใหม่อีก
เกิดค่าใช้จ่ายซ้ำ ๆ เพราะทำงานจัดตั้งสาขาซ้ำเดิมอีก*

ฉะนั้น หากไม่แก้ไขลดความยุ่งยากต่าง ๆ ลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง
การพิมพ์ (ปี่ม) ลายนิ้วมือลงบนใบสมัครสมาชิก ซึ่งควรลดหย่อนไม่ต้องพิมพ์ (ปี่ม) ลายนิ้วมือ
เนื่องจากประชาชนจำนวนมากปฏิเสธการกระทำเช่นนั้นที่คล้ายกับการกระทำกับอาชญากร
ซึ่งอันที่จริงเราสามารถยืนยันตัวบุคคลว่าเป็นผู้นั้นจริงได้จากลายเซ็น ซึ่งสามารถทำสอง
ลายเซ็นเพื่อเทียบเคียงความเหมือนก็ได้ ดังที่ใช้กับการเบิกถอนเงินจากธนาคาร การต้อง
พิมพ์ลายนิ้วมือเพื่อยืนยันว่าบุคคลยินยอมสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ทั้งโดยลายเซ็น
และลายนิ้วมือทั้งสองอย่างพร้อมกันนั้น หากพรรคการเมืองจะทุจริตก็ยังสามารถทำได้ โดยอาจ
เอาลายนิ้วมือหรือลายนิ้วเท้าของใครก็ได้ปี่มลงไป ก็ย่อมยากต่อการตรวจสอบเช่นกันว่า
ลายเซ็นกับลายนิ้วนั้นเป็นของคน ๆ เดียวกันหรือไม่ และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ก็มิได้ตรวจสอบลายเซ็นและลายนิ้วมือของผู้สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองจากสำเนา

* ผู้เขียน ซึ่งเคยเป็นหัวหน้าพรรคสังคมนิยม และเป็นพรรคที่ถูกยุบหลังจากตั้งมา
ได้หนึ่งปี (โดยประกาศของนายทะเบียนพรรคการเมืองให้สิ้นสภาพ) เคยอภิปรายเสนอให้มีการแก้ไข
ประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง การรับสมัครสมาชิกพรรคการเมือง การจัดทำและแบบทะเบียน
สมาชิกพรรคการเมือง และวิธีการแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงต่อนายทะเบียน
พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ในที่ประชุมร่วมระหว่างพรรคการเมืองกับ
ผู้แทนคณะกรรมการการเลือกตั้งและผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประมาณเดือนมีนาคม
พ.ศ. ๒๕๕๑ ณ ตึกสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในคราวการประชุมพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร เพื่อเลือกตั้งผู้แทนในคณะกรรมการกองทุนพัฒนาพรรคการเมือง ว่าประกาศฉบับนี้เพิ่ม
ความยุ่งยากในการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และการบริหารงานพรรคการเมือง อาทิ ในการรับสมัคร
สมาชิก ต้องมีการพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้สมัครเพิ่มเติมจากลายเซ็นลงในใบสมัคร และต้องใช้รูปถ่าย สำเนา
บัตรประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน อย่างละ ๒ ชุด และขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติถึงควรกำหนดให้
ผู้สมัครยื่นใบสมัครด้วยตนเอง ว่าสามารถกระทำที่สำนักงานพรรคการเมืองหรือที่อื่นใดก็ได้ ผู้สมัครก็ต้อง
ใช้เงินในการดำเนินการไม่น้อย สำหรับคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองเองถูกกำหนดให้ต้องรายงาน
การเปลี่ยนแปลงสมาชิกพรรคบ่อยครั้งมาก เช่น ทุก ๆ วันศุกร์ หากมีการเปลี่ยนแปลง และทุกไตรมาสภายใน
สัปดาห์แรกของเดือนถัดไป

ความวิปลาสนคลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยของเมืองไทย
บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

ดร.โชคชัย สุทธาเวศ

LIPT

ใบสมัครสมาชิกที่ทางพรรคการเมืองมอบให้ในทันที นอกจากนี้ การทุจริตมักพบในภายหลัง เมื่อเกิดการร้องเรียนที่อาจเกิดกับคนจำนวนน้อย มีใช้คนส่วนใหญ่ จึงไม่ควรเอาความผิดของคนหมู่น้อยมาลบล้างโอกาสของคนส่วนใหญ่ที่ไม่ได้กระทำผิด^๒

๓.๓.๔ ทักษะของการกำหนดให้ปริมาณสมาชิกพรรคการเมืองมีมาก ๆ แต่ไม่สนใจว่าประชาชนจะเป็นสมาชิกพรรคอย่างมีคุณภาพ เป็นไปโดยสมัครใจ และเป็นธรรมชาตินั้น สอดคล้องกับอดีตที่ว่าประเทศไทยไม่ควรมียพรรคการเมืองมากเกินไป ถ้ามีมากก็จะทำให้การเมืองไม่มั่นคงจึงต้องคุมกำเนิดพรรคการเมืองเอาไว้ แต่ข้อควรพิจารณาใหม่ก็คือว่าพรรคการเมืองที่อาจจะดูมากเกินไปนั้น เมื่อกาลเวลาผ่านไปพรรคที่ไม่สามารถ

^๒ ผู้เขียนยังแสดงความเห็นโดยรวมไปว่าหากไม่แก้ไขประกาศฉบับนี้ คาดการณ์ได้ว่า จะทำให้พรรคการเมืองไม่น้อยกว่า ๓๐ พรรคการเมือง ต้องสิ้นสภาพภายในหนึ่งปี แต่ปรากฏว่าไม่มี การดำเนินการจากนายทะเบียนพรรคการเมืองแต่อย่างใด

ในวันที่มีการประชุมระหว่างพรรคการเมืองและผู้แทนคณะกรรมการการเลือกตั้งคราวหนึ่ง (โดยมีนางสดศรี สัตยธรรม เป็นประธานการประชุม) วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๑ ณ โรงแรมเดอะ ทวิน ทาวเวอร์ ย่านโบ๊เบ๊ กรุงเทพมหานคร ผู้เขียนได้อภิปรายและสอบถามผู้แทนจากคณะกรรมการ การเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งทำนองว่าการศึกษาที่ประเทศไทยจะมีหลายพรรคการเมือง ที่มีสมาชิกไม่ถึงห้าพันคนยังดำรงอยู่ต่อไปได้นั้น เป็นผลเสียหายแก่ประเทศหรือทำให้สังคมเดือดร้อน อย่่างไร ทำให้องค์กรของประชาชนอื่น ๆ เช่น มูลนิธิต่าง ๆ จำนวนมากที่อาจทำหน้าที่ไม่เต็มที่ซึ่งดำรงอยู่ได้ ปรากฏว่าไม่มีบุคคลใดตอบคำถามนี้

ผู้อำนวยการสำนักกิจการพรรคการเมือง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้กล่าว ในที่ประชุมในวันนั้น ทำนองว่าพรรคการเมืองเป็นองค์การทางการเมืองระดับประเทศจึงต้องมีสมาชิกมาก ๆ เกณฑ์ห้าพันคนเป็นตัวเลขที่เหมาะสมแล้ว และกล่าวทำนองว่าเราเชื่อว่าภายในหนึ่งปีพรรคการเมือง ต่าง ๆ ของพวกท่าน ย่อมสามารถทำตามที่กฎหมายกำหนดได้ ผู้ร้องเห็นว่าผู้กล่าวอาจกล่าวโดยบริสุทธิ์ใจ แต่มีใช้กรรมการบริหารพรรคการเมือง ไม่ทราบว่าการสร้างพรรคการเมืองในทางปฏิบัติจริงเป็นอย่างไร แต่มองออกไปด้วยสายตาของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องควบคุมพรรคการเมือง (กฎหมายที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นอย่าง เกินจำเป็น เป็นนายของเจ้าหน้าที่ มีใช้ประชาธิปไตยเป็นนายของเจ้าหน้าที่) และจำนวนตัวเลขห้าพัน ดังกล่าวถูกกำหนดมาจากกฎหมายฉบับก่อนหน้า (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑) และตัวเลขหนึ่งปีถูกขยายให้จากหกเดือนที่เคยกำหนดไว้ในกฎหมายฉบับก่อนหน้าเช่นกัน โดยไม่มีฐานทางวิชาการสนับสนุน ทั้งยังมีผู้กล่าวกันว่ากฎหมายใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้ใช้เวลานึ่งปี ในขณะที่กฎหมายเก่า พ.ศ. ๒๕๔๑ ให้เวลาเพียง ๖ เดือน ในการหาสมาชิกห้าพันคนและจัดตั้งสาขาพรรค ทั้งสี่ภาค แต่กฎหมายเก่าก็ยินยอมให้จำนวนสมาชิกลดลงได้ แต่ต้องไม่น้อยกว่า ๑๕ คน ตามจำนวนผู้ก่อตั้ง พรรค ในขณะที่กฎหมายใหม่ได้กำหนดให้ยอดห้าพันต้องมีอยู่ในระยะเวลาตลอดทั้งหนึ่งปีเสมอ

ต่อผู้เอาชนะใจสมาชิกและประชาชนได้ก็จะตายไปเอง ไม่จำเป็นต้องบังคับให้ตายโดยนิติรัฐ ซึ่งเสมือนกับการ “ฆาตกรรม” เจตนาฆาตกรรมและสิทธิของประชาชนประเภทหนึ่ง ซึ่งน่าจะเป็นการผิดศีลธรรมของรัฐ เพราะประชาชนร่วมกันจัดตั้งพรรคอย่างถูกต้องอย่างมีศีลธรรม แต่กลับถูกกฎหมายและเจ้าหน้าที่รัฐบังคับให้ต้องตายก่อนเวลาอันสมควร ประชาชนที่คาดหวังให้มีพรรคการเมืองที่เป็นทางเลือกหลากหลายมากขึ้นในการทำประโยชน์แก่ประชาชนก็ต้องสูญเสียความตั้งใจ แรงกาย และทรัพย์สิน ในช่วงระยะเวลาหนึ่งปี แต่ไม่มีผลงานแห่งความมั่นคงของพรรคการเมืองที่เขาเข้าสังกัดตอบแทนกลับมา เพราะเหตุที่พรรคไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้

การมีสมาชิกพรรคการเมืองจำนวนมากห้าพันคนภายในหนึ่งปีแรกนั้น ยังขัดกับแนวความคิดของฝ่ายคุณธรรมประชาธิปไตย (อาทิ ฝ่ายต่อต้านเผด็จการประชาธิปไตยเสียงส่วนใหญ่แบบกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและกองเชียร์ที่เคลื่อนไหวในช่วงปี ๒๕๔๙-๒๕๕๓) ที่ว่า “ประชาธิปไตยไม่จำเป็นต้องอาศัยปริมาณเสียงจำนวนมาก ๆ เสมอไป เสียงที่มีคุณภาพแต่จำนวนน้อยนั้นน่าจะสำคัญกว่า” แต่ในกรณีพรรคการเมืองกลับสนับสนุนการคงอยู่ของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกมาก แต่ไม่ให้พรรคที่มีจำนวนสมาชิกน้อยดำรงอยู่ได้ ทั้ง ๆ ที่พรรคการเมืองขนาดเล็กจำนวนมากก็มีอุดมคติ อุดมการณ์ มีคุณภาพ และมุ่งมั่นในระบบคุณธรรมไม่ด้อยกว่าพรรคการเมืองใหญ่ ๆ”

๓.๓.๕ พรรคการเมืองส่วนใหญ่ไม่สามารถหาสมาชิกและจัดตั้งสาขาได้ตามที่กฎหมายกำหนด ดังที่นายทะเบียนพรรคการเมือง โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติให้พรรคการเมือง ๒๖ พรรคที่มีอายุประมาณหนึ่งปีสิ้นสภาพ

* มีข้อมูลจากผู้แทนพรรคพัฒนาประชาธิปไตย ได้อธิบายในการประชุมระหว่างพรรคการเมืองและผู้แทนคณะกรรมการการเลือกตั้ง (โดยมีนางสดศรี สัตยธรรม เป็นประธานการประชุม) วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๑ นั้น ว่า การมีจำนวนสมาชิกพรรคไม่สัมพันธ์กันเลยกับการที่ประชาชนในพื้นที่ที่เป็นสมาชิกลงคะแนนให้พรรคการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปคราวหนึ่ง กล่าวคือ พรรคการเมืองของเขาได้คะแนนจำนวนมากจากประชาชนในพื้นที่อื่นที่ไม่ได้มีสมาชิกอยู่มาก แต่ในพื้นที่ที่มีสมาชิกมากกลับมีผู้ลงคะแนนเสียงให้น้อยมาก การมีสมาชิกมาก ๆ จึงไม่ใช่หลักประกันว่าพรรคการเมืองเป็นองค์การที่ประชาชนนิยมอย่างแท้จริงและสมควรชนะการเลือกตั้งเสมอไป

เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๒ และพรรคการเมืองอื่นอีกสองพรรค เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๒ อย่างไรก็ตามมีพรรคการเมืองส่วนน้อยที่สามารถหาสมาชิกและจัดตั้งสาขาได้ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้เพราะมีพื้นฐานและองค์ประกอบของความ เป็นพรรคการเมืองแตกต่างกัน แสวงหาสมาชิกพรรคในพื้นที่ต่างกัน และความสามารถทางกำลังเงิน และเจ้าหน้าที่แตกต่างกัน รวมทั้งพรรคการเมืองแทบทั้งหมดไม่จัดเก็บค่าธรรมเนียมแรกเข้า และค่าบำรุงสมาชิก แต่พรรคการเมืองที่เก็บค่าบำรุงสมาชิกจะมีโอกาสที่คนสมัครเป็นสมาชิกกันมาก ๆ ลดลง^๕

ปัจจัยความสำเร็จของพรรคการเมืองที่สามารถมีสมาชิกถึงห้าพันคน และมีสาขาพรรคสี่สาขาในภาคต่าง ๆ ภายในหนึ่งปีได้นั้น ยังมีจากปัจจัยอื่น ๆ อีก แต่เท่าที่ผู้ร้องได้รับทราบมา พรรคการเมืองบางพรรคเหล่านั้นต้องเร่งแสวงหาและรับสมัครสมาชิก โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพแต่อย่างใด เพื่อให้ได้ปริมาณมาก ๆ ครอบคลุมพื้นที่กฎหมายกำหนด และยังมีกรเล้าลือกันว่าบางพรรคการเมืองที่มีเงินมากจ่ายเงินให้แก่ประชาชนเพื่อให้สมัครเป็นสมาชิกรายละ ๒๐๐ บาท บ้าง ๓๐๐ บาท บ้าง และ ๕๐๐ บาท บ้าง ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าพรรคการเมืองที่มีสมาชิกมาก ๆ มิได้หมายความว่าสมาชิกจะเข้าไปเป็นกันโดยสมัครใจและสมาชิกเหล่านั้นมีคุณภาพเสมอไป อันย่อมกระทบต่อคุณภาพทางการเมืองและประชาธิปไตยของประเทศ ในแง่นี้จึงแสดงนัยว่าเกณฑ์การมีสมาชิกพรรคไม่น้อยกว่าห้าพันคนและสาขาอย่างน้อยสี่สาขาภายในหนึ่งปีเป็นการทำร้ายความเจริญก้าวหน้าของ การเมืองและประชาธิปไตยของประเทศไทยอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์

๓.๓.๖ เหตุผลในการออกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมืองนั้นจะต้องให้ศักดิ์สิทธิ์และสมบูรณ์ออกมาเพื่ออำนวยความสะดวกและ เพื่อสนับสนุนในการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในระบบประชาธิปไตย แต่การออก

^๕ ดังกรณีพรรคสังคมนิยมไทยในตอนหกเดือนแรกหลังจัดตั้ง พรรคนี้ยึดมั่นกับกรเก็บ ค่าธรรมเนียมแรกเข้า ๑๐๐ บาท และค่าบำรุงสมาชิกวันละบาท เพื่อให้พรรคสังคมนิยมไทยเป็นพรรคการเมือง ประชาธิปไตยของมวลชนที่มีรายได้จากสมาชิก มิใช่พรรคการเมืองที่นายทุนเป็นเจ้าของ แต่ต่อมาพรรค ได้ยกเว้นค่าบำรุงสำหรับการสมัครสมาชิกในปีแรก และต่อมาจำเป็นต้องยกเลิกการจัดเก็บค่าธรรมเนียมแรกเข้าด้วย เพื่อเร่งหาสมาชิก เพราะการจัดเก็บทำให้ประชาชนตัดสินใจเป็นสมาชิกพรรคยากขึ้น

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ และประกาศ นายทะเบียน นอกจากนี้จะไม่อำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนแล้ว กลับเป็นการออกกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดมากเกินไปเพื่อควบคุมการกำเนิดและการดำเนินงาน ของพรรคการเมือง และกฎเกณฑ์บางประการนั้นกลายเป็นปัจจัยถ่วงรั้งต่อการแสดงออก โดยสะดวกในทางการใช้สิทธิของประชาชนในการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง มาตรการ ทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติและประกาศของนายทะเบียนพรรคการเมืองไม่เปิด อิสระและเสรีภาพให้พรรคการเมืองมีเวลาพัฒนาการในด้านการเข้าร่วมของสมาชิก และในทางโครงสร้าง (สาขาพรรคการเมือง) ได้โดยตนเอง

๓.๓.๗ การจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๕ แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ นั้น เป็นการจัดตั้งโดยการรวมตัวของประชาชนกันเอง มิได้รับความช่วยเหลือใดๆ ทั้งในทางการเงินและบริการเกื้อหนุนอื่นๆ จากรัฐเพื่อการมีสมาชิกและจัดตั้งสาขาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย (มาตรา ๗๕ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดห้ามพรรคการเมืองที่มีสมาชิกไม่ถึงห้าพันคน และมีสาขาไม่ครบสี่สาขารับเงินสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาพรรคการเมือง) ดังนั้น จึงเป็นการยากยิ่งที่พรรคการเมืองของประชาชนทั่วๆ ไปที่จะดำเนินการให้บรรลุความเป็น พรรคการเมืองที่สมบูรณ์ตามปริมาณสมาชิกและสาขาในเวลาจำกัดตามที่กฎหมายกำหนด และเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะกระทำให้พรรคการเมืองที่มีได้พึ่งพาเงินและบริการจากรัฐต้องยุติการดำเนินงาน แต่วิธีแก้ไขคือรัฐควรทำให้เกิดความหลากหลายในการรวมตัว ให้เวลามากพอ และตามพัฒนาการที่เป็นธรรมชาติของพรรคการเมืองมากกว่าการกำหนด กรอบที่ตายตัวที่มีใช้ความต้องการของสมาชิกและประชาชน และควรรวมถึงการให้สิทธิ ประโยชน์แก่พรรคการเมืองในทางจูงใจ หากประสบความสำเร็จที่ละขั้นๆ

๓.๓.๘ พรรคการเมืองของผู้ร้องเป็นพรรคการเมืองจัดตั้งใหม่มีข้อจำกัด ที่เป็นจุดอ่อน ทำให้เป็นอุปสรรคและไม่แข็งแรงเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมทั้งในด้านการเงิน บุคลากร และอื่นๆ แต่ต้องการการดำเนินงานอย่างค่อยเป็นค่อยไป อันจะนำไปสู่ความมั่นคงของความเป็นพรรคการเมืองได้ดีกว่าพรรคการเมืองที่จัดตั้งแบบเร่งร้อน การกำหนดให้พรรคการเมืองต้องจัดตั้งให้สำเร็จภายในหนึ่งปีเป็นเสมือนการบังคับ ประชาธิปไตยของประชาชนให้สำเร็จผลโดยจำกัดกรอบเวลา อันขัดต่อหลักสิทธิเสรีภาพ

ของประชาชนโดยพื้นฐาน และพรรคการเมืองเป็นองค์การประชาธิปไตยของประชาชน มีใช้องค์การแบบราชการหรือธุรกิจที่เน้นการดำเนินกิจการแบบสั่งการจากผู้มีอำนาจเบื้องบน ลงสู่ผู้ปฏิบัติที่อยู่เบื้องล่าง การดำเนินงานจึงต้องใช้เวลา อาศัยการมีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตย และด้วยความสมัครใจของสมาชิก พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นจึงไม่เพียง และไม่สามารถทะเยอทะยานหรือบังคับให้คนเป็นสมาชิกพรรคได้โดยเร็ว และเมื่อประสบกับข้อกำหนดจากนายทะเบียนพรรคการเมืองที่การรับสมัครสมาชิกมีข้อยุ่งยากหลายประการ ด้วยแล้ว จำนวนสมาชิกและสาขาของหลายพรรคจึงไม่ครบตามที่กฎหมายกำหนด หรือแม้ว่าจะมีสมาชิกและสาขาของพรรคใดๆ ครบตามกำหนดในปีแรก แต่ต่อไปก็อาจจะมีปัญหาเกิดขึ้นทำให้จำนวนสมาชิกและสาขาพรรคการเมืองน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดได้ และจะถูกประกาศโดยนายทะเบียนพรรคการเมืองให้พรรคสิ้นสุดสภาพได้เช่นกัน

๓.๓.๘ การที่คณะบุคคลมาร่วมกันสร้างพรรคการเมือง ย่อมมีใช้เป็นการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ของนักการเมืองดังที่สังคมตั้งข้อสังเกตเสมอไป แต่ถือได้ว่าเป็นการเสียสละ ทั้งเงินทุน แรงกาย และแรงใจ และอาศัยอุดมการณ์และอุดมคติของคณะบุคคล เพื่อส่วนรวม อาทิ ข้าพเจ้าผู้ร้องเคยต้องออกจากงาน (ไม่ขอต่อสัญญาจ้าง) ในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐ (อาจารย์มหาวิทยาลัย) ต้องยอมสละอาชีพ และสูญเสียสถานภาพอันมีเกียรติและรายได้ประจำเพื่อเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง การทำให้พรรคสิ้นสุดสภาพโดยไม่มีคามผิดในทางศีลธรรม การทุจริตการเลือกตั้ง หรือการล้มล้างประชาธิปไตย จึงเป็นการละเมิดความเป็นมนุษย์ เจตจำนงเสรี และปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่จะทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมในทางการเมือง

ในส่วนของคุณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งก็สูญเสียค่าใช้จ่าย และเวลาทำงาน เพื่อดำเนินงานในส่วนนี้โดยเปล่าประโยชน์ แต่การที่เห็นว่ามี ความล้มเหลวในการมีจำนวนสมาชิกและสาขาไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดนั้น เป็นความผิดของพรรคการเมืองฝ่ายเดียว นายทะเบียนพรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้ง และเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมิได้ร่วมรับผิดชอบด้วยแต่ประการใด ทั้งๆ ที่กฎระเบียบที่ออกโดยนายทะเบียนพรรคการเมือง และแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เป็นระบบราชการแบบอิสระที่

LIRT

ควบคุมพรรคการเมืองและรับใช้นายทะเบียนพรรคการเมืองเกินขอบเขตอันควรอยู่นั้น มีส่วนทำให้พรรคการเมืองล้มเหลว อันขัดกับหลักการถ่วงดุลอำนาจและธรรมาภิบาลของการบริหารงานราชการของรัฐ

๓.๓.๑๐ แม้ว่าพรรคการเมืองต่าง ๆ อาจมีสมาชิกจำนวนไม่ถึงห้าพันคน และอาจเป็นพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่การคงอยู่ของพรรคไว้ต่อไป มิได้เป็นผลเสียหายแก่ประเทศหรือประชาชน เพราะพรรคการเมืองเหล่านั้นย่อมบริหารไปโดยสมาชิกเป็นเจ้าของ และอาจสร้างสรรค์งานการเมืองได้มากบ้างน้อยบ้าง แตกต่างกันไป ซึ่งการสร้างสรรค์กิจกรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนกับรัฐที่รัฐธรรมนูญรับรองนั้น ย่อมดีกว่าไม่มีกิจกรรมอะไรเกิดขึ้นแก่การสร้างสรรค์การเมืองและประชาธิปไตยของประเทศ หากพรรคการเมืองที่มีสมาชิกไม่ถึงห้าพันคนถูกเลิกไป (หมายรวมถึงว่าการมีพรรคการเมืองขนาดเล็กและที่อาจยังไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมืองก็ยังสามารถสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติได้ มิใช่ว่าพรรคการเมืองขนาดใหญ่เท่านั้นมีคุณค่าต่อประเทศชาติเสมอไป) ซึ่งหลายประเภทกิจกรรมก็ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการมีสมาชิกอย่างน้อยห้าพันคน หรือมีสาขาไม่น้อยกว่าสี่สาขาในสี่ภาคของประเทศแต่อย่างใด (องค์กรภาคประชาสังคมในพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ เช่น สภาองค์กรชุมชน และองค์กรของประชาชนแบบอื่น ๆ สามารถทำกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ และรับเงินจากกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองได้ โดยไม่ต้องมีจำนวนสมาชิกมากน้อยมาเป็นฐานแต่อย่างใด)

พรรคการเมืองอาจไม่จำเป็นต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในมือเสมอไป รัฐธรรมนูญและกฎหมายพรรคการเมืองเองก็ได้กำหนดให้พรรคการเมืองต้องทำหน้าที่ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่เพียงอย่างเดียว แต่กำหนดไว้ในเรื่องการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อดำเนินการให้บรรลุเจตนารมณ์ทางการเมืองซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว พรรคการเมืองย่อมจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากมาย อาทิ การให้การศึกษาทางการเมือง การปกครอง และประชาธิปไตยแก่ประชาชน การส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง การเข้าร่วมแก้ไขวิกฤตการเมือง การเข้าร่วมพัฒนาการเมืองและประชาธิปไตยของประเทศและท้องถิ่น และการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถ

มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของรัฐได้อย่างมีศักยภาพ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นงานการเมือง การปกครอง และงานด้านนโยบายสาธารณะที่เป็นประโยชน์แก่สังคม ไม่ต้องอาศัยความเป็นองค์การทางการเมืองที่ต้องมีจำนวนสมาชิกมาก ๆ แต่อย่างไร

แต่อย่างไรก็ตาม การกล่าวเช่นนี้มิได้หมายความว่าพรรคการเมืองทั้งหลาย ที่มีสมาชิกไม่มาก การมีสมาชิกพรรคจำนวนมาก ๆ เป็นเรื่องที่ดี พรรคการเมืองย่อมต้องการสมาชิกจำนวนมากเพื่อให้สมาชิกช่วยจ่ายเงินบำรุงพรรค เข้าร่วมทำกิจกรรมของพรรค ช่วยเหลือการเลือกตั้งและลงคะแนนเสียงเพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง และในขณะเดียวกันก็แสดงว่าพรรคมีผู้นิยมมาก แต่จะต้องเป็นไปโดยธรรมชาติ คือ ต้องไม่ถูกบังคับ แต่อาจจูงใจหรือส่งเสริมโดยรัฐให้ประชาชนเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองกันมาก ๆ ได้

๓.๓.๑๑ การดำเนินงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งควบคุมพรรคการเมือง มิได้เอื้ออำนวยและส่งเสริมให้ประชาชนเป็นสมาชิกพรรคการเมืองต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่ผู้ควบคุมพรรคการเมืองเอาใจโอนเอียงจำนวนสมาชิกมากำกับความเป็นความตายของพรรค อาทิ ขาดการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นสมาชิกพรรคการเมือง^{*} ซึ่งงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวย่อมมาจากเงินกองทุนพัฒนาพรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นมาเพื่อส่งเสริมพรรคการเมืองโดยแท้ แต่ต่อมาก็ไม่มีการดำเนินการในเรื่องนี้จากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่อย่างใด สาเหตุหนึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติไว้ว่า “...ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง ควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานของพรรคการเมือง และปฏิบัติงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้” ภารกิจของสำนักงาน

* ผู้เขียนได้เคยอภิปรายเสนอต่อที่ประชุมระหว่างพรรคการเมืองและผู้แทนคณะกรรมการการเลือกตั้ง (โดยมีนางสดศรี สัตยธรรม เป็นประธานการประชุม) วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๑ ว่าขอเสนอให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งช่วยออกประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองกันมาก ๆ แล้วแต่ใครจะสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด เพื่อเป็นการร่วมรับผิดชอบกับพรรคการเมืองของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในการบริการหรือช่วยเหลืออำนวยให้พรรคการเมืองมีสมาชิกและสาขาพรรคตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด

คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงเน้นการควบคุมและสั่งการต่อพรรคการเมือง ขาดในเรื่อง การเอื้ออำนวยความสะดวก และการส่งเสริมความสำเร็จในมิติความเป็นสมาชิกและสาขา พรรคการเมือง หากพรรคการเมืองจะประสบความสำเร็จดังกล่าวก็จะต้องสร้างขึ้นเอง ภายใต้กรอบการควบคุมที่ยุ่งยาก เข้มงวด เน้นระบบธุรการสำนักงาน และสร้างภาระ ต่อพรรค ประชาชน และสมาชิกมากเกินไป ดังที่กฎหมายและประกาศนายทะเบียน พรรคการเมืองกำหนดไว้ พรรคการเมืองเกิดใหม่ที่เป็นของประชาชนทั่วไปฯ อันมิใช่ พรรคการเมืองของคนร่ำรวยหรือนายทุนทั้งหลายจึงเกิดและตั้งอยู่ได้ยาก อันนับเป็น นิติวิปลาสที่พรรคการเมืองของประชาชนและมีเป้าหมายบริหารรัฐแต่กลับอยู่ภายใต้ การควบคุมของระบบราชการของคณะกรรมการและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง อย่างเบ็ดเสร็จ ทั้งกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายพรรคการเมืองและประกาศนายทะเบียน พรรคการเมืองก็ได้เอื้อต่อพรรคการเมืองของผู้มีอันจะกินมากกว่าประชาชนธรรมดาทั่วไป อันน่าจะขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อประชาชนกลุ่มต่าง ๆ (อาทิ ไม่ว่าคนรวยหรือคนจน) ในสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรอง^๖

๓.๓.๑๒ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๕ วรรคสองกำหนดว่า “พรรคการเมืองหนึ่งจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนทุกเขตเลือกตั้ง หรือจะส่งเพียง บางเขตเลือกตั้งก็ได้” และต่อมา พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขยกเลิกการเลือกตั้งแบบสัดส่วนกลับไป ใช้ระบบปาร์ตี้ลิสต์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ แสดงว่ารัฐธรรมนูญยอมรับว่าความเป็น ผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองอาจครอบครองมาได้ในภายหลังการเลือกตั้งนั้น ไม่จำเป็นต้อง มีทั่วประเทศ อาจมีในบางส่วนของประเทศ แต่ทำไมการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง

^๖ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติ ให้พรรคการเมืองส่งบุคคลรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ โดยไม่กำหนดว่าต้องมีสมาชิกเท่าใด พรรคสังคมนิปปิตยที่ผู้เขียนเคยเป็นหัวหน้าพรรค ได้ส่งสมาชิกรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในประเภทสัดส่วน กลุ่มจังหวัดที่ ๖ คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี และสมุทรปราการ โดยสมัครในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ หลังจากได้รับอนุญาตจัดตั้งพรรคจากนายทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ซึ่งขณะนั้นมีสมาชิกประมาณ ๓๐ คน แต่เมื่อผ่านไปหนึ่งปีพรรคสังคมนิปปิตยมีสมาชิก หกหรือยกกว่าคน พรรคสังคมนิปปิตยกลับต้องสิ้นสภาพ ไม่สามารถส่งสมาชิกรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรได้ อันเป็นไปตามบทบัญญัติที่ขัดกับการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องของพรรคการเมืองที่กฎหมายเองก็ให้การ รับรองดังที่กล่าวแล้ว แสดงว่าสิทธิการดำรงอยู่ของพรรคการเมืองมีเพียงชั่วคราว ประชาชนที่เป็นสมาชิกและ ที่ไม่เป็นสมาชิกจะใช้ประโยชน์สาธารณะจากพรรคการเมืองนั้นที่มีมาแต่บัดนั้นหนึ่งปีแรกไม่ได้อีกต่อไป

ความวิปลาสคลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยของการเมืองไทย :

บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

ดร.โชคชัย สุทธาเวศ

จึงต้องจัดตั้งอย่างน้อยในสี่ภาค อันเป็นกรอบที่หมายให้พรรคการเมืองเป็นองค์การของคนทั้งชาติโดยเร็ว ซึ่งเป็นการกำหนดของกฎหมายลูกที่ขัดต่อแนวทางของกฎหมายแม่ และการที่พรรคการเมืองต้องมียังอย่างน้อยสี่สาขาในสี่ภาค (อย่างน้อยหนึ่งสาขาในแต่ละภาค) ซึ่งเป็นภาคหลักของประเทศนั้น แสดงว่ากฎหมายลูกกำหนดให้พรรคการเมืองต้องเป็นองค์การของคนทั้งประเทศดังที่กล่าวแล้ว แต่โดยไม่ได้ใช้ประโยชน์จากหลักการตรงนี้อย่างแท้จริงในการได้มาซึ่งผู้แทนราษฎรเช่นกัน

๓.๓.๑๓ การทำให้พรรคการเมืองเป็นองค์การที่ดี มีคุณภาพ และคุณธรรมนั้น ไม่จำเป็นต้องประดิษฐ์ข้อกำหนดไว้ในกฎหมายอย่างซับซ้อนและมากเกินไป เพราะจะเป็นการบังคับประชาชนเสียมากกว่าการรับรองและส่งเสริมการใช้สิทธิโดยคณะบุคคลและสำนักงานของรัฐที่ไม่มีใบรับรองมาตรฐานประชาธิปไตย แต่แนวทางหนึ่งคือสมควรส่งเสริมในเชิง “มาตรฐานคุณภาพทางการเมืองและประชาธิปไตยของพรรคการเมือง” ปัจจุบันสังคมโลกมีการออกมาตรฐานคุณภาพขององค์กรต่างๆ มากมาย ควรประยุกต์มาตรฐานเหล่านั้นมาใช้กับพรรคการเมืองโดยสมัครใจและตั้งใจทางบวก เช่น หากมีการดำเนินงานที่ผ่านเกณฑ์ที่มาตรฐานกำหนดก็จะได้รับสิทธิพิเศษบางอย่าง เช่น เงินสนับสนุนจากรัฐหรือโอกาสบางประการในการเข้าถึงบริการของรัฐ แต่การจัดตั้งระบบมาตรฐานดังกล่าวจะต้องมีกระบวนการจัดการที่ได้มาตรฐานที่ดี และมีสถาบันอิสระที่มีความน่าเชื่อถือสูงเข้ามาบริหารและตรวจรับรองคุณภาพ และก็สมควรตระหนักด้วยว่าระบบบริหารมาตรฐานดังกล่าวต้องกระทำกับองค์กรประชาธิปไตยของประชาชน มิใช่องค์กรทั่วไปที่ไม่ใช่ระบบสมาชิก แบบองค์กรธุรกิจหรือราชการในการบริหารงาน และตัวมาตรฐานและระบบการบริหารมาตรฐานพึงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ให้ปรับปรุงตัวเองอยู่เสมอด้วย ส่วนอีกแนวทางหนึ่งคือการให้ประชาชนที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้ติดตามประเมินผลภายในด้วย แต่ต้องกระทำโดยไม่มีลักษณะการแทรกแซงทางลบจากรัฐหรือองค์กรที่เป็นปฏิปักษ์กับพรรคการเมืองจากภายนอก หากทำเช่นนี้พรรคการเมืองขนาดเล็กก็ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด อาจรวมตัวกันเองเพื่อความอยู่รอด ถ้าอยู่ไม่ได้ก็จะสูญสลายไปเอง ไม่ต้องถูกฆาตกรรมโดยองค์กรของรัฐแต่อย่างใด

LIART

๓.๔ ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓.๔.๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ผ่านการเห็นชอบของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งและสอง ในวันที่ ๒๒ สิงหาคม และ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๐ ด้วยคะแนนเสียงไม่ถึงครึ่งของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) แต่ผ่านด้วยคะแนนเสียงเกินครึ่งในวาระที่สาม ในวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๐ กล่าวคือ ผู้ร้องพบว่าในการลงคะแนนเสียงเพื่อตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ซึ่งทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเพื่อตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ นั้น ปรากฏถึงการออกเสียงลงคะแนนไว้ดังนี้ (ตามเอกสารแนบคำร้องที่ ๖ ฉบับวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๒ ที่เสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญ)

๑. วาระที่หนึ่ง ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๖/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐ โดยมีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เข้าร่วมประชุมจำนวน ๑๑๕ คน จากจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทั้งหมด ๒๕๐ คน ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ด้วยคะแนนเสียง ๑๑๔ และไม่ลงคะแนนเสียง ๑ เสียง

๒. วาระที่สอง ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๓/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๐ โดยมีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เข้าร่วมประชุมในตอนต้นของวาระนี้จำนวน ๙๘ คน จากจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทั้งหมด ๒๔๙ คน ซึ่งที่ประชุมพิจารณา มาตรา ๔ นियาม “พรรคการเมือง” เห็นควรให้เพิ่มความตามที่สมาชิกฯ (นายบดินทร์ อัครวานิชย์) เสนอหรือไม่ ผลการลงมติ เห็นด้วย ๔๑ ไม่เห็นด้วย ๕๖ เสียง และงดออกเสียง ๒ เสียง และต่อมาในช่วงการประชุมในตอนท้ายของวาระนี้ มีผู้อยู่ในที่ประชุม จำนวน ๑๒๒ คน จากจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทั้งหมด ๒๔๙ คน ซึ่งที่ประชุมพิจารณา มาตรา ๕๕/๒ เห็นด้วยกับกรรมาธิการผู้ส่งความเห็นหรือไม่ ผลการลงมติ เห็นด้วย ๖๙ เสียง ไม่เห็นด้วย ๕๑ เสียง งดออกเสียง ๒ เสียง

๓. วาระที่สาม ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๓/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๐ โดยมีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเข้าร่วม

ประชุมจำนวน ๑๖๗ คน จากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๒๔๙ คน ซึ่งที่ประชุมมีมติในวาระที่สาม สมควรประกาศใช้เป็นกฎหมายด้วยคะแนนเสียง ๑๖๗ เสียง

การประชุมลงมติตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สนช.) ซึ่งต้องปฏิบัติตามที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดด้วย จึงเกิดขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๐ ในวาระที่หนึ่งและสอง กล่าวคือ สมาชิก สนช. ลงมติรับหลักการในวาระที่ ๑ เพียง จำนวน ๑๑๕ คน จาก ๒๕๐ คน อันเป็นการออกเสียงลงคะแนนของที่ประชุมไม่ถึงกึ่งหนึ่ง (ไม่ครบองค์ประชุม) แม้ว่าจะเป็นคะแนนเสียงข้างมากก็ตาม (มีผู้เข้าประชุมเพียง ๑๑๕ คน เท่ากับไม่ถึงกึ่งหนึ่งที่ ๑๒๕ คน)

สมาชิก สนช. ลงมติขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตราในวาระที่ ๒ เพียง จำนวน ๙๘ คน (ในช่วงต้น) และ ๑๒๒ คน (ในช่วงท้าย) จาก ๒๔๙ คน อันเป็นการออกเสียงลงคะแนนที่แม้จะเป็นเสียงข้างมาก แต่สมาชิก สนช. เข้าประชุมไม่ครบองค์ประชุม (มีผู้เข้าประชุมเพียง ๙๘ และ ๑๒๒ คน เท่ากับไม่ถึงกึ่งหนึ่งที่ ๑๒๕ คน)

แต่สมาชิก สนช. ลงมติด้วยเสียงข้างมากผ่านกฎหมายในวาระที่ ๓ จำนวน ๑๖๗ คน จาก ๒๔๙ คน อันเป็นการออกเสียงลงคะแนนที่เป็นเสียงข้างมากและครบองค์ประชุม

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงย่อมเป็นกฎหมายที่เป็นโมฆะตามหลักนิติธรรมอีกประการหนึ่ง หากตัดคดีศรีและความสง่างาม มาตั้งแต่เริ่มต้นออกเป็นกฎหมาย และการที่สมาชิกจำนวนมากกว่าครึ่งไม่เข้าประชุมลงมติผ่านกฎหมายทั้งสองวาระนั้น ก็ย่อมบ่งชี้ว่าสาระบัญญัติย่อมมีจุดอ่อนในทางประชาธิปไตยอยู่ด้วย และสมาชิกส่วนใหญ่มิได้ช่วยกันตรวจสอบความสมบูรณ์ของร่างกฎหมายให้เกิดความรอบคอบทั้งในวาระรับหลักการและวาระแปรญัตติรายมาตรา และแม้ว่าประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เพราะผ่านออกมาในสมัยที่รัฐบาลอยู่ภายใต้การรัฐประหารวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ และได้รับการยกเว้นจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ไม่ต้องนำกฎหมายฉบับนี้ให้ตุลาการรัฐธรรมนูญตรวจเห็นชอบก่อนประกาศใช้ก็ตาม แต่ก็ย่อมเป็นกฎหมายที่เป็นโมฆะในตนเอง ขาดความน่าเชื่อถือสูงในการบังคับใช้ เนื่องจากขาดความชอบธรรมตามหลักวิธี

สบัญญัติแห่งกระบวนการตราพระราชบัญญัติทั่วไปที่ข้อบังคับการประชุมสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้นกำหนดไว้ และเป็นหลักการวิธีสบัญญัติเดียวกันกับที่รัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ และฉบับปัจจุบันรับรอง โดยไม่สามารถปฏิเสธข้อเท็จจริงนี้ได้

๓.๔.๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้การประชุมใหญ่สมาชิกพรรคการเมืองต้องมีสมาชิกเข้าประชุมอย่างครบองค์ประชุมไว้เพียงไม่น้อยกว่า ๒๐๐ คน เท่านั้น (มาตรา ๒๙) แต่กฎหมายฉบับเดียวกันกลับกำหนดให้พรรคการเมืองต้องมีสมาชิกถึง ๕,๐๐๐ คนขึ้นไป (มาตรา ๒๖) อันเป็นการกำหนดปริมาณที่ไม่สอดคล้องกันอย่างยิ่ง นอกจากนี้โดยปกติการนับองค์ประชุมขององค์การหรือการประชุมแบบประชาธิปไตยที่คนทั่วโลกใช้กัน คือ การประชุมที่ผู้มีอำนาจตัดสินใจจะเข้าร่วมอย่างน้อยครั้งหนึ่งจึงจะถือว่าเป็นองค์ประชุม แต่การที่กฎหมายยอมรับให้องค์ประชุมใหญ่สมาชิกพรรคการเมืองมีสมาชิกเข้าประชุมได้เพียงไม่น้อยกว่า ๒๐๐ คน จึงขัดต่อหลักประชาธิปไตยของสมาชิกเพราะมีผู้เข้าประชุมน้อย ไม่ถึงครึ่ง (คือ ๒,๕๐๐ คน) แต่หากมองในมุมกลับแสดงว่าจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองทั้งหมดที่จะทำให้พรรคดำรงอยู่ได้ก็ควรมีเพียงไม่น้อยกว่า ๔๐๐ คน เท่านั้น หากใช้ ๕,๐๐๐ คนไม่ และปรับจำนวนองค์ประชุมใหญ่สมาชิกพรรคไปตามสัดส่วนสมาชิกมาก-น้อย

๓.๔.๓ หลักการที่ถูกต้องกว่าปัจจุบันคือการยกเลิกระบบการจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง เพราะพรรคการเมืองเป็นองค์การที่เป็นการรวมตัวของประชาชนตามหลักสิทธิและเสรีภาพ ส่วนการจะกำกับให้พรรคการเมืองกระทำตนอยู่ในศีลธรรมอันดีหรือวิถีทางอันประเสริฐนั้นย่อมไม่เกี่ยวข้องกับจำนวนสมาชิก และควรกระทำโดยให้สังคมเป็นผู้ควบคุมจะเหมาะสมกว่ารัฐ รวมทั้งจัดตั้งระบบมาตรฐานคุณภาพพรรคการเมืองขึ้น นอกจากนี้พรรคการเมืองผู้ร้องยังเห็นว่าการกำกับดูแลพรรคการเมืองก็ควรเป็นอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร โดยอาจมีองค์กรอิสระอื่นที่มีใช้คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งควรทำหน้าที่ดูแลการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว ไม่ควรทำหน้าที่จดทะเบียนและควบคุมบังคับบัญชาพรรคการเมืองพร้อมกันไปแบบปัจจุบัน เพื่อทำให้การเลือกตั้งบริสุทธิ์และยุติธรรมอย่างแท้จริง

๓.๔.๔ ในอดีตถึงปัจจุบันพรรคการเมืองถูกสังคมตรวจสอบอย่างหนักหน่วงจนถึงขั้นเคยมีการเรียกรื้อง โดยเฉพาอย่างยิ่งจากขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่ให้ยกเลิกระบบพรรคการเมือง แต่ให้มี ส.ส. ที่สรรหาตามความวิปลาสดลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยของประเทศไทย

บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

สาขาอาชีพและสมัครอิสระโดยไม่สังกัดพรรคการเมืองให้ประชาชนเลือกแทนตามระบบ ๗๐:๓๐ อันเป็นกระแสในสังคมในขณะนั้นที่ทำให้ประชาชนถูกเร่งเร้าให้ปฏิเสธ พรรคการเมืองขนาดเล็กทั้งหลายที่ตั้งขึ้นใหม่ไปด้วย

๓.๔.๕ พรรคการเมืองเป็นองค์การแบบประชาธิปไตยของสมาชิก แต่การกำหนดให้องค์การแบบประชาธิปไตยของสมาชิกต้องสิ้นสภาพหากมีสมาชิกไม่ถึงตามที่กฎหมายกำหนดเช่นที่กำหนดกับพรรคการเมืองนั้น ไม่ปรากฏอยู่ในองค์การประชาธิปไตยของสมาชิกแบบอื่น ๆ ต่อไปนี้ ๑) สหภาพแรงงาน (ตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ หรือพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓) ๒) สหกรณ์ (ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒) ๓) สภาหรือสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ตามกฎหมาย เฉพาะของสภาหรือสมาคมนั้น ๆ

๓.๔.๖ ข้อมูลในระดับระหว่างประเทศ เช่น สหภาพรัฐสภาระหว่างประเทศ (International Parliamentary Union) มีตัวอย่างให้เห็นว่าจำนวนสมาชิกพรรค มิได้ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขแห่งรัฐต่อการดำรงอยู่ของพรรคการเมือง และในปัจจุบันจำนวน สมาชิกพรรคการเมืองทั่วโลกมีแนวโน้มลดลง

๓.๔.๗ อคติที่ฝ่ายไม่ชอบประชาธิปไตยแบบสากลและไม่ชอบระบบ พรรคการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองขนาดเล็กมีอยู่ว่า พรรคเล็ก ๆ ทำให้การเมืองไม่มั่นคง และหากร่วมเป็นรัฐบาลก็จะยิ่งทำให้รัฐบาลไม่มั่นคง ฉะนั้นบรรดาผู้มีอำนาจรัฐใน ส่วนควบคุมพรรคการเมือง แม้จะให้หรือยอมรับให้ประชาชนรวมตัวกันตั้งพรรค ก็ต้องหาทาง กำจัดเสียในที่สุด รวบรวมว่าพรรคการเมืองขนาดเล็กชั่วร้ายไปเสียหมดและอยู่ไปก็กรบ้านรกเมือง ทำนองนั้น แต่มีตัวอย่างที่ดีความเป็นจริงอยู่ว่า นับตั้งแต่ต้นปี ๒๕๕๑ พรรคการเมืองขนาดเล็ก ๑๕ พรรคการเมือง มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสมาพันธ์พรรคการเมืองเพื่อประชาชน และประชาธิปไตย (สพป.) มีวัตถุประสงค์เน้นทำประโยชน์ในทางการเมืองร่วมกัน และ เคลื่อนไหวอิสระ (ไม่รับเงินจากนายทุนผู้ใดหรือผู้มีอำนาจในบ้านเมืองฝ่ายใด) ร่วมกัน เพื่อร่วมแก้ไขวิกฤตการเมืองของประเทศ ดังที่มีข่าวปรากฏทางสื่อมวลชนอยู่บ้าง อันสะท้อน ประการหนึ่งในระดับปัญหาส่วนรวมว่าพรรคการเมืองขนาดเล็ก แม้จะเป็นพรรคไม่ประดับ ตามที่สื่อมวลชนขนานนามก็สามารถสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันและกระทำตนมี คุณประโยชน์แก่สังคม ซึ่งในอนาคตพรรคการเมืองเหล่านี้อาจรวมตัวกันเป็นพรรคขนาดกลาง หรือใหญ่ขึ้นได้สำเร็จก็เป็นสิ่งที่น่าติดตามกันต่อไป ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องถูกกระทำให้ สิ้นสภาพไป แม้จำนวนสมาชิกและสาขาไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

LIRT

๔. สรุป

ดังนั้น การที่พรรคการเมืองซึ่งเป็นองค์การที่ต้องประกอบด้วยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย การดำรงอยู่ของพรรคการเมืองจึงไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะถูกแทรกแซงกิจการภายในทั้งในเชิงจำนวนสมาชิกและสาขาจากเงื่อนไขทางกฎหมายหรือการกระทำจากองค์การกำกับควบคุมภายนอก และมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ก็ห้ามจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในเรื่องที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ “เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” การที่บุคคลจะรวมตัวจัดตั้งขึ้นเป็นพรรคการเมืองและสมัครเป็นสมาชิกพรรคเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองได้ในจำนวนมากน้อยเพียงใดจึงต้องเป็นไปอย่างสมัครใจ โดยธรรมชาติ และไม่พึงกำหนดหรือเป็นคำสั่งจากรัฐาธิปไตยเชิงบังคับหรือจำกัดปริมาณและขอบเขตระยะเวลาได้ว่าบุคคลจะได้รับการรับรองโดยรัฐถึงการสมาคม (รวมตัว) กันเป็นพรรคการเมืองว่าบุคคลทั้งหลายจะต้องร่วมกันเข้าเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าพันคน และจะต้องมีสาขาอย่างน้อยสี่สาขาในสี่ภาคภายในหนึ่งปี อันเป็นเงื่อนไขตายตัวและชั่วคราว ขาดความเป็นสภาวะวิสัยที่พึงตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่ผันแปรในพื้นที่ต่าง ๆ และต่อสถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน

นอกจากนี้ การที่พรรคการเมืองต้องเร่งรัดการทำงานหาสมาชิกและจัดตั้งสาขา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจะต้องเร่งรัดหาสมาชิกทำให้การสมัครเป็นสมาชิกไม่สามารถเป็นไปโดยสมัครใจของประชาชน เพราะในความเป็นจริงพรรคการเมืองต้องใช้เวลามากในการทำงานและอธิบาย และพิจารณากลับกรองผู้สมัคร และประชาชนเองก็จำเป็นต้องใช้เวลาในการตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ซึ่งต้องใช้เวลาเช่นกัน ยากต่อการประมาณการได้ชัดเจนว่าจะบรรลุผลเมื่อใด และการไม่สามารถได้สมาชิกมาโดยสมัครใจและให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์หรืออุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองอย่างแท้จริงและอย่างค่อยเป็นค่อยไปนั้น ยังขัดกับหลักเสรีภาพของประชาชนในโลกเสรีประชาธิปไตย (ดังที่มีการรับรองโดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของสหประชาชาติ) ที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกอีกด้วย

บทบัญญัติตามมาตรา ๑๙, ๒๖, ๓๔, ๓๕ และ ๙๑ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ และประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง การรับสมัครสมาชิกพรรคการเมือง การจัดทำและแบบทะเบียนสมาชิกพรรคการเมือง และวิธีการแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ออกโดยอาศัยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพในการรวมตัวจัดตั้งและย่อมรวมถึงการเข้าร่วมของประชาชนเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่รัฐธรรมนูญรับรองถึงการสมาคมอย่างชัดแจ้ง เนื่องจากมีปัญหาอย่างเป็นพื้นฐานในการใช้สิทธิและเสรีภาพที่กฎหมายและประกาศนายทะเบียนพรรคการเมืองจำกัดไว้และทำให้มีผลกระทบในหลายประเด็น คือ การเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองต่าง ๆ มิได้เป็นไปโดยสมัครใจ กฎหมายไม่สอดคล้องกับธรรมชาติขององค์การประชาธิปไตยแบบพรรคการเมือง การบังคับของรัฐเหนือสิทธิเสรีภาพในการรวมตัวอันไม่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมอันดีของสังคม กรอบปริมาณสมาชิกที่มากเกินไปแต่ไม่คำนึงถึงคุณภาพของสมาชิก กรอบระยะเวลาที่จำกัดเพียงชั่วคราว (๑ ปี) การแทรกแซงการจัดองค์กรภายในและระบบงานพรรคการเมือง ระเบียบที่ยุ่งยากในการสมัครเป็นสมาชิก องค์ประชุมใหญ่สมาชิกกับจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่แตกต่างกันมาก การพึ่งตนเองของพรรคการเมือง โดยไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนพัฒนาพรรคการเมือง แต่ถูกกำหนดให้สิ้นสภาพ ฯลฯ บทบัญญัติในกฎหมายและประกาศนายทะเบียนพรรคการเมืองดังกล่าวจึงเป็นอุปสรรคและกระทบต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพที่เป็นสาระสำคัญพื้นฐานของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการสมัครเป็นสมาชิกและการสมัครสมาชิกพรรค การจัดตั้งสาขาพรรค และการดำรงอยู่ของพรรคการเมืองย่อมไม่สามารถบังคับใช้ได้

การดำรงอยู่ต่อไปของพรรคการเมืองที่ยังมีสมาชิกไม่ถึงห้าพันคนและมีสาขาพรรคไม่ถึงสี่สาขาก็มิได้เป็นภาระของรัฐ ด้วยดำรงอยู่ได้โดยตนเอง มิได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนพัฒนาพรรคการเมืองอันเป็นเงินจากภาษีของประชาชน เพราะกฎหมายห้ามไว้แต่ยังจะเป็นประโยชน์ต่อการเมืองของสังคมไทย อาทิ สามารถให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน จัดกิจกรรมทางการเมืองส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศ และดำเนินการอื่น ๆ ตามภารกิจของพรรคการเมือง และเมื่อพิจารณาในทางสากลแล้ว ประเทศ

ที่มีความก้าวหน้าในทางประชาธิปไตยจะไม่มีการยุบพรรคเพราะเหตุเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกหรือสาขา แต่เป็นเหตุด้านความมั่นคงแห่งรัฐ การเป็นภัยแก่สังคม หรือการล้มล้างรัฐธรรมนูญ เป็นต้น ความจำเป็นว่าพรรคการเมืองต้องมีสมาชิกมากๆ และมีสาขาอย่างน้อยในทุกภาคจึงไม่จำเป็น แต่หากจะกำหนดไว้บ้างเพื่อให้พรรคการเมืองมีสถานภาพในสังคมพอสมควร ผู้เขียนเห็นว่าควรกำหนดให้มีสมาชิกอย่างน้อย ๔๐๐ คน และมีสาขาอย่างน้อยหนึ่งสาขา ณ วันที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ก็เพียงพอแล้ว โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขกำหนดว่านานเท่าใดหลังการจัดตั้งในการจะมีจำนวนสมาชิกและสาขาดังกล่าว

๕. กำอภิปรายสงห้าย

การกลับมาสู่หลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง คือ การยกเลิกระบบบังคับการสร้างพรรคและควบคุมพรรคการเมืองโดยองค์การที่ไม่ใช่ของค้การประชาธิปไตย (คณะกรรมการการเลือกตั้ง) แต่ให้ประชาชนสร้างสรรค์พรรคการเมืองตามหลักการประชาธิปไตยและเป็นไปอย่างธรรมชาติ และปกครองตนเอง จะเหมาะสมที่สุด ระบบราชการและนักนิติศาสตร์ที่รับใช้เผด็จการสมควรละอายต่อวิชาชีพของตนและยุติการพยายามครอบงำพรรคการเมืองอันเป็นองค์การของประชาชน หากต้องการเห็นพรรคการเมืองมีความสง่างามและมีคุณค่าต่อประชาชนก็ต้องยกเลิกระบบยุบเลิกหรือทำให้พรรคสิ้นสภาพความเป็นพรรคโดยไม่ได้กระทำผิดศีลธรรมหรือจริยธรรมของบ้านเมือง แต่สามารถใช้ระบบมาตรฐานคุณภาพพรรคการเมืองมาส่งเสริมการดำเนินงานพรรคการเมือง แทนที่จะเชื่อมโยงกับสิทธิประโยชน์ที่พรรคพึงได้รับตามมาตรฐานคุณสมบัติพรรคการเมืองที่บรรลุป้าหมาย เช่น พรรคการเมืองที่มีสมาชิกไม่ถึงห้าพันคนไม่มีสิทธิส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่มีสิทธิ

ความวิปลาสคลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยของการเมืองไทย.

บทวิพากษ์ต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

ดร.โชคชัย สุทธาเวศ

รับเงินอุดหนุนจากกองทุนพัฒนาพรรคการเมือง อันเป็นเรื่องที่ดีกว่าการถูกยุบพรรค เพราะปริมาณสมาชิกและสาขามีน้อย แต่มาตรฐานดังกล่าวจะต้องผ่านการมีส่วนร่วม กำหนดของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ความวิปลาสดลาดเคลื่อนจากหลัก ประชาธิปไตยในกรณีกฎหมายพรรคการเมืองก็จะกลับไปสู่อริยวิถีของประชาธิปไตยไทย อย่างแท้จริง

๖. ข้อเสนอแนะ

๗.๑ นักวิชาการด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และสังคมวิทยาการเมือง ควรมีความเห็น แจ่มไปยังผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และศาลรัฐธรรมนูญ ถึงบทบัญญัติดังกล่าวของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ว่าขัดต่อสิทธิการจัดตั้งพรรคการเมืองในเรื่องใดบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบัญญัติ ให้พรรคการเมืองต้องสิ้นสภาพเพราะสมาชิกไม่ถึงห้าพันคน และมีสาขาพรรคไม่ถึงสี่สาขา ภายในหนึ่งปี โดยแสดงให้เห็นร่วมกันว่า “คุณภาพจำเป็นต้องมาก่อนปริมาณ”

๗.๒ พรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ถูกประกาศโดยนายทะเบียนพรรคการเมือง ให้สิ้นสภาพพรรคการเมืองเพราะเหตุสมาชิกพรรคและสาขามีไม่ครบกำหนด หรือเพราะ เหตุใดก็ตามที่ล่วงละเมิดสิทธิประชาธิปไตยทางการเมืองที่แฝงอยู่ในมาตราต่าง ๆ ของ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ควรร่วมมือกันใช้สิทธิ ทักท้วงตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในขั้นสุดท้าย

๗.๓ ผู้ที่เห็นว่าการแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยวิธีการอื่น เช่น การเข้าชื่อกันของประชาชนหนึ่งหมื่นชื่อขึ้นไป หรือการใช้ช่องทางผ่านพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในรัฐสภาเสนอแก้ กฎหมายก็ดี ก็สมควรร่วมมือกันตามแนวทางทั้งสองที่เห็นว่าเป็นไปได้ เพราะแม้ว่าวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔ กฎหมายฉบับนี้จะถูกประกาศใช้ใหม่เป็นฉบับที่ ๒ โดยแก้ไขสอดรับ กับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ฉบับแก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๔ ไปบ้าง แต่สาระทั้งหมดที่ วิปลาศไปจากหลักการประชาธิปไตยและฟุ่มเฟือยเกินไปก็ยังคงอยู่ครบถ้วน

๗.๔ ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะเป็นองค์การต่อไปนั้นจะเป็นทางออกหรือทางตัน ต่อกรณีนี้ ซึ่งการวินิจฉัยอย่างไรต่อไปนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้

LIRT

๑) ศาลเข้าถึงและรับเอาสำนึกแห่งหลักการประชาธิปไตยตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญร่วมกับคุณธรรมความดีงามของหลักการสิทธิมนุษยชนทางการเมืองสากลมาเป็นธงนำการตัดสินใจ หรือยึดเอาบทบัญญัติแห่งกฎหมายไทยเพื่อการครอบงำและควบคุมพรรคการเมืองของประชาชนโดยระบบกลไกราชการอิสระเป็นธงนำการวินิจฉัย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเอาเรื่องใดเหนือกว่าเรื่องใด

๒) กระบวนการได้ส่วนมีคุณภาพเพียงใด อาทิ ความโปร่งใส ความรอบด้านของการรับฟังข้อมูลจากหลายแหล่ง และการเปิดเผยต่อสาธารณชน

๓) ข้อมูลทางวิชาการและข้อมูลข้อเท็จจริงต่าง ๆ ถูกนำมาประกอบการพิจารณาอย่างเป็นกลางเพียงใด

ผู้เขียนเชื่อว่า ในอนาคตประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินไปสู่สังคมอารยะประชาธิปไตย คือเป็นสังคมที่เป็นแบบอย่างอันดีในทางประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นใหญ่ ผู้เขียนถือว่าเราจำเป็นต้องก้าวไปให้พ้นจากความวิปลาสคลาดเคลื่อนจากหลักการประชาธิปไตยให้สำเร็จโดยเร็ว แม้ว่าจะเป็นเพียงประเด็นการจัดตั้งและดำรงอยู่ของพรรคการเมืองเท่านั้นก็ตาม อย่าปล่อยให้เราหลงทางและอยู่กับอคติแห่งคุณธรรมประชาธิปไตยจอมปลอมที่ถูกบิดเบือนจากนักร่างกฎหมาย และถูกเลือกปฏิบัติในทางลบจากผู้ที่ไม่เข้าถึงหัวใจของประชาธิปไตยที่ไม่ทราบว่าคุณธรรมประชาธิปไตยของแท้ที่ใกล้เคียงกับสังคมนิยมหรือกฎธรรมชาติคืออะไรกันบ้างต่อไปอีกเลย เพราะมันเป็นการขัดต่อจริยธรรมสากล หรือก็คือการทุจริตเชิงวิชาการและมโนธรรมสำนึกนั่นเอง

บรรณานุกรม

โชคชัย สุทธาเวศ. (๒๕๕๐). **แรงงานกับการเมือง และสังคมประชาธิปไตย : ทฤษฎีและพรรค.**

กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิไพศาล ธีวชัยนันท์.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

Magleby, David B. et al. (2005). **Government by the People**, Twenty-First Edition.

Online Study. (<http://wps.prenhall.com>.)

Legislative Institutional Repository of Thailand

รัฐสภาสาร กันยายน ๒๕๕๔

ปัญหาการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำความผิด

(Problem Of Measurement To Enforce The State Officer To Compensate
Under Tort Liability Act Officer B.E. 2539)

สาธิต ชูทวด^{*}

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีหน่วยงานของรัฐต้องรับผิดและได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ ให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้เฉพาะแต่กรณีเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น โดยให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระเงินดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนด หากเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดไม่ชำระเงินตามเวลาที่กำหนด พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕๗ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐออกหนังสือแจ้งเตือนให้ชำระภายใน ๑๕ วัน หากไม่มีการชำระให้หน่วยงานของรัฐใช้มาตรการบังคับทางปกครอง โดยให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยการยึดอายัดและขายทอดตลาด แต่การใช้มาตรการบังคับทางปกครองดังกล่าวไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ รับผิดชอบโดยตรง ไม่มีวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน ก่อให้เกิดปัญหาความไม่แน่นอนและชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน เป็นการบั่นทอนขวัญและกำลังใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ถูกบังคับทางปกครองขาดหลักประกันความเป็นธรรม

^{*} น.บ. (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช) น.ม. (วิทยาลัยดาปี สุราษฎร์ธานี) นิติกรประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระทรวงสาธารณสุข

LIART

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาหาแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายบังคับให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายแก่หน่วยงานของรัฐ มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมเป็นธรรม สอดคล้องกับสถานะความเป็นจริง และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงต่อไป

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อามัณย์ก็มี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นกระทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐหากมีการกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก เจ้าหน้าที่นั้นก็ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกในฐานะลูกหนี่ร่วมกับหน่วยงานของรัฐ

นับตั้งแต่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๕ และวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นต้นไป ตามลำดับ ทำให้หลักการเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยแยกความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ออกจากการกระทำละเมิดที่มีใช่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อเกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอกจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ หน่วยงานของรัฐจะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ได้รับความเสียหายไปก่อน ส่วนเจ้าหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อหน่วยงานของรัฐหรือไม่เพียงใดนั้น ยึดหลักว่าหน่วยงานของรัฐจะเรียกเรื่องเอาแก่เจ้าหน้าที่ได้เฉพาะกรณีความเสียหายได้เกิดขึ้นจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น ซึ่งมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ของรัฐชำระเงินค่าเสียหายภายในเวลาที่กำหนด ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหม

ทดแทนที่หน่วยงานของรัฐได้ใช้ให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๘ หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องใช้
ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๑๐
ประกอบกับมาตรา ๘ เมื่อออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว แต่เจ้าหน้าที่
ดังกล่าวไม่ยอมชดใช้ คำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งทางปกครอง* หากผู้ถูกคำสั่งไม่ปฏิบัติ พระราช
บัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕๗ ได้กำหนดให้หน่วยงาน
ของรัฐออกหนังสือแจ้งเตือนให้ชำระภายใน ๑๕ วัน หากไม่มีการชำระให้หน่วยงานของรัฐ
ใช้มาตรการบังคับทางปกครอง โดยให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๗
มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยการยึดอายัด และขายทอดตลาด ซึ่งทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว
ผู้มีอำนาจยึด หรืออายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สิน ได้แก่ บุคคลตามที่กำหนดไว้ใน
กฎกระทรวง ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการ
ทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ คือหัวหน้าหน่วยงานเป็นผู้มีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดและ
ขายทอดตลาดทรัพย์สิน ส่วนผู้ปฏิบัติการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สิน ได้แก่
เจ้าหน้าที่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้มีอำนาจออกคำสั่งยึดฯ และเป็นผู้ที่ถูกระบุในคำสั่ง
ให้เป็นผู้ปฏิบัติการตามคำสั่งนั้น ในทางปฏิบัติในการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๕๗ คือ
เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานผู้ออกคำสั่งทางปกครองที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้า
หน่วยงาน จะต้องเป็นผู้ดำเนินการยึด อายัด และขายทอดตลาด ซึ่งทรัพย์สินของบุคคล
ผู้ถูกคำสั่งทางปกครองด้วยตนเอง แต่หน่วยงานรัฐกลับไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบที่มีความรู้
ความสามารถ ความชำนาญ มีประสบการณ์รับผิดชอบโดยตรง หน่วยงานไม่เคยมีการจัด
ฝึกอบรมหลักสูตรดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ ไม่มีวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นไปตามมาตรฐานหรือ
ทิศทางเดียวกันกับหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นๆ แต่ละแห่ง

จากสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวเกิดความไม่มั่นใจ
รู้สึกว่ามีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้ง
ยังขาดความรู้ความชำนาญเชี่ยวชาญในการปฏิบัติ จึงมีโอกาที่จะเกิดความผิดพลาด
ก่อให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่จนต้องเป็นผู้รับผิดชอบละเมิดเสียเอง
ก่อให้เกิดปัญหาความไม่แน่นอนและชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ขาดความมั่นใจ
ในการปฏิบัติงาน เป็นการบั่นทอนขวัญและกำลังใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ทำให้

* คำสั่งทางปกครอง" หมายความว่า (๑) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มี
ผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระวัง หรือมีผลกระทบ
ต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต
การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ
(๒) การอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบเพียงแต่ทำให้ภาระงานครบถ้วน เสร็จสิ้นไปตามกระบวนการหรือขั้นตอนที่กฎหมาย ระเบียบได้กำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติเท่านั้น แต่มิได้มุ่งหวังผลสัมฤทธิ์ของงานอย่างมีประสิทธิภาพและมุ่งตอบสนองประโยชน์ของรัฐและประชาชนตามหลักของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ในทางกลับกันการบังคับคดีทางแพ่งโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม จะดำเนินการตามหมายบังคับคดี หรือตามคำสั่งศาล หรือตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มอบหมายได้แต่ภายในเขตอำนาจของศาลที่ออกหมายบังคับคดีหรือมีคำสั่งหรือขออำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยปกติการยึดอายัดหรือขายทอดตลาด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้มีอำนาจมีหน้าที่ดังกล่าวโดยตรงย่อมจะมีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ในการดำเนินการ เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งของศาลยุติธรรม

ในทางปฏิบัติปัจจุบันนี้ก็ยังพบว่า การบังคับคดีโดยเจ้าพนักงานบังคับคดียังมีปัญหาความไม่เป็นธรรมแก่ลูกหนี้ เช่น การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้เป็นเวลานาน จึงจะนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด ก็ปรากฏว่าทรัพย์สินมีสภาพทรุดโทรมเสื่อมราคากว่าสภาพทรัพย์สินขณะยึดมา หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ถูกขายในราคาต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริงของราคาทรัพย์สินหรือราคาซื้อขายทั่วไปในท้องตลาด ดังนั้นทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้ถูกคำสั่งทางปกครอง จึงตกอยู่ในสภาวะเสี่ยงต่อความไม่เป็นธรรมสูงยิ่งกว่าการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีเสียอีก การดำเนินมาตรการบังคับทางปกครองของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานผู้ออกคำสั่งทางปกครองได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย หรือเป็นหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่อย่างไร เพียงใดบ้าง สำหรับการใช้อำนาจใดๆ เพื่อดำเนินการ การยึด อายัด และขายทอดตลาด ในขณะที่ตัวถูกบังคับทางปกครองเองก็ขาดหลักประกันความเป็นธรรม ทำให้ได้รับความเสียหายจากการบังคับทางปกครอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเพื่อหาแนวคิดใหม่ทางกฎหมายในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองที่ถูกต้อง เหมาะสม เป็นธรรมต่อผู้เกี่ยวข้อง (ผู้ถูกคำสั่งทางปกครอง เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินมาตรการบังคับทางปกครอง หน่วยงานรัฐ) สอดคล้องกับสภาวะความเป็นจริงและสามารถนำไปใช้ได้จริง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมาเกี่ยวกับความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ มาตรการบังคับทางปกครอง และปัญหาของการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่หน่วยงานรัฐ

๒. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้มาตรการบังคับทางปกครองของประเทศไทย กับกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส ในการบังคับให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่หน่วยงานรัฐ

๓. เพื่อสร้างแนวคิดในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการบังคับทางปกครองของประเทศไทยในการบังคับให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่หน่วยงานรัฐอย่างถูกต้อง เหมาะสม เป็นธรรมต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สอดคล้องกับสถานะความเป็นจริงและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

สมมติฐานในการศึกษา

ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ทำให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐ หรือในกรณีหน่วยงานของรัฐได้ใช้ค่าเสียหายในผลแห่งละเมิดของเจ้าหน้าที่ให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ก็ให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่หน่วยงานของรัฐภายในเวลาที่กำหนด หากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวไม่ยอมชดใช้ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕๗ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐใช้มาตรการบังคับทางปกครอง โดยการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ที่จะต้องชดใช้ ซึ่งพบว่าการใช้มาตรการบังคับทางปกครองมีปัญหาและอุปสรรคทั้งในทางปฏิบัติและในแง่กฎหมายหลายประการ ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่ประสบความสำเร็จในการใช้มาตรการดังกล่าวให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงเกิดสมมติฐานว่าหากมีการศึกษาแนวคิด กฎหมาย มาตรการและกลไกการบังคับใช้มาตรการบังคับทางปกครองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส มาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยก็น่าจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

ขอบเขตและวิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีวิจัยเอกสาร โดยศึกษาจากทฤษฎีแนวคิด ความเห็น และข้อเท็จจริง จากตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนจากข้อมูลอินเทอร์เน็ต โดยทำการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. ศึกษาความเป็นมาของแนวคิด ทฤษฎีและเหตุผลในการออกพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยมุ่งศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐ

๒. ศึกษารวบรวมข้อมูล รายงาน ความคิดเห็นทางกฎหมาย ปัญหาและอุปสรรค ของการบังคับใช้มาตรการบังคับทางปกครองให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่ หน่วยงานรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิด ของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ รวมถึงตลอดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

๓. ศึกษาความคุ้มครองทางกฎหมายต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใช้อำนาจดำเนิน มาตรการบังคับทางปกครองและต่อผู้ถูกออกคำสั่งบังคับทางปกครอง

๔. เปรียบเทียบการใช้มาตรการบังคับทางปกครองให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนแก่หน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ กับกฎหมายของ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส

๕. รวบรวม ประมวลผลการศึกษา สังเคราะห์ เพื่อกำหนดแนวทางหรือสร้าง แนวคิดใหม่ในการบังคับให้ผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่หน่วยงานรัฐ เพื่อนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการศึกษา

เนื่องจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ไม่ได้กำหนดรายละเอียดถึงวิธีการการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำละเมิดชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนไว้โดยเฉพาะ การออกคำสั่งดังกล่าวจึงเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ จากการศึกษาพบว่า สาเหตุที่การใช้มาตรการบังคับทางปกครองต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำละเมิดให้ชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนไม่บรรลุผลสำเร็จสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมีสองด้านใหญ่ ๆ คือ

^๒ กมลกานต์ ศรสวรรณ เกวลี มโนกนิเวศ และศิริรัตน์ งามนิตย์, รายงานการศึกษา วิจัย เรื่องสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการบังคับทางปกครอง ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติ ราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มิถุนายน ๒๕๕๒

๑. ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

๑.๑ ปัญหาพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ไม่ได้กำหนดรายละเอียดของหลักเกณฑ์ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง โดยการยึดอายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สิน

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕๗ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐใช้มาตรการบังคับทางปกครอง โดยการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ที่จะต้องชดใช้ โดยนำวิธีการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับใช้โดยอนุโลม แต่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินไว้ และมีได้กำหนดให้มีการออกกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดรายละเอียดของหลักเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้องค์กรฝ่ายปกครองไม่สามารถออกหลักเกณฑ์ในรายละเอียดการปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินได้

๑.๒ ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตการนำวิธีการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลมกับมาตรการบังคับทางปกครอง

เมื่อพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕๗ ไม่ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินไว้ จึงทำให้ขอบเขตการนำวิธีการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินจึงไม่มีความชัดเจนด้วย

๑.๓ ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง โดยวิธีการการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สิน ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ไม่ได้กำหนดว่าผู้ใดจะเป็นผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ซึ่งคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้ให้ความเห็นว่า "เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองคือหัวหน้าหน่วยงานผู้ออกคำสั่งทางปกครอง แต่ปัญหาก็คือหากหัวหน้าหน่วยงานเป็นผู้ที่จะต้องรับผิดชอบใช้คำสั่งใหม่ทดแทน ใครจะเป็นผู้ออกคำสั่งและเป็นผู้ใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

^๒ บัญชีคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่องเสร็จที่ ๙๔ - ๙๕/๒๕๔๙

โดยเฉพาะกรณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามข้อ ๑ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้ใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้ความเห็นชอบก่อนตามความเห็นคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

๑.๔ ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การมอบอำนาจในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้ให้ความเห็นว่า หัวหน้าหน่วยงานผู้ออกคำสั่งทางปกครองสามารถมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองแทนได้โดยการแต่งตั้งและมอบอำนาจ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ในกรณีที่เป็นราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาค สำหรับราชการบริหารส่วนท้องถิ่นให้การมอบอำนาจดังกล่าวเป็นไปตามกฎหมายที่จัดตั้งราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ในส่วนรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐให้การมอบอำนาจดังกล่าวเป็นไปตามกฎหมายที่จัดตั้งรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ โดยให้สามารถมอบอำนาจให้ดำเนินการเฉพาะแก่เจ้าหน้าที่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้มีอำนาจออกคำสั่งฯ แต่ทุกหน่วยงานไม่สามารถมอบอำนาจแก่บุคคลภายนอกที่มีได้เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาดำเนินการบังคับทางปกครองแทนได้

๑.๕ ปัญหาเกี่ยวกับการมอบอำนาจให้เอกชนเป็นผู้ปฏิบัติการการยึดอายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สิน เกิดจากเมื่อหน่วยงานผู้ออกคำสั่งไม่สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองเองได้ จึงมีความประสงค์จะมอบอำนาจดังกล่าวให้หน่วยงานเอกชนที่มีศักยภาพดำเนินการแทน ซึ่งคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้ให้ความเห็นว่า "ไม่สามารถมอบอำนาจดังกล่าวแก่หน่วยงานเอกชนได้เนื่องจากหน่วยงานเอกชนไม่ใช่เจ้าหน้าที่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้มีอำนาจออกคำสั่งฯ"

๑.๖ ปัญหาความซ้ำซ้อนของการยึดหรืออายัดทรัพย์สินระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองและเจ้าพนักงานบังคับคดี

หากหน่วยงานของรัฐออกคำสั่งอายัด ยึด ทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบตามคำสั่งทางปกครองซ้ำซ้อนกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดี

ของศาล ใครควรจะเป็นผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ถูกยึด आयัด ดึกว่ากัน ปรากฏว่าตาม มาตรา ๒๙๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สรุปความได้ว่า เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินอย่างใดของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ห้ามไม่ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นซ้ำอีก^๕ ส่วนกรณีเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยภาษีอากรมีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ภาษีอากรที่ค้างชำระและนำทรัพย์สินนั้นขายทอดตลาดชำระหนี้ภาษีอากรได้เอง แต่ไม่ต้องห้ามมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายึดหรืออายัดซ้ำ เพราะมิใช่ยึดหรืออายัดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ดังนั้น ในกรณีที่เจ้าหนี้ที่ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้แล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีก็มีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวได้เพราะมิใช่การยึดหรืออายัดซ้ำกันของ เจ้าพนักงานบังคับคดีในระหว่างเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าว โดยที่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยภาษีอากรก็เป็นเจ้าหนี้ที่ผู้มีอำนาจบังคับทางปกครอง เช่นกัน จึงแสดงนัยให้เห็นได้ว่าในระบบกฎหมายไทยไม่ห้ามเจ้าพนักงานบังคับคดียึดหรืออายัดซ้ำกับเจ้าหนี้ที่ฝ่ายปกครอง ประกอบกับมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ก็มีได้บัญญัติในเรื่องการยึดหรืออายัดซ้ำไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น สิทธิในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหนี้ที่ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองจึงอยู่ในลำดับรองจากเจ้าพนักงานบังคับคดี

๑.๗ ปัญหาระยะเวลาในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยวิธีการ ยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สิน

เนื่องจากพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มิได้ กำหนดความชัดเจนในเรื่องนี้ไว้ คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้ให้ความเห็น ว่า^๖ เพื่อมิให้ก่อให้เกิดภาระแก่ประชาชนมากเกินไป จึงให้นำกำหนดเวลาการบังคับคดีตาม มาตรา ๒๗๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม คือให้ใช้ มาตรการบังคับทางปกครองให้เสร็จสิ้นภายในสิบปีนับแต่วันที่มีการออกคำสั่งทางปกครอง ให้ชำระเงิน

๒. ปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

๒.๑ ปัญหาเจ้าหนี้ที่ไม่เชื่อถือในอำนาจบังคับของคำสั่งทางปกครอง

^๕ คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๑๘/๒๕๑๑

^๖ บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่องเสร็จที่ ๔๙๔/๒๕๔๕

ที่ ๒๖๗/๒๕๔๙

เนื่องจากแต่เดิมเมื่อเจ้าหน้าที่อาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะของกฎหมายฉบับใดออกคำสั่งเรียกให้ชำระเงินแล้ว หากไม่มีการปฏิบัติตามแล้วเป็นกรณีกฎหมายเฉพาะนั้นไม่ได้กำหนดมาตรการบังคับทางปกครองไว้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะต้องส่งเรื่องให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม หากศาลมีคำพิพากษาให้ฝ่ายปกครองชนะคดี เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติก็สามารถอาศัยอำนาจศาลให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีต่อไป แต่เมื่อพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ใช้บังคับ หากผู้รับคำสั่งไม่ปฏิบัติตาม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้ความเห็นให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองเอง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจึงไม่เชื่อถือในอำนาจบังคับของคำสั่งทางปกครอง จึงไม่กล้าใช้มาตรการบังคับทางปกครอง รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ทั้งของรัฐและหน่วยงานเอกชนไม่เชื่อถือในคำสั่งทางปกครองจึงไม่ให้ความร่วมมือในการสืบทรัพย์ ขออายัดทรัพย์ เนื่องจากไม่เชื่อว่าคำสั่งทางปกครองมีค่าบังคับเช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาล จึงเกรงว่าอาจจะถูกเจ้าของทรัพย์สินฟ้องร้องภายหลัง

๒.๒ ปัญหาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้และความเชี่ยวชาญในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สิน และไม่มีแนวทางปฏิบัติในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่จะต้องดำเนินมาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สิน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากหัวหน้าหน่วยงานไม่เคยปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินมาก่อน ทำให้ไม่มีความรู้และการสั่งสมองค์ความรู้ จึงไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตามหากมีการกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรในลักษณะเดียวกับระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. ๒๕๒๒ ก็จะทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติมีแนวทางที่ตนสามารถนำไปปฏิบัติได้ แต่มาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินไว้ ทำให้หน่วยงานต่างๆของรัฐทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ต่างหรือต่อคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองในประเด็นนี้ แต่แนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการฯ ได้ให้หน่วยงานนำวิธีการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม ทั้งนี้คณะกรรมการฯ ได้แนะนำให้หน่วยงานต่างๆ ออกระเบียบว่าด้วยการใช้มาตรการบังคับทางปกครองเอง ทำให้ไม่มีแนวทางปฏิบัติในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองที่ชัดเจน

๒.๓ ปัญหาความไม่เป็นเอกภาพในแนวทางปฏิบัติในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองของหน่วยงานของรัฐ

จากการที่คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้แนะนำให้หน่วยงานต่าง ๆ ออกระเบียบว่าด้วยการใช้มาตรการบังคับทางปกครองเอง ทำให้มีหน่วยงานต่าง ๆ ไปออกระเบียบดังกล่าวของตนเอง เช่น กรมที่ดิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กรมสรรพากร คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ซึ่งระเบียบของแต่ละหน่วยงานออกมีรายละเอียดย่อยของแต่ละหลักเกณฑ์มีความแตกต่างกัน ในขณะที่ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมากที่จะต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครอง แต่ก็ยังไม่ได้ออกระเบียบว่าด้วยการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง หน่วยงานเหล่านี้จึงไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน

แต่จากการศึกษาพบว่า การดำเนินการบังคับทางปกครองในระบบกฎหมายเยอรมัน^๑ เป็นไปตามกฎหมายรัฐบัญญัติ (มีฐานะเท่ากับพระราชบัญญัติ) ว่าด้วยการบังคับทางปกครองในชั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (Verwaltungs - Vollstreckungsgesetz - VwVG) เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง โดยถือว่าคำสั่งทางปกครองมีลักษณะเช่นเดียวกับการบังคับการตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรม โดยมาตรา ๕ แห่ง VwVG กำหนดให้นำบทบัญญัติของประมวลรัษฎากรมาบังคับใช้แก่กระบวนการบังคับทางปกครองตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินโดยอนุโลมด้วย

หลักในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองภายใต้หลักนิติรัฐ ดังนี้

๑. หลักความชอบด้วยกฎหมาย
๒. หลักความพอสมควรแก่เหตุ
๓. หลักความแน่นอนชัดเจน

คำสั่งทางปกครองย่อมมีผลบังคับในทันทีโดยมิต้องใช้สิทธิต่อศาล โดยหน่วยงานที่มีอำนาจออกคำสั่งบังคับการคือหน่วยงานที่มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้แห่งการบังคับทางปกครองชำระเงิน ส่วนหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับการได้กำหนดไว้ตามมาตรา ๔ แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยการบังคับทางปกครองในชั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองแห่งสหพันธรัฐมี ๒ หน่วยงาน คือ

๑. หน่วยงานบังคับการเฉพาะของสหพันธรัฐที่จัดตั้งโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแห่งสหพันธรัฐและมีหัวหน้าสำนักงานการเลือกตั้งแห่งสหพันธรัฐเป็นเจ้าหน้าที่บังคับการ

^๑ วรรณารี สิงห์โต, รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการบังคับทางปกครองในระบบกฎหมายเยอรมัน เสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มิถุนายน ๒๕๕๒

๒. หน่วยงานบังคับการทั่วไปเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับการของกระทรวงการคลังแห่งสหพันธรัฐทำหน้าที่บังคับการทั่วไป ในกรณีที่กระทรวงมิได้จัดตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับการเฉพาะไว้ นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้สามารถร้องขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองซึ่งมีเขตอำนาจในพื้นที่นั้นๆ ได้ และให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองซึ่งมีเขตอำนาจพื้นที่ที่ได้รับการร้องขอมีอำนาจเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่บังคับการทั่วไป

ในส่วนของการบังคับทางปกครองในระบบกฎหมายฝรั่งเศส^๕ ถือว่าคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ต้องรับผิดชอบใช้คำสั่งใหม่ทดแทนแก่หน่วยงานรัฐ “เป็นคำสั่งทางปกครอง” ที่มีผลบังคับในตัวเอง คำสั่งทางปกครองเป็นการอาศัย “อำนาจมหาชน” ที่จะบังคับฝ่ายเดียวแก่เอกชน ถือเป็นเอกสิทธิ์ในการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะได้เอง โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบของศาลก่อน หลักเกณฑ์การออกคำสั่งให้ชำระเงิנדังกล่าวเป็นไปตามที่กำหนดในบทบัญญัติแห่งระเบียบการบัญชีภาครัฐ ซึ่งตราขึ้นใช้บังคับโดยรัฐกฤษฎีกา ค.ศ. ๑๙๖๒ และรัฐบัญญัติว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ค.ศ. ๑๙๙๒ โดยเมื่อผู้มีอำนาจได้ออกคำสั่งให้ชำระเงิแล้วก็จะส่งคำสั่งให้เจ้าหน้าที่บัญชีภาครัฐรับผิดชอบติดตามให้มีการชำระเงินภายในกำหนด หากลูกหนี้ไม่ชำระ เจ้าหน้าที่บัญชีภาครัฐก็จะส่งเรื่องให้เจ้าพนักงานบังคับชำระหนี้ภาครัฐและเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการต่อไป ตามรัฐบัญญัติว่าด้วยการปรับปรุงกระบวนการบังคับคดีทางแพ่ง ค.ศ. ๑๙๙๑ โดยระบบกฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดถึงรายละเอียดของตำแหน่ง คุณสมบัติ สถานะ สังกัด อำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ และวิธีการบังคับชำระหนี้ ของเจ้าหน้าที่ดำเนินการต่างๆ ตลอดจนหน่วยงานผู้รับผิดชอบไว้จนครบถ้วน ทำให้เกิดความแน่นอนชัดเจนในการปฏิบัติ เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกันเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว หน่วยงานภายนอกต่างๆ ให้การยอมรับและให้ความร่วมมือ ทำให้การใช้มาตรการบังคับทางปกครองเกิดความสำเร็จ

^๕ ศุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ, รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการบังคับทางปกครองในระบบกฎหมายฝรั่งเศส เสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มิถุนายน ๒๕๕๒

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการเมื่อเกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอกอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานของรัฐได้ชดใช้ค่าเสียหายแก่บุคคลภายนอก หรือกรณีเกิดความเสียหายต่อหน่วยงานของรัฐ โดยเชื่อว่าเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ก็จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ความรับผิดทางละเมิด และหากผลการสอบสวนพบว่าเจ้าหน้าที่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หน่วยงานก็จะออกคำสั่งทางปกครองให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ภายในเวลาที่กำหนด หากไม่ปฏิบัติตาม ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยให้หน่วยงานของรัฐ ใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้น ซึ่งการขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วน วิธีการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม ส่วนผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดหรือขายทอดตลาดให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

แต่จากการศึกษาพบว่า การใช้มาตรการบังคับทางปกครองไม่ประสบความสำเร็จ เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบส่วนใหญ่ไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่หน่วยงานของรัฐ อันเกิดจากปัญหาในทางปฏิบัติ ดังนี้

๑. ปัญหาอันเกิดจากพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ไม่ได้กำหนดรายละเอียดของหลักเกณฑ์ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สิน อีกทั้งไม่ได้กำหนดให้ออกกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดรายละเอียดดังกล่าว ทำให้องค์กรฝ่ายปกครองไม่สามารถอาศัยอำนาจตามกฎหมายดังกล่าว ออกระเบียบของหน่วยงานว่าด้วยการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ถูกคำสั่งทางปกครองให้ชดใช้ค่าเสียหายกรณีกระทำละเมิดจากการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเมื่อไม่มีกรกำหนดวิธีการขั้นตอนการดำเนินมาตรการบังคับทางปกครองให้ชัดเจนเพื่อรองรับ ทำให้เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติเกิดความไม่มั่นใจ จึงไม่กล้าดำเนินมาตรการบังคับทางปกครอง เพราะการใช้มาตรการบังคับทางปกครองนั้น เป็นการก้าวล่วงเข้าไปในดินแดนแห่งสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สินของประชาชนและสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญด้วย ผู้ที่ก้าวล่วงเข้าไปอาจถูกฟ้องคดีแพ่งหรือคดีอาญาก็ได้ ถ้าไม่มีกฎหมาย ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้ มารอรับอำนาจการเข้าไปดำเนินการใช้มาตรการบังคับทางปกครองให้ชัดเจน

๒. เพราะการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นการบังคับตามคำสั่งศาล แต่เมื่อการบังคับตามมาตรการบังคับทางปกครองไม่มีกฎหมายกำหนดให้ชัดเจนถึงวิธีปฏิบัติ ปัญหาในการใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบังคับโดยอนุโลม หากมีการร้องขอทรัพย์ขึ้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ศาลจะเป็นผู้ชี้ขาดว่าทรัพย์นั้นเป็นของผู้ใด แต่ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองไม่มีกฎหมายให้อำนาจผู้ใดเป็นผู้ชี้ขาดในกรณีมีการร้องขอทรัพย์เกิดขึ้น ทำให้ไม่สามารถหาข้อยุติได้ว่าทรัพย์ดังกล่าวเป็นของผู้ใด ทำให้การดำเนินการยึดทรัพย์ขายทอดตลาดตามมาตรการบังคับทางปกครองไม่สามารถดำเนินการได้ หากมีการร้องขอทรัพย์เกิดขึ้น

๓. ปัญหาองค์กรและเจ้าหน้าที่ดำเนินมาตรการบังคับทางปกครอง เนื่องจากพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ยังไม่ได้กำหนดว่าหน่วยงานใดจะเป็นผู้ดำเนินการ แต่ให้หน่วยงานผู้ออกคำสั่งทางปกครองเป็นผู้ดำเนินการ โดยหัวหน้าหน่วยงานผู้ออกคำสั่งเป็นผู้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในบังคับบัญชาของผู้แต่งตั้งให้ดำเนินมาตรการบังคับ และไม่สามารถมอบอำนาจให้บุคคลภายนอกหรือหน่วยงานอื่นดำเนินการแทนได้

๔. ปัญหาเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินมาตรการบังคับทางปกครองไม่เคยผ่านการอบรมและขาดประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะวิธีการยึดอายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สิน ซึ่งต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม ซึ่งแตกต่างกับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่มีประสบการณ์ดังกล่าวโดยตรง คือกรมบังคับคดีและเจ้าพนักงานบังคับคดี

๕. ปัญหาการออกคำสั่งให้คดีใช้ค่าสินไหมทดแทน (เงิน) กรณีผู้กระทำผิดทางละเมิดออกจากราชการไปแล้ว กรณีดังกล่าวเมื่อผู้กระทำความผิดออกจากราชการไปแล้ว ก็ไม่สามารถออกคำสั่งทางปกครองให้คดีใช้เงินตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ได้ ดังนั้นหน่วยงานต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครอง เพื่อบังคับทางปกครองภายในอายุความ ๑ ปี นับแต่วันได้รับแจ้งผลจากการทวงถามครั่ง และหน่วยงานจะต้องระมัดระวังเรื่องอายุความ ๑ ปี ต้องดำเนินการภายในอายุความ หากไม่ดำเนินการเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเรื่องดังกล่าวต้องมีความผิดฐานประมาทเลินเล่อเนื่องจากปฏิบัติงานล่าช้าเกินสมควร แต่ถ้าไม่ดำเนินการเลยถือว่าเจ้าหน้าที่ดังกล่าวละเว้นในการปฏิบัติหน้าที่ต้องมีความผิด

๖. ปัญหากรณีไม่ได้ขอคำสั่งให้คดีใช้เงินภายในอายุความ การที่เกิดปัญหาไม่ได้ขอคำสั่งให้คดีใช้เงินภายในอายุความนั้น เนื่องจากขั้นตอนการปฏิบัติยังไม่ชัดเจน เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ยังขาดความเข้าใจหรืออาจละเลย ซึ่งมีผลทำให้ผู้ถูกคำสั่งทางปกครองที่ออกคำสั่งล่วงหน้ากำหนดเวลาหรือวงเงินอายุความในการใช้เงิน สามารถนำเรื่องอายุความขึ้นมาต่อสู้เพื่อไม่ต้องชำระหนี้ได้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการออกคำสั่ง

ดังกล่าวจึงต้องระมัดระวังในเรื่องอายุความให้มาก เพราะนอกจากเป็นความผิดของเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งแล้ว ยังทำให้หน่วยงานเสียหายอีกด้วย

๗. ปัญหาเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชีวิตก่อนการออกคำสั่งให้คดีใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิด หน่วยงานของรัฐไม่สามารถออกคำสั่งให้คดีใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ เพราะไม่มีบุคคลที่จะอยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองได้อีกต่อไป และเมื่อเจ้าหน้าที่ถึงแก่ความตาย บรรดาสิทธิ หน้าที่และความรับผิดต่าง ๆ ทางแพ่งย่อมตกแก่กองมรดก หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นเจ้านั้นในมูลละเมิดจะต้องเรียกให้ทายาทของเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในหนี้อันเกิดจากมูลละเมิดที่เป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทดังกล่าวและสิทธิเรียกร้องอยู่ในบังคับอายุความตามมาตรา ๑๙๓/๒๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๘. ปัญหาความไม่เป็นเอกภาพของแนวปฏิบัติในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองในการยึด อาศัย และการขายทอดตลาดทรัพย์สิน เนื่องมาจากหน่วยงานกลางมิได้ออกระเบียบกลางในการดำเนินมาตรการดังกล่าว ทำให้หน่วยงานรัฐ ๕ หน่วยงานประกอบด้วยกรมที่ดิน กรมสรรพากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย กระทรวงมหาดไทย (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ต่างออกระเบียบภายในสำหรับการใช้มาตรการบังคับทางปกครองว่าด้วยการยึด อาศัย และการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ส่วนการออกหนังสือเวียนของกรมบัญชีกลางเป็นเพียงการแจ้งแนวความเห็นของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองและความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยตามที่ได้วิเคราะห์ถึงรายละเอียดและสรุปผลของปัญหามาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายและปัญหาทางปฏิบัติในการนำมาตรการบังคับทางปกครองมาใช้กับเจ้าหน้าที่ ซึ่งต้องรับผิดชอบพระราชบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยเลือกในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง ดังนี้

๑. กรณีที่เห็นควรให้หน่วยงานของรัฐผู้ออกคำสั่งเป็นผู้ใช้มาตรการบังคับทางปกครองเองต่อไป

๑) กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง ในฐานะที่เป็นหน่วยงานตรงที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ ควรเป็นเจ้าภาพในการผลักดันให้มีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการยึด อาศัย และ

ขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ถูกคำสั่งทางปกครองให้ชดใช้ค่าเสียหายกรณีกระทำละเมิดจากการปฏิบัติหน้าที่ โดยระเบียบดังกล่าวกำหนดถึงรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน กระบวนการ วิธีปฏิบัติในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองที่ชัดเจน หรือ

๒) มีการแก้ไขพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง มาตรา ๕๗ โดยกำหนดถึงรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน กระบวนการ วิธีปฏิบัติในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ประกอบด้วยหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินหรือการสืบทรัพย์ อำนาจในการตรวจค้นสถานที่ วิธีการยึดทรัพย์สิน วิธีการอายัดทรัพย์สิน วิธีการประเมินราคาทรัพย์สิน การคัดค้านการยึดทรัพย์สินที่ยึด การจัดการทรัพย์สินที่อายัด วิธีการขายทอดตลาดทรัพย์สิน การคัดค้านการขายทอดตลาดทรัพย์สิน การโอนและส่งมอบทรัพย์สิน การรับและจ่าย การถอนการบังคับทางปกครอง รวมทั้งกำหนดแบบฟอร์มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓) จัดให้มีการอบรมหลักสูตรการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง การยึดอายัด การขายทอดตลาดทรัพย์สิน และหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงานทางปกครองทุกหน่วย

๔) มีการแก้ไขการมอบอำนาจในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ให้สามารถส่งเรื่องให้หน่วยงานอื่น หรืออาจมอบหมายให้เอกชนดำเนินการแทน หรือให้สามารถส่งเรื่องฟ้องคดีต่อศาลได้เอง หากหน่วยงานของรัฐไม่สามารถดำเนินมาตรการบังคับทางปกครองได้

๕) ให้มีความคุ้มครองสิทธิ์แก่ข้าราชการที่ถูกคำสั่งทางปกครองให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ถูกใช้มาตรการบังคับทางปกครอง หรือประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ โดยจัดให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ทางละเมิดภาครัฐเป็นหน่วยงานกลางซึ่งจะทำให้ช่วยลดการฟ้องคดีทั้งต่อศาลยุติธรรมและศาลปกครอง ระหว่างประชาชนผู้เสียหายกับหน่วยงานรัฐ หรือระหว่างหน่วยงานรัฐกับข้าราชการ

๒. กรณีให้มีหน่วยงาน (เฉพาะ) ของรัฐเป็นผู้ใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยตรง

(๑) ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานกลาง หรือองค์กรกลางทำหน้าที่ดำเนินการใช้มาตรการบังคับทางปกครองกรณีความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ โดยสังกัดกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง เนื่องจากกรมบัญชีกลางเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักแต่เดิมเกี่ยวกับทรัพย์สินของรัฐ โดยให้มีลักษณะงาน หน้าที่ ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบังคับคดีทางปกครองโดยมีความเชี่ยวชาญโดยตรง เช่นเดียวกับกรมบังคับคดีแห่งกรมบังคับคดี

กระทรวงยุติธรรม ซึ่งหากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ก็สามารถส่งเรื่องมาบังคับทางปกครอง ณ หน่วยงานกลางเดียวกัน เพื่อให้การใช้มาตรการบังคับทางปกครองเป็นไปตามรูปแบบ ขั้นตอน วิธีการ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่

(๒) หรือให้หน่วยบังคับทางปกครอง สังกัดกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม เช่นเดียวกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีเจ้าพนักงานบังคับคดี ทำหน้าที่ใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

(๓) ควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนี้

- กรณีหน่วยงานของรัฐออกคำสั่งทางปกครองให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายจากการทำละเมิด และผู้ถูกคำสั่งไม่ชำระภายในกำหนดเวลา ก็ให้หน่วยงานสามารถฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมได้ เนื่องจากละเมิดมีฐานมาจากความผิดทางแพ่ง อันจะทำให้หากผลทางคดีตัดสินให้หน่วยงานของรัฐเป็นฝ่ายชนะคดีก็จะสามารถร้องขอให้มีการบังคับคดี และเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดีดำเนินการต่อไปได้

- กำหนดให้สามารถออกกฎหมายลำดับรองต่างๆ ได้ เช่น กฎกระทรวง ระเบียบ ฯลฯ เฉพาะอย่างยิ่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ ควรจะออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ อันจะทำให้กฎต่างๆ มีความน่าเชื่อถือ ผลบังคับใช้ทางกฎหมายมีความชัดเจน แน่นอนขึ้น

- ควรจะกำหนดให้หน่วยงานของรัฐสามารถมอบหมายให้เอกชนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นผู้ดำเนินการยึดอายัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินแทนหน่วยงานรัฐ รวมถึงการมอบหมายให้เอกชนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีเครื่องมืออุปกรณ์เข้าดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งที่ให้กระทำก็ได้

- ควรจะกำหนดให้มีการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยจ่ายเป็นค่าตอบแทนเป็นร้อยละของยอดเงินที่สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้สำเร็จ โดยมีลักษณะแนวเทียบเคียงกับเงินสินบนรางวัลเกี่ยวกับยาเสพติด ฯลฯ อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดมีการใช้มาตรการบังคับทางปกครองและทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐได้รับค่าสินไหมทดแทนคืนมากขึ้นกว่าปัจจุบัน

นอกจากนั้นควรกำหนดให้ภาคเอกชนและภาครัฐจะต้องให้ความร่วมมือช่วยเหลือต่อหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินมาตรการบังคับทางปกครอง เช่นการสืบหาหลักทรัพย์ของลูกหนี้จากธนาคาร และสถาบันการเงินต่างๆ และเจ้าพนักงานตำรวจให้การดูแลด้าน

ความปลอดภัยแก่ผู้ดำเนินการยึด อาัยต์ หรือขายทอดตลาดทรัพย์สิน อีกทั้งสมควรกำหนดให้บุคคลภายนอกมีหน้าที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและดำเนินการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามแนวทางในระบบกฎหมายฝรั่งเศส

ดังนั้น ในเมื่อระบบกฎหมายไทยยังไม่มีหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโดยตรง ไม่มีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญในการดำเนินการยึด อาัยต์ และขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ถูกบังคับทางปกครอง ไม่มีรายละเอียดของหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสมควรจะดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยใช้แนวระบบกฎหมายของฝรั่งเศส

๑. กำหนดให้มีการจัดตั้งหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งรับผิดชอบในเรื่องการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยเฉพาะ หน่วยงานดังกล่าวอาจเป็นหน่วยงานที่มีความชำนาญในด้านการยึด อาัยต์ และขายทอดตลาดทรัพย์สิน ซึ่งมีอยู่แล้วตามโครงสร้างการบริหารราชการในปัจจุบัน เช่น กรมบังคับคดี กรมสรรพากร สำนักงานประกันสังคม หรือจะจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบภารกิจดังกล่าวในสังกัดกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง และมีเจ้าพนักงานบังคับชำระหนี้ทางปกครอง

๒. กำหนดสถานะทางกฎหมายและความชัดเจนของคำสั่งทางปกครองที่ให้คดีใช้คำสั่งใหม่ทดแทนแก่หน่วยงานรัฐ

๓. ให้สามารถออกกฎหมายลำดับรองในการออกกฎเพื่อกำหนดถึงรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน กระบวนการ วิธีปฏิบัติในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ประกอบด้วยหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินหรือการสืบทรัพย์ อำนาจในการตรวจค้น สถานที่ วิธีการยึดทรัพย์สิน วิธีการอาัยต์ทรัพย์สิน วิธีการประเมินราคาทรัพย์สิน การคัดค้านการยึดทรัพย์สินที่ยึด การจัดการทรัพย์สินที่อาัยต์ วิธีการขายทอดตลาดทรัพย์สิน การคัดค้านการขายทอดตลาดทรัพย์สิน การโอนและส่งมอบทรัพย์สิน การรับและจ่าย การถอนการบังคับทางปกครอง รวมทั้งกำหนดแบบฟอร์มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ ตลอดจนถึงสามารถมอบอำนาจให้องค์กรเอกชนที่มีความชำนาญในเรื่องดังกล่าวดำเนินการแทนหน่วยงานรัฐได้

ซึ่งหากได้ดำเนินการตามที่ได้เสนอแนะ ผู้วิจัยก็เชื่อว่าจะทำให้การใช้มาตรการบังคับทางปกครองกรณีความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ประสบความสำเร็จมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

รัฐสภาสาร กันยายน ๒๕๕๔

บรรณานุกรม

วิทยานิพนธ์

มนตรี ชนกันนำชัย. (๒๕๔๐). มาตรการบังคับของฝ่ายปกครองในระบบกฎหมายไทย.

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐญา ลำดับวงศ์. ปัญหาทางกฎหมายในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ซึ่งต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ศึกษากรณีการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

กมลกานต์ ศรสวรรณ เกวลี มโนภินิเวศ และศรีรัตน์ งามนิตย์. รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง **สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการบังคับทางปกครอง ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙** เสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มิถุนายน ๒๕๕๒

ศุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ. รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการบังคับทางปกครองในระบบกฎหมายฝรั่งเศส เสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มิถุนายน ๒๕๕๒

วรรณารี สิงห์โต. รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการบังคับทางปกครองในระบบกฎหมายเยอรมัน เสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มิถุนายน ๒๕๕๒

กฎหมาย

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙. **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม ๑๑๓ ตอนที่ ๖๐ ก ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙. **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม ๑๑๓ ตอนที่ ๖๐ ก ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

กฎกระทรวง ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙. **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม ๑๑๔ ตอนที่ ๑๗ ก ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

กฎกระทรวง ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙. **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ 5 ก ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๒

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของ
เจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๑๓ พิเศษ ๓๙ ง ๑๕ พฤศจิกายน
๒๕๓๙

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. ๒๕๒๒
(แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๑๑). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๒๒/ตอนพิเศษ ๙๔ ง/
หน้า ๓/๒๑ กันยายน ๒๕๔๘

บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่องเสร็จที่ ๙๔ - ๙๕/๒๕๔๙

บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่องเสร็จที่ ๗๑๙/๒๕๔๖

บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่องเสร็จที่ ๔๙๔/๒๕๔๕ ที่ ๒๖๗/๒๕๔๙
คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๑๘/๒๕๑๑

Legislative Institutional Repository of Thailand

รัฐสภาสาร กันยายน ๒๕๕๔

ประชาสัมพันธ์การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารรัฐสภาสาร

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ขอเชิญชวน อาจารย์ ข้าราชการ นักวิชาการ นักการศึกษาสาขาต่าง ๆ และผู้สนใจทั่วไป ส่งบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย ด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ลงตีพิมพ์ในวารสารรัฐสภาสารของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีกำหนดออกเดือนละ ๑ ฉบับ

ข้อกำหนดบทความ

๑. บทความวิชาการ หมายถึง บทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากพื้นฐานวิชาการที่ได้เรียบเรียงมาจากผลงานทางวิชาการของตนหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป โดยบทความวิชาการจะประกอบด้วย ๔ ส่วน คือ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา ส่วนสรุป และเอกสารอ้างอิง

๒. บทความวิจัย หมายถึง บทความที่มีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ กล่าวคือ มีการตั้งสมมติฐานหรือกำหนดปัญหาที่ชัดเจน สมเหตุสมผล โดยจะต้องระบุถึงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนแน่นอน มีการค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณา วิเคราะห์ ตีความ อภิปรายผล และสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบบรรล่วัตถุประสงค์หรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการหรือการนำวิชาการนั้นมาประยุกต์ใช้ โดยขอให้เรียงลำดับเนื้อหา ดังนี้ บทนำ วัตถุประสงค์ วิธีการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล สรุปผล/ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

๓. บทความต้องมีความยาวของต้นฉบับไม่เกิน ๒๐ หน้ากระดาษขนาด A๔

๔. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน

การเตรียมต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์

๑. ตัวอักษรมีขนาดและแบบเดียวกันทั้งเรื่อง โดยพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word ใช้ตัวอักษรแบบ Angsana New/UPC ขนาด ๑๖ พอยท์ ตัวธรรมดาสำหรับเนื้อหาปกติ และตัวหนาสำหรับหัวข้อ โดยจัดพิมพ์เป็น ๑ คอลัมน์ ขนาด A๔ หน้าเดียว และเว้นระยะขอบกระดาษดังนี้

- ด้านบน ๑ นิ้ว
- ด้านล่าง ๑ นิ้ว
- ด้านซ้าย ๑ นิ้ว
- ด้านขวา ๑ นิ้ว

๒. การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

๓. ต้องระบุชื่อบทความ ชื่อ-สกุล ของผู้เขียนบทความ ตำแหน่ง และสถานที่ทำงานอย่างชัดเจน

การส่งบทความ

สามารถส่งบทความได้ ๒ วิธี ดังนี้

๑. ส่งต้นฉบับในรูปแบบเอกสาร ๑ ชุด พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล ไปที่

บรรณาธิการวารสารรัฐสภาสาร

กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๕๐๐

๒. ส่งไฟล์ข้อมูลทาง e-mail ไปที่ rattasapasarn@yahoo.com

ค่าตอบแทน

หน้าละ ๒๐๐ บาท หรือ ๓๐๐ บาท ซึ่งกองบรรณาธิการรัฐสภาสารจะเป็นผู้พิจารณาว่าสมควรจะจ่ายเงินค่าตอบแทนในจำนวนหรืออัตราเท่าใด โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณาปรับอัตราค่าเขียนบทความในหนังสือรัฐสภาสารกำหนด

ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่

กองบรรณาธิการวารสารรัฐสภาสาร โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๔ และ ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๑

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๒

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

ใบสมัคร / ต่ออายุสมาชิก "รัฐสภาสาร"

อัตราค่าสมัครสมาชิก ปีละ ๕๐๐ บาท รวมค่าจัดส่ง (ราคาปลีกเล่มละ ๕๐ บาท)

ข้าพเจ้า..... มีความประสงค์จะสมัคร / ต่ออายุ
สมาชิกรัฐสภาสาร เริ่มตั้งแต่ฉบับเดือน พ.ศ. ถึงฉบับเดือน
..... พ.ศ.

ทั้งนี้ ขอให้ออกใบเสร็จรับเงินในนาม โดยส่งวารสาร
"รัฐสภาสาร" ถึงข้าพเจ้าที่ หมู่ที่ ตรอก/ซอย
ถนน แขวง / ตำบล
เขต / อำเภอ จังหวัด รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์ โทรสาร

การชำระเงิน

- เงินสด ที่กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- ตัวแลกเงิน หรือ ธนาณัติ สั่งจ่ายไปรษณีย์รัฐสภา กรุงเทพฯ ๑๐๓๕๐ ในนาม **ผู้จัดการ**
รัฐสภาสาร กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนคู่มือทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ จำนวนเงิน บาท

Legislative Institutional Repository of Thailand

Form with checkboxes and faint text, likely a metadata or classification section.

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

LIRT

พิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์

Legislative Institutional Repository of Thailand

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร